

T.C.
SIİRT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER ANABİLİM DALI

**NAKİ TEZEL’İN “TÜRK MASALLARI” ADLI KİTABININ
ÇOCUK EDEBİYATININ TEMEL İLKELERİ BAKIMINDAN
İNCELENMESİ**

Erhan KILIÇASLAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Rezan KARAKAŞ

SIİRT- 2019

T.C.
SİİRT ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Siirt Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum "Naki Tezel'in "Türk Masalları" Adlı Kitabının Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Bakımından İncelenmesi" adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanması için verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

26/07/2019
Erhan KILIÇASLAN

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Doç. Dr. Rezan KARAKAŞ danışmanlığında, Erhan KILIÇASLAN tarafından hazırlanan bu çalışma 26/07/2019 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalında yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Abdülhak Halim ULAŞ

İmza:

Jüri Üyesi (Tez Danışmanı) : Doç. Dr. Rezan KARAKAŞ

İmza:

Jüri Üyesi: : Prof. Dr. Cahit EPÇAÇAN

İmza:

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Ferhat KORKMAZ

İmza:

Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Abdülkadir KIRBAŞ

İmza:

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir.

26 /07/2019
Doç. Dr. Veysel OKÇU
Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	V
ABSTRACT.....	VII
TABLO LİSTESİ	IX
KISATMALAR VE SİMGELER DİZİNİ.....	IX
ÖN SÖZ.....	1
GİRİŞ	2
BİRİNCİ BÖLÜM MASAL TÜRÜ VE BİR MASAL DERLEMESİ/ARAŞTIRMACISI OLARAK NAKİ TEZEL	4
1.1. MASAL TÜRÜ.....	4
1.1.1. Masal Türünün Tanımı	4
1.1.2. Masal Türünün Sınıflandırılması.....	7
1.1.3. Masal Türünün Özellikleri	10
1.1.4. Masalların Eğitimdeki Yeri	13
1.1.4.1. Çocuk Edebiyatında Masal	16
1.1.4.2. Masal ve Türkçe Eğitimi	18
1.2. BİR MASAL DERLEMESİ/ARAŞTIRMACISI OLARAK NAKİ TEZEL	19
1.2.1. Naki Tezel'in Hayatı ve Kişiliği	20
1.2.2. Naki Tezel'in Eserleri	21
1.2.4. Naki Tezel'in Masallarla İlgili Kitapları	22
1.2.3. Naki Tezel'in Masal Derlemesi Hakkındaki Düşünce ve Yöntemleri	24
İKİNCİ BÖLÜM ÇOCUK EDEBİYATI VE TEMEL İLKELERİ.....	26
2.1. ÇOCUK EDEBİYATI KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	26
2.1.1. Çocuk Edebiyatının Amacı	28
2.1.2. Çocuk Edebiyatının İşlevi	28
2.1.3. Çocuk Edebiyatının Özellikleri	29
2.1.4. Çocuk Edebiyatının Dünyada ve Türkiye'de Tarihsel Gelişimi	30
2.2. ÇOCUK EDEBİYATININ TEMEL İLKELERİ BAKIMINDAN ÇOCUK KİTAPLARINDA BULUNMASI GEREKEN ÖZELLİKLER	32
2.2.1. Şekil ve Tasarım Özellikleri.....	33
2.2.1.1. Cilt ve Kapak	33

2.2.1.2. Sayfa Tasarımı	34
2.2.1.3. Kâğıt Yapısı	34
2.2.1.4. Resim Özellikleri	35
2.2.2. İçerik Özellikleri	35
2.2.2.1. Konu-Kurgu	35
2.2.2.2. İzlek-Tema	36
2.2.2.3. İletiler	37
2.2.2.4. Dil ve Anlatım	37
2.2.2.5. Eğitsel ve Yazınsal	38
2.2.2.6. Karakter ve Kahraman	39
2.2.2.6. Çevre	39
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM YÖNTEM	40
3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ	40
3.2. ARAŞTIRMANIN DESENİ VE YÖNTEMİ	40
3.3. EVREN VE ÖRNEKLEM	41
3.4. VERİLERİN TOPLANMASI VE ÇÖZÜMLENMESİ	41
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM BULGULAR VE YORUMLAR	43
4.1. TASARIM VE RESİM ÖZELLİKLERİ BAKIMINDAN İNCELEME	43
4.1.1. Tasarım Özellikleri Bakımından İnceleme	43
4.1.2. Resim Özellikleri Bakımından İnceleme	45
4.2. İÇERİK ÖZELLİKLERİ BAKIMINDAN İNCELEME	51
4.2.1. Kırk Kardeş	51
4.2.2. Peri Kızı	54
4.2.3. Kısmetimi Arıyorum	55
4.2.4. Peynir Tulumu	57
4.2.5. Kara Kedi	59
4.2.6. Keçi Kız	60
4.2.7. Avcıoğlu	62
4.2.8. Kırkıncı Oda	64
4.2.9. Etme Bulma	66
4.2.10. Bir Göze Bir Gül	67

4.2.11. Altın B�lb�l.....	69
4.2.12. Ye�il Ku�.....	71
4.2.13. Bahtiyar’la Hoptiyar.....	73
4.2.14. K�rk Arap.....	75
4.2.15. A�layan Nar İle G�len Ayva.....	76
4.2.16. Altm�� Akıllı Yetmi� Fikirli	78
4.2.17. İhtiyar Ku�.....	79
4.2.18. Sihirli Y�z�k	80
4.2.19. Altın Kozalaklı G�m�� Servi	82
4.2.20. Seksen G�z	84
4.2.21. �ifte Kambur.....	86
4.2.22. Zanni O�ulları	87
4.2.23. K�rk O�lan.....	88
4.2.24. Ala Balık.....	90
4.2.25. G�ne� Kızı.....	92
4.2.26. Kaldı ile Geldi	94
4.2.27. Altın Araba	95
4.2.28. R�zg�ro�lu	96
4.2.29. Fatma Nine	98
4.2.30. Mor Menek�e.....	99
4.2.31. Sihirli Tav�an	101
4.2.32. Konu�an Kaval	102
4.2.33. Limon K�z.....	104
4.2.34. Akıllı Evlat	106
4.2.35. İbi� ile Memi�	107
4.2.36. �amdan K�z	108
4.2.37. Tuz.....	110
4.2.38. �oban Ali	112
4.2.39. Gururlu K�z.....	113
4.2.40. K�rk Haramiler	115
4.2.41. Sihirli �e�me	116

4.2.42. Doğruluk.....	117
4.2.43. Keloğlan İle İhtiyar	119
4.2.44. Keloğlan Yemen’de.....	120
4.2.45. Keloğlan’ın Ali Cengiz Oyunu.....	122
4.2.46. Oduncu Keloğlan.....	123
4.2.47. Keloğlan Hindistan Yolunda	124
4.2.48. Keloğlan’ın Köseye Masalı	126
4.2.49. Keloğlan Ölüyü Diriltiyor	127
4.2.50. Tembel Keloğlan	128
4.2.51. Dev İle Keloğlan	129
4.2.52. Keloğlan Yedi Kat Yerin Altında.....	130
4.2.53. Keloğlan’ın Tokmağı	132
4.2.54. Hamamcı İle Keloğlan.....	133
4.3. DEĞERLENDİRME, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	135
4.3.1. Değerlendirme	135
4.3.2. SONUÇ	164
4.3.3. ÖNERİLER	166
4.3.3.1. Araştırmacılara Öneriler	166
4.3.3.2. Öğretmenlere Öneriler	167
4.3.3.3. Yayınevlerine Öneriler	167
4.3.3.4. Milli Eğitim Bakanlığına Öneriler.....	168
KAYNAKÇA	170
ÖZ GEÇMİŞ.....	176

ÖZET**YÜKSEK LİSANS TEZİ****NAKİ TEZEL’İN “TÜRK MASALLARI” ADLI KİTABININ ÇOCUK
EDEBİYATININ TEMEL İLKELERİ BAKIMINDAN İNCELENMESİ****Erhan KILIÇASLAN****Tez Danışmanı: Doç. Dr. Rezan KARAKAŞ****2019, IX+174 sayfa****Jüri: Prof. Dr. Abdülhak Halim ULAŞ****Prof. Dr. Cahit EPÇAÇAN****Doç. Dr. Rezan KARAKAŞ****Doç. Dr. Ferhat KORKMAZ****Dr. Öğr. Üyesi Abdülkadir KIRBAŞ**

Masal türü, halk edebiyatı alanında çocuk eğitime katkıları ile ön plana çıkan ürünlerden biridir. Masalların çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından incelenmesi, son yıllarda birçok araştırmacının akademik araştırma alanlarından biri olmuştur. Bu araştırmada ünlü masal araştırmacısı Naki Tezel tarafından derlenmiş masallardan oluşan “Türk Masalları” adlı eserin biçim ve içerik özellikleri çocuğa yönelik ilkesi başta olmak üzere çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından değerlendirilmiştir. Çalışmada, örneklem grubunda yer alan ve Naki Tezel tarafından derlenerek “Türk Masalları” adlı kitapta toplanan elli dört adet masal, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman analizi yöntemi kullanılarak çözümlenmiştir. Masalların çözümlemesi; tasarım ve içerik özellikleri başlıkları altında gerçekleştirilmiştir. Tasarım özellikleri bölümünde masalların kapak, sayfa, punto, resim, boyut nitelikleri ele alınmış; içerik özellikleri başlığında masallar konu–kurgu, izlek–tema, ileti, dil ve anlatım, eğitsel ve yazınsal ilkeler karakter ve çevre özellikleri bakımından değerlendirilmiştir. Çözümlemeler çerçevesinde Naki Tezel’in “Türk Masalları” adlı

eserinde yer alan masalların genel olarak çocuk okurlara okuma alışkanlığı kazandırabilecek ve estetik zevk verecek nitelikte olduğu fakat bazı masalların gerek tasarım gerekse de taşıdığı eğitsel değerler açısından çocuğa görelık prensibine ters düştüğü tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Naki Tezel, Masal, Çocuk Edebiyatı, Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri

ABSTRACT

MASTER’S THESIS

**THE INVESTIGATION OF THE BOOK OF NAKİ TEZEL’S “TÜRK
MASALLARI” IN TERMS OF THE BASIC PRINCIPLES OF THE CHILDREN'S
LITERATURE**

Erhan KILIÇASLAN

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Rezan KARAKAŞ

2019, IX+174 page

Jüri: Prof. Dr. Abdülhak Halim ULAŞ

Prof. Dr. Cahit EPÇAÇAN

Doç. Dr. Rezan KARAKAŞ

Doç. Dr. Ferhat KORKMAZ

Dr. Öğr. Üyesi Abdülkadir KIRBAŞ

Tales are the one of the prominent products in the field of folk literature with its contributions to child education. The examination of tales in terms of the basic principles of children's literature has been one of the academic research areas of many researchers in recent years. In this research, the form and content characteristics of the book of prominent tale researcher Naki Tezel’s “Türk Masalları” are evaluated in terms of the basic principles of children's literature, especially the principle of suitability for child. In this study, fifty-four tale, collected by Naki Tezel in his “Türk Masalları” were analyzed by using the document analysis method which is one of the qualitative research methods. Analysis of tales were carried out by means of design features, content characteristics. In the design features section of the analysis, cover, page, image, point size were investigated, Then in the content characteristic part of the analysis, subject, fiction, theme, message, language and expression, educational and literary principles are evaluated in terms of character and environment characteristics. Within the framework of the analyzes, it has been determined that the tales

in Naki Tezel's “Türk Masalları” can generally give children readers a habit of reading and give aesthetic pleasure, but some of the tales contradict the principle of suitability to the child in terms of both educational values and design.

Key Words: Naki Tezel, Tale, Children's Literature, Basic Principles of Children's Literature.

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Masalların Çocuk Edebiyatı Yönünden Değerlendirilmesi.....	135
--	-----

KISATMALAR VE SİMGELER DİZİNİ

Akt.	: Aktaran
bkz.	: Bakınız
BLD	: Bildiri
C.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
haz.	: Hazırlayan
MKL	: Makale
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
s.	: Sayfa Sayısı
S	: Sayı
TDK	: Türk Dil Kurumu
vb.	: ve benzeri
YLT	: Yüksek Lisans Tezi

ÖN SÖZ

Naki Tezel'in Anadolu'nun çeşitli bölgelerinden derlediği masallardan oluşan eseri “Türk Masalları”nın çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından incelemesi amacıyla hazırlanmış olan bu çalışma dört ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, masal türüyle ilgili kavramsal çerçeveye ve Naki Tezel'in hayatı, edebi kişiliği ve eserlerine; ikinci bölümde çocuk edebiyatının temel ilkeleriyle ilgili kavramsal çerçeveye; üçüncü bölümde araştırma deseni, yöntem bilgisine, örneklem, verilerin toplanma ve çözümlenme sürecine ilişkin bilgilere; dördüncü bölümde örneklemde yer alan masalların belirlenen temel ilkeler doğrultusunda yapılmış çözümlemelerine ve değerlendirmelere yer verilmiştir. Betimsel analiz yönteminin uygulandığı bu çalışmada, “Türk Masalları” adlı eserde yer alan masalların genel olarak çocuk okurlara okuma alışkanlığı kazandırabilecek ve estetik zevk verecek nitelikte olduğu; fakat bazı masalların gerek tasarım gerekse de taşıdığı eğitsel değerler açısından çocuğa görelilik prensibine ters düştüğü tespit edilmiştir.

Yüksek lisansı kazandığım ilk günden itibaren maddi ve manevi varlıklarını hep yanımda hissettiğim süreci heyecanla takip eden annem Rahime KILIÇASLAN'a ve çalışmalarımda beni sürekli yüreklendiren babam Mehmet KILIÇASLAN'a sonsuz sevgilerimi ve teşekkürlerimi sunarım.

Tez konumun belirlenmesinden tamamlanmasına kadarki süreçte tezin her aşamasında düşünceleriyle bana yol gösteren ve yardımlarını esirgemeyen değerli hocam ve tez danışmanım Doç. Dr. Rezan KARAKAŞ'a minnettarlığımı ve teşekkürlerimi sunarım.

Siirt 2019

Erhan KILIÇASLAN

GİRİŞ

Edebî eserler, dilin anlam bütünlüğünü taşıması ve yapısını en iyi biçimde göstermesi nedeniyle dilin en kayda değer kullanım alanlarından birisi olarak öne çıkmaktadır. Bundan dolayı edebî eserlerin dil becerilerinin kazandırılmasına ilave olarak söz varlığının zenginleştirilmesinde ve dil kurallarının öğretiminde de temel bir işleve sahip olduğu görülür.

Masal, milletlerin yaşamlarından beslenmekte olan edebî bir türdür. Masalda bulunan gizli fantastik güç, küçük okuyucuların masala olan ilgisini çeken bir boyutu oluşturmaktadır. Masal karakterleri çocuk okuyucuların hayatına dâhil olurken çocukların da masalın sırlı atmosfer yapısından etkilenmiş olduğu bilinmektedir.

Masalların en öne çıkan özellikleri, toplumların sahip olduğu kültürel öğeleri ortak bilinçaltında tutan ve zamana karşı eskimeyen yenilmeyen bir edebî tür olması olduğu söylenebilir. İnsanlığın devler, korkunç canavarlar, sultanlar ve peri kızlarıyla temsil edilen çözümü mümkün olmayan problemleri ile mücadelelerinin anlatıldığı masal türünün insanlar açısından çok ilgi çekici olduğu görülür. Bilhassa çocuklar, masal metinleri ile kendi dünyalarına çok yakın buldukları hayal dünyasına geçiş için bir yol bulduğu gibi, olağanüstü zorlukları yaşından beklenmedik bir sorumluluk ile düşünme imkânı elde eder. Düşünme ve hayal etme becerisi açısından sağladığı katkı göz önüne alınarak, masalların sürekli olarak tiyatro ve beyaz perde sahnelerine ya da edebiyata tekrardan taşınmasında eskimeyen bir gereksinim olduğu görülür.

İçinde bulunduğumuz dönemde çocuk kitapları ve yayıncılığının giderek daha fazla rağbet gördüğü gözlenmektedir. Yayınevlerinin, yetişkinler için yayınladıkları eserlerin yanında çocuk kitaplarının da yayınlanması için ilave birimleri tesis etmektedir. Bahse konu gayretler ve çalışmalar çocuk edebiyatı alanında niceliksel ve niteliksel olarak edebi ürün zenginliğine çok önemli katkı vermektedir. Fakat anılan ürünler çocukları doğrudan etkileyebilme imkânına sahip olduğundan bu eserlerin çocuk edebiyatının temel niteliklerini ne düzeyde taşıdığının incelenmesi önem arz etmektedir. Bundan dolayı Naki Tezel'in derlemiş olduğu masallardan oluşan "Türk Masalları" adlı kitapta bulunan masalların çocuk

edebiyatı eserlerinde olması gereken temel ilkeler açısından araştırılmasının önemli olduğu düşünölmektedir.

Yazın dünyasının genelinde olduğu gibi çocuk edebiyatı sahasında yazılan kitapların da okura kazandırmak istediği birtakım amaçlar vardır. Hitap edilen okur kitlesi, henüz yaşam konusunda tecrübesi az olan ve öğrenmeye daha fazla ihtiyacı olan bir kitle olunca çocuk edebiyatı sahasında verilen eserlerin de daha anlamlı amaçlar taşıması beklenmektedir. Hiç şüphesiz, bu amaçların çocuğun yaşantısında bir karşılığının olması ve onun için olumsuz sonuçlar doğurmaması da gerekmektedir.

Bu araştırmada ünlü masal araştırmacısı Naki Tezel tarafından derlenmiş masallardan oluşan “Türk Masalları” adlı eserin biçim ve içerik özellikleri çocuğa görelilik ilkesi başta olmak üzere çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından değerlendirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

MASAL TÜRÜ VE BİR MASAL DERLEMECİSİ/ARAŞTIRMACISI OLARAK NAKİ TEZEL

1.1. MASAL TÜRÜ

1.1.1. Masal Türünün Tanımı

Masal türü Türkçe Sözlük'te (2005: 1349), “genellikle halkın yarattığı, ağızdan ağıza, kuşaktan kuşağa sürüp gelen, çoğunlukla insanların veya tanrıların başından geçen, olağan dışı olayları anlatan hikâye; öğüt verici, ahlâk dersi veren alegorik öykü; boş ve yalan söz; değersiz, önemsiz şey.” şeklinde tanımlanmaktadır.

Naki Tezel “masal” kelimesinin, Arapça bir kelime olan “mesel”den türediğini belirtmektedir. Bu kelime, “halk dilinde meşhur olan, âdap ve öğütleri anlatan söz” anlamını taşımaktadır (Tezel, 1987: 134).

“Mesel” sözcüğü de esasen 19. asrın başı itibariyle kullanılmaya başlanmıştır. Daha evvelden bu tür için “kıssa, dâstân, hikâye” gibi sözcüklerin kullanıldığı bilinmektedir. Bu tür için farklı yörelerde “hikâye, hekâye, hekiya, hekat, mesel, mesele, metel, matal, nağıl, oranlama, ozanlama” gibi sözcükler kullanılmagelmıştır (Sakaoğlu, 2002: 6, 7).

Elçin, bazı Türk boylarında masal kelimesi yerine “hallap, ertek, ertegi, çorçek, çocok” gibi ifadelerin kullanıldığını belirtmektedir (Elçin, 1981: 368).

Zaman ve mekân içerisinde farklı isimlerle ifade edilen masal türü için çeşitli ansiklopedi ve sözlüklerde şu tanımlara yer verilmiştir:

“Daha çok çocuklara anlatılan, olağan veya olağanüstü, hemen hemen tamamen hayali olaylara ve kahramanlara yer veren hikâye” (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 1996: 1908).

“Genellikle halkın yarattığı, ağızdan ağıza, kuşaktan kuşağa sürüp gelen, doğa dışı varlıklara yer verip çoğunlukla insanların belli olmayan bir zamanda ve yerde başından geçen, olağan dışı olayları aktaran bir anlatı türü” (Türk Dil Kurumu [TDK], 1994: 514).

“Terbiye ve ahlâka faydalı, yararlı olan hikâye” (Develioğlu, 2000: 747).

“Olağanüstü olaylarla süslü, olağanüstü kişilerin başından geçen, zaman ve yer kavramları belirli olamayan ilgi çekici hikâye”(Karaalioğlu, 1962: 93)

“Fevkalâde olay, macera ve kahramanlara yer verilen, hayali, sözle nakledilen ve daha çok çocuklara anlatılan hikâye” (Doğan, 2003: 882).

Çeşitli araştırmacılar tarafından farklı yönleriyle ele alınarak farklı biçimlerde ifade edilse de masal türü hakkında yapılan tanımların ortak ve en belirgin noktası, masalların olağanüstülük özelliğidir. Ayrıca masal tanımlarına genel olarak bakılırsa bu türün “halk tarafından yaratılan ve daha çok çocuklara anlatılan bir tür” olduğu da görülmektedir.

Ansiklopedi ve sözlüklerin yanı sıra pek çok araştırmacı masala dair çeşitli tanımlar yapmıştır. Bu tanımların bazıları şu şekildedir:

Boratav (1995: 75) masalı, “nesirle söylenmiş, dinlik ve büyüklük inanışlardan ve törelerden bağımsız, tamamiyle hayâl ürünü, gerçeğe ilgisiz ve anlattıklarına inandırmak iddiası olmayan kısa bir anlatı” şeklinde tanımlamaktadır. Boratav bu tanımında masalın nesir tarzı bir tür olduğuna ve hayal ürünü olduğuna dikkat çekmektedir.

Sakaoğlu’nun (1999: 134) tanımına göre masal, “kahramanlarından bazıları hayvanlar ve tabiatüstü varlıklar olan, olayları masal ülkesinde cereyan eden, hayal mahsulü olduğu halde dinleyenleri inandırabilen bir sözlü anlatım türü”dür. Bu tanım da yine masal türünün hayalî unsurlar barındırdığı vurgulanmaktadır. Hayalî nitelik taşısa da bu türün, dinleyenlere anlatılanları inandırabilme vasfı taşıdığı belirtilmektedir. Ayrıca bu tanım da masal kahramanları hususuna da dikkat çekilmekte; masal kahramanlarının, doğaüstü varlıklardan ve hayvanlardan oluştuğu belirtilmektedir.

Masal türü hakkındaki araştırmalara büyük katkı sağlayan Tezel (2014: 11), masalı “olaylarının geçtiği yer ve zamanı belli olmayan, peri, dev, cin, ejderha, arap bacı vb. gibi kahramanları, belirli kişileri temsil etmeyen hikâyedir.” şeklinde tanımlamaktadır. Tanımda masalların olağanüstülük özelliği belirgin bir şekilde dile getirilmese de cin, dev, peri gibi olağanüstülük vasıflar taşıyan kahramanlara vurgu yapılmıştır. Ayrıca bu tanımdan, masal kahramanlarının genel isimlerle anıldığı ve zaman- mekân hususunda belirsizlik barındırdığı anlaşılmaktadır.

Şimşek'in (2001: 3) tanımına göre masal “genellikle özel kişiler tarafından, kendine mahsus (olağanüstü) zaman, mekân ve şahıs kadrosu içerisinde, yaşanan hayat ile hayal edilen hayatın sistemli bir şekilde ifade edildiği; klişe sözlerle başlayıp, yine klişe sözlerle biten hayal mahsulü sözlü anlatım türü”dür. Diğer tanımlardan farklı olarak bu tanımda, “özel kişiler” ifadesi ile “masal analarından” ve bu türe özgü kalıplaşmış ifadelerden bahsedilmektedir. Yine bu tanımda da masalların kahraman, zaman ve yer açısından olağanüstü nitelikler taşıdıkları ifade edilmektedir.

Elçin (1981: 368) masalın tanımını, “bilinmeyen bir yerde, bilinmeyen şahıslara ve varlıklara ait hâdiselerin macerası, hikâyesi” şeklinde yapmaktadır. Bu tanımda yine, mekân ve kahramanların belirsizlik özelliğine dikkat çekilmektedir.

Alptekin (2002: XI) de masalı, “büyük ölçüde nesirle anlatılmış ve dinleyicileri inandırmak gibi bir iddiası bulunmayan, hayal ürünü olan nesir şeklinde anlatmalar” şeklinde tanımlamaktadır. Bu tanımda, masalın yalnızca düzyazı ile değil, çoğunlukla düzyazı ile icra edildiğine dikkat çekilmektedir. Tanımda ayrıca, masalların hayal ürünü olduğu ve inandırma amacı taşımadığı ifade edilmektedir.

Tahir Alangu, kendinden önce yapılan masal tanımlarına karşı çıkarak tür hakkında şöyle bir açıklama yapmayı uygun görmüştür: “Masal; kahramanları halktan çok soylu kişilerin hâkim durumda oldukları bir toplumun yaşayışını yansıtır. Keloğlan masallarında ise kel kahraman, artık birçok örneklerinde görüleceği üzere, ideal-moral ölçülerıyla iyi bile değildir. Hatta ona kötü-ahlaksız da denilebilir” (Alangu, 1990).

Tüm bu tanımlar neticesinde masal türünün şu özellikler etrafında çerçevelendiğini söyleyebiliriz:

1. Masallar; bazı bölümlerinde nadiren manzum kısımlara yer verilse de genel itibarıyla nesir olarak anlatılırlar.

2. Başında, ortasında ve sonunda türün kendine has kalıplaşmış ifadelerine rastlanan; içinde olağanüstü olaylar barındıran, kahramanları hayvan, insan ve gerçeküstü varlıklar olabilen bir türdür.

3. Kahramanların başlarından geçen hadiseler “masal dünyası” adı verilen belirsiz bir mekân ve zamanda gerçekleşir.

4. Kadın ve erkek yetişkinler tarafından çocuklara ve yetişkinlere, büyükler tarafından küçüklere, genellikle ev ortamında ve akşamları anlatılır.

5. Kişileri eğitmek, eğlendirmek, öğüt vermek, onlara belirli olay ve olguları kavratmak amacıyla çoğunlukla sözlü olarak ortaya çıkar.

6. Bir kısmı yazılı olarak yaratılmış, ortaya çıkan sözlü formlarının bir kısmı ise yazıya aktarılmış olan edebî bir türdür.

1.1.2. Masal Türünün Sınıflandırılması

Masal türü, insanlığın mirası olan en eski edebî türlerden biridir. Her milletin kendisine ait masalları mevcuttur. Bu durum masalların tasnif edilmesi ihtiyacını doğurmuştur. Masalların sınıflandırılması ile ilgili ilk denemeyi J. G. von Hahn yapmıştır. Hahn’ın 1864’te yaptığı bu çalışma, bilimsel olup olmayışından ziyade ilk olması özelliği ile masal araştırmaları hususunda tarihteki yerini almıştır. Bununla birlikte Hahn’ın çalışmasının eksiklerinin ve yanlışlarının olduğunu söylemek gerekir (Sakaoğlu, 2010).

Hahn’ın tasnifinin ardından Danimarkalı H. F. Feilber, Alman Grimm Kardeşler, İngiliz Joseph Jakobs, Kaarle Krohn, Antti Aarne, Stith Thompson ve Gedeon Huot gibi masal araştırmacıları da masal hususunda çeşitli tasnifler yapmışlardır (Sakaoğlu, 2002: 55).

Masallar üzerinde ilk derli toplu çalışmayı ortaya koyan kişi ise Antti Aarne’dir. Aarne masalları, 1999 sayılık üç bölüme ayırmıştır (Sakaoğlu, 1999: 11):

“1. Hayvan Masalları (1-299)

2. Asıl Halk Masalları (300-1199)

2.1. Sihir Masalları

2.2. Efsane Tarzındaki Masallar

2.3. Kısa Hikâye Tarzındaki Masallar

2.4. Aptal Dev Masalları

3. Fıkralar (1200-1999)”

Masalların tasnifi konusundaki ikinci önemli çalışma, Stith Thompson’a aittir. Thompson, Aarne’nin yaptığı tasnifi geliştirmiş ve masalları beş başlık altında toplamıştır (Alptekin, 1987: 27):

- “1. Hayvan Masalları (1-299)
2. Asıl Halk Masalları (300-1199)
3. Fıkralar (1200-1999)
4. Formülle Başlayan Masallar (2000-2399)
5. Sınıflamaya Girmeyen Masallar (2400-2499).”

Türk masal araştırmacılarından bazılarına göre ise masal tasnifi şu şekildedir:

Türk masallarının tasnif edilmesi adına yapılan ilk çalışma Pertev Naili Boratav ve W. Eberhard’a aittir. “Typen Türkischer Volksmarchen3” adlı eserde 23 başlık altında 378 Türk masal tipi toplanmıştır (Karadağ, 1996: 276). “Motif kataloğu taslağı” diye ifade edebileceğimiz bu tasnif harf esasına dayanmaktadır (Sakaoğlu, 1999: 16).

“A. Hayvan masalları (22 tip),

B. Hayvan ve insanın beraber rol aldıkları masallar (11 tip),

C. Masal kahramanına bir ruhun veya bir hayvanın yardım ettiği masallar (49 tip),

D. Tabiatüstü bir ruh veya bir hayvanla evlenme konusunu işleyen masallar (27 tip),

E. İyi bir ruhla veya evliyalarla birlikte yaşamayı konu alan masallar (13 tip),

F. İnsanların kaderinin önceden yazıldığını ve değişemeyeceği konusunu işleyen masallar (20 tip),

G. Rüyalari konu alan masallar (3 tip),

H. Kötü ruhlarla birlikte yaşamayı işleyen masallar (23 tip),

İ. Sihirbazları konu alan masallar (16 tip),

- J. Genç kızın sevgili bulmasını konu edinen masallar (12 tip),
- K. Erkek kahramanın sevgili bulmasını konu alan masallar (25 tip),
- L. Fakir kızın zengin bir erkekle evlenmesini konu alan masallar (16 tip),
- M. Kıskançlık ve iftira konusunu işleyen masallar (17 tip),
- N. Hor görülen kocaların kahraman olduğu masallar (3 tip),
- O. Zina ve baştan çıkarmayı konu alan masallar (22 tip),
- P. Acayip olaylar ve acayip icraatı konu alan masallar (8 tip),
- Q. Acayip davaları konu alan masallar (13 tip),
- R. Realist masallar (9 tip),
- S. Acayip tesadüfleri konu olarak işleyen masallar (6 tip),
- T. Komik olayları konu alan masallar (6 tip),
- U. Aptal ve tembel kadın veya erkekleri konu alan masallar (16 tip),
- V. Hırsızlık ve dedektiflik konularını işleyen masallar (11 tip),
- W. Akıllı, hilekâr veya cimri kahramanları konu alan masallar (29 tip) ” (Günay, 1975: 21)

Ahmet Uysal ile Warren S. Walker da masalları, yedi bölüme ayırmıştır (Günay, 1975: 21, 22):

- “1. Tabiatüstü Masallar
- 2. Şaşırtıcı ve Hünerli Neticelere Sahip Olan Masallar
- 3. Mizahi Masallar
- 4. Ahlaki Masallar
- 5. Köroğlu
- 6. Din Görevlilerinin Hatalarını Konu Olarak İşleyen Masallar
- 7. Fıkralar”

Bu tasnif çalışmalarının dışında yerli ve yabancı pek çok araştırmacı tarafından masal türünün tasnifi yapılmıştır. Türk masalları hakkında yapılan en kapsamlı tasnif çalışması ise Boratav'a aittir.

1.1.3. Masal Türünün Özellikleri

İlk olarak belli kişi tarafından oluşturulmuş olan masallar, zamanla toplumun izlerini ve farklı öğeleri de bünyesine dâhil etmiş ve dinamik bir şekilde gelişmiştir. Böylelikle kimin tarafından yaratıldığı bilinmeyen, anonim bir ürün olmuştur.

Seyidoğlu, (1985: 149), halk arasında asırlardan beri anlatılagelen masalın içeriğinde, olağan dışı olaylar bulunan, zaman ve mekân mefhumundan uzak, bir sözlü anlatım şekli olduğunu ifade eder. Masalların anlatımına “bir varmış bir yokmuş” gibi klişe bir tekerlemeyle başladığını ve “Yediler içtiler muratlarına erdiler”, “Onlar erdi muradına biz çıkalım kerevetine”, “Gökten üç elma düştü, biri anlatana, biri dinleyene, biri de bana” gibi bir takım ifadelerle sona erdiğini belirtir.

Halk masalları, anonimdir. Masalların, ilk zamanlarda kimin tarafından oluşturulmuş olduğu belli olsa da zamanla dilden dile dolaşarak, her defasında yeni mefhumlar ilave edilerek gelişmiştir. Bundan dolayı kimin tarafından söylendiği belli değildir. Masallarda, halk yaşantısından özelemler, sevinçler, acılar, umutlar, görülür. “Bu kategoriye giren masallar önce halk arasında anlatılmaya başlamış, zamanla gelişmiş ve sonradan bir kısım meraklı araştırmacılar veya masal yazarlarınca yazılı hale getirilmiş olan masallardır” (Oğuzkan, 2001: 19).

Günay, (1992: 326), tüm masallarda, kötülük ve iyiliğin, çirkinlik ve güzelliğin, zenginlik ve yoksulluğun, başka bir ifadeyle olumluyla olumsuzun mücadelesinin dile getirildiği istisnalar haricinde masalların, mutlu bir sonla, güzellerin, iyilerin, akıllıların kazanmasıyla sonuçlandığını ifade eder. Günay; Masallarda aksiliklerin ve talihsizliklerin gerçek yaşamdan farklı bir şekilde art arda meydana çıktığını, fakat bunlara çare bulunduktan sonra başka güçlüklerin mevzu bahis olmayacağını, yetiyi, mutluluğu ve başarıyı sembolize eden evliliğin ve tacın tekrardan ziyana uğramayacağını sözlerine ekler.

Masalın anlatım dili çok hareketlidir. Bundan dolayı anlatımlarında tasvirlerden ziyade, fiillere ağırlık verilir. Sıfatlardan çok eylemlerin fazla kullanılmış olması, masalların hareketli içeriğini oluşturur (Yavuz, 1999: 81).

Boratav, (1995: 75), masalın düzyazıyla anlatılmış olması dini ve büyülu inanışlardan ve törelerden kopuk, bütünüyle hayal mahsulü, gerçek dışı ve anlattıkları ile inandırmak gayesi taşımayan küçük bir anlatı olduğunu dile getirir.

Masalda yer alan kahramanlar, padişah, oduncu, tüccar, keloğlan, Arap vb. gibi şahıslardan; tilki, at, aslan, papağan, güvercin vb. hayvanlardan; çiçek, ağaç vb. bitkilerden, mağara, dağ, taş, su, kuyu, sofrası, çalgı, değirmen, seccade, ayna, gibi maddî öğelerden; dev, peri, cin gibi hayal unsuru yaratıklardan oluşur (Elçin, 1981: 369).

Masal türünün özelliklerini aşağıdaki ifadelerle maddelendirerek özetlemek mümkündür:

* Masallar, gerçeküstü hususiyetlere sahiptir. Masal kahramanından, tekerlemesine, maceranın yaşandığı mekândan zamana dek her öğede bir olağanüstülük dikkat çekmektedir.

* Genellikle masallarda eğitcilik ve ders verme özellikleri mevcuttur (Şimşek, 2001: 5). Masallarda bu durum net olarak ifade edilmezse de dinleyiciler, anlatılanlardan kendi hissesine düşen payı alarak ders çıkarır.

* Arkadaşlık, dostluk, yardımlaşma, iyilik, paylaşma, dayanışma, özveride bulunma, birlik olma, aile içi ilişkiler vb. evrensel özelliklere sahip durumlara nerdeyse tüm masallarda rastlanır.

* Adalet kavramı, halk masallarında ağır basan bir kavramdır. Masallarda sınıflar arası farklılıklar yoktur. Fakir bir şahıs varlıklı olabiliyorken, varlık sahibi olan da yoksul olabilmektedir (Tezel, 1987: 138).

* Masallar, mutlu sonla nihayetlenir. Masal kahramanının başından çeşitli olaylar, talihsizlikler geçtikten ve engelleri aştıktan sonra mutlu sonu yaşar. Yaşanan bu mutluluk bazen “kırk gün kırk gece düğün” le kutlanır. İyiler mükâfatlandırılırken, kötüler de “kırk katır ya da kırk satır” ile cezalandırılır.

* “Deve tellâl iken pire berber iken ben anamın beşiğini tıngır mıngır sallar iken...” gibi kalıplaşmış ifadelerden de anlaşıldığı üzere masal dili, mizahi niteliklere de sahiptir.

* Masalların başı, ortası ve sonunda belli bir amaç için kullanılmış tekerlemeler bulunur. Aynı zamanda bu türe özgü olan “Bir zamanlar... Günlerden bir gün... Çok eski zamanlarda... Gel zaman, git zaman... gibi klişeleşmiş ifadeler bulunmaktadır. ” Bu kalıp ifadeler, dinleyici bireyleri masal dünyasına dâhil etmektedir.

* Masallar zengin kelime hazinesine sahiptir. Kimin tarafından oluşturulduğu belli olmayan bu sözlü anlatımda, atasözü, deyim, ikileme, pekiştirme kelimelerinden yararlanılmaktadır.

* Masallarda kullanılan kalıplaşmış ifadelerin yanı sıra “-mİş” ekiyle oluşturulan sözcüklerin bulunması masal anlatımında daha etkilidir. Bahsi geçen ek, masal âleminin hakiki dünyadan ayrı bir dünya olduğunu gösteren önemli bir unsurdur (Zeyrek, 1990: 83). “-mİş” ekinin farklı bir fonksiyonu da anlatıcının, masalı yaratan olmadığını belirtmektir. Bu ekten dolayı anlatıcı, masalı henüz bilmeyen dinleyicilere “nakletme” vazifesini ifa etmektedir (Baştürk, 2004: 70). Masallarda yalnızca “-mİş’li” geçmiş zaman kullanılmamaktadır. Bazen de -DI’lı geçmiş, gelecek, geniş ve şimdiki zaman da yer alır. Bu zaman kavramlarının değişimi, ekseriyetle karşılıklı söylemlerde geçmektedir. Bu da masalda biçim itibarıyla farklılıklar oluşturmaktadır (Duman, 2001: 134).

* Genellikle masallar düz yazı şeklindedir. Ancak birtakım masallarda kahramanların dilinden nakledilen manzum ifadelerden oluşmuş bölümlere de rastlamak mümkündür (Aça ve Ercan 2004: 126).

* Masal anlatıcılarına “masal ninesi”, “masal anası” vb. gibi adlar verilmektedir. “Masal anlatıcıları, herkesçe bilinen bir masalı kendine özgü bir anlatımla” anlatırlar. Böylece adeta yeni bir model yazarlar (Şimşek, 2002: 111). Anlatıcı yalnızca dilini, anlatım tarzını etkisi altına alarak masalın işlevine ve öğretilmesine de yön verir. Bundan dolayı masalların içeriğinde anlatıcının üslubunun izlerini de görmekteyiz (Başgöz, 1988: 29).

* Masallarda dua, fıkra, beddua, efsane, vb. gibi halk edebiyatının farklı türlerinden örneklere yer verilmiştir (Şimşek, 2001: 4).

* Masalların içeriğinde yer alan zıtlıklar, masala estetik bir yapı kazandırır. Oluşan bu zıtlıklar, masalın başında yer alan “Bir varmış, bir yokmuş.” ifadesiyle başlamaktadır. Tekerlemelerde bulunan iç kafiye, bu zıtlıkların uyumunu daha da belirgin hale getirmektedir. Masallarda yer alan tekerlemelerin yanı sıra iyilik ve kötülük vb. gibi mevzulardaki tezatlıklar daha da netleşmektedir. Masallarda yer alan tekerlemelerle beraber iyilik –kötülük vb. mevzulardaki tezatlıklarda estetik tarza katkı sağlamaktadır (Bilkan, 2001: 38, 39).

* Masallarda olağanüstü olaylar ağır basmakla birlikte masallar, gerçek yaşamın izlerini de bünyesinde taşır. Bundan dolayı masalcılar “Masal deyip geçmeyin; kökleri vardır geçmişte, dayanır durur, dağ gibi... Dalları vardır üstümüzde, yeşerir gider, bağ gibi” demektedirler (Güney, 1987: 165). Aslında masallardaki hayalî unsurlar ortadan kaldırıldığında hayatın kendisini açıkça görmek mümkündür.

* Masallarda her şeye rastlamak mümkündür. İmkânsızlıklar yoktur. Olması imkân dâhilinde olmayan veya olan her şey bulunur (Yardımcı ve Tuncer, 2002: 73). Masallarda insanların hayvanlar ile hayvanların ise insanlarla veya hayvanların kendi içlerinde konuşabilme yeteneğine sahip olmaları son derece doğal karşılanmaktadır.

* Masallarda sebep-sonuç ilişkisi aranmamaktadır. Hadiselerin niçin bu şekilde gelişmiş olduğu belirtilmediği gibi dinleyiciler de bu şekilde bir beklentiye girmemektedir. Henüz “Bir varmış bir yokmuş.” ifadesiyle bile dinleyici, “sağduyunun ötesine giden bir öyküyü kabul etmeye hazır” hale gelişmiştir (Eco, 1996: 16).

1.1.4. Masalların Eğitimdeki Yeri

Masal, milletlerin yaşamlarından beslenen edebi bir türdür. Masalda bulunan gizli fantastik güç, küçük okuyucuların masala ilgisini çeken bir boyut oluşturmaktadır. Çocuklar masalın sırlı atmosfer yapısından çoğunlukla etkilenirler.

“Edebî bir tür olarak değerlendirilen masal, yalnızca çocuklar için üretilmiş olmamakla beraber günümüzde çocuk yazını kapsamında ele alınmaktadır. Masallar özellikle okul öncesi ve okula yeni başlayan bütün çocukların büyük ölçüde ilgisini çekmektedir. Gizemli

havası, serüven dolu fantastik olaylar içermesi, çoğunlukla iyilerin kazanıp kötülerin yenilgiye uğratılması masalları çocuklar için ilginç kılmaktadır” (Dilidüzgün, 1996: 31).

Erol Yıldır “Masallar ve Çizgi Roman” isimli makalesinde masal türünün çocuk eğitiminde olan yerini şu sözlerle ifade eder: “Masallar kadar insanı hayata hazırlayan, duygularını besleyen bir başka tür yoktur. Bu bereketli kaynak geleceğin insanını şekillendirir. Bundan dolayıdır ki dünyada hâkim olmak isteyen ideolojiler de bütün sanat kollarını olduğu gibi edebiyatı da kendi maksatları için vasıta olarak kullanırlar. Çocuk edebiyatının da bundan uzak tutulması beklenilemez. Çocuk için, içinde yaşayan hayat zaten fantastiktir. O masalların bin bir renkli dünyası ile ya kendi hayatı arasında bir benzerlik kurar veya bir özlem diyarı olarak onu idealleştirir. Her ikisi de yararlıdır” (Yıldır, 1984: 14).

İstenilen toplum düzeninin sağlanmasında kazanılmış olan değerlerin muhafaza edilmesi, idame ettirmesi, nakledilmesinin çok önemli olduğunun ve toplumu meydana getiren şahıslara bu değerlerin kazandırılması lüzumuna vurguda bulunan Akkaya (2014: 314) değerlerin kazandırılmasında içeriği ve vermiş olduğu mesajlar bakımından edebî türler içinde masalların önemli bir yer teşkil ettiğinin altını çizer. Masaların kişinin yer aldığı toplum ile ve onun değer ölçümleriyle entegrasyonu, yaşama pozitif bir gözle bakarak etrafına ve diğerlerine karşı hassas olabilmesine, hak-hukuk, iyi-kötü kavramlarını anlamlandırıp ve tebarüz etmesine, duygu ve düşünce dünyasını zenginleştirmesine katkıda bulunduğunu da ekler.

Masalların, çocuklarca benimsenmiş olması, , “Masallar, çocuklar için zararlı mı yararlı mı?” sorusunun akıllara gelmesine sebep olmuştur. Böylelikle iki zıt fikir ortaya atılmıştır. Çocuklar hayalle gerçek arasında bağ oluşturulmasına neden olan masal içeriklerinde kendilerini bulabilirler. Çocuğun psikolojik gelişimine, kendini tanımasına, güven hissinin artmasına, hayatın daha farklı taraflarını tanımasına ve okumayı düzenli hale getirilmesine imkân tanınması açısından masallar önemli değerler içeren edebî türler içinde başta gelmektedir.

Masal türünün çocuk gelişiminde faydalı olduğu düşüncesi, zamanımızda daha ağır basar, buna mukabil, çocukluk evresi, 5-9 yaşları arası “masal çağı” şeklinde isimlendirilmeye başlanmıştır. Masaldaki hayali unsurlarla çocukların zihninde oluşan hayal

âlemi birbirleriyle benzerlik göstermektedir. “Masal formu, masalın sembolleri, tipleri, imajları ile çocuk dünyasının soyut anlamı benzerlik gösterir.” (Şirin, 1998: 115). Doğrusu günlük yaşantımızda kullanılan birçok ifade ve deyimde masal öğeleriyle karşılaşmak olasıdır. “Taş kesildim, aslan gibi adam, ceylan gözlü, deniz derya ayağının altında, dondum,” vb. ifadelerde aklın sınırların sıyrılıp olağanüstü durumların yansıtıldığı görülür (Gökşen, 1955: 548). Gerçi çocukların dünyasının olağanüstü âlemle çevrili olduğunu söylemek doğru bir tespit olur.

Muhsine Helimoğlu “Masallar ve Eğitimsel İşlevleri” isimli eserinde şu cümleleri dile getirir: “İnsanoğlu kendi yaşam gerçeğini, çözüm önerilerini, beklentilerini, masal olaylarına ve masal kahramanlarına yükleyerek anlatmış ve yüzyıllar boyu bu yolla gelecek kuşakları uyarmaya, eğitmeye, yaşamın zorluklarına karşı onları donatmaya çalışmıştır” (Yavuz 2002: 30).

Masalların kültür naklinde üstlendiği rolünü farklı noktalardan değerlendirmeye alan Öztürk ve Küçükbasmacı (2011: 686) masalların ahlaki, dini ve sosyal değerler (karşılıksız iyilik, vedalaşma, kader inancı, akraba ziyareti, iyilik, ellerini açıp Allah’a yakarmak, helal kazanç, zor durumdakine yardımda bulunma, helal kazanç, herkese saygılı olma, merhamet etme, kimseyi küçük görmeme, duygudaşlık, söz ile davranışlar arasındaki uyum, sıra gözetmek, teşekkür etmek) vasıtasıyla kültür oluşumunda katkıda bulunacağını ifade eder.

“Masalın Eğitimdeki Yeri-Yaratıcılığı Geliştirici Öneriler” başlığındaki yazısında Dilidüzgün masalla ilgili şu hususlara dikkat çekmektedir: “Günümüz eğitiminin amaçlarından biri de çocuğun yaşamın anlamını bulmasını sağlamaktır. Ben nereden geldim, doğum nedir, ölüm nedir gibi karmaşık sorulara çocuğun zamanla tutarlı yanıtlar bulması gerekir. Çocuk başta bu gibi soruları kendi yarı fantastik dünyasında kendince anlamlandırır; kendince yorumlar ya da sorunu daha genel bir çerçevede görüp üzerinde fazla düşünmez. Ne var ki sağlıklı bir kişilik gelişimi için yaşama, yaşamın anlamına ilişkin soruları kendi gelişimine koşturarak yanıtlamak zorundadır. Bu gibi bilgileri hazır ve paketlenmiş olarak bir kitaptan ya da yetişkinlerden öğrenmek olanaksızdır. Aynı zamanda değerlerin edinilmesi olarak da görebileceğimiz bu süreçte masalların çocuğa büyük katkısı olacaktır. Bu gibi sorular ve yanıtları çocukta çok daha genel ve evrensel düzeydedir. Bu nedenle değişik cins,

ırk ve uluslardan çocukların daha çok ortak noktaları vardır. Onlar için dünya, henüz bütünüyle biçimlenmiş ve belirlenmiş değildir, belli yargılar içine sıkıştırılmamıştır. Masallarda ele alınan konular bir bakıma çocuğun iç sorunlarına, gerilimlerine gönderme yaparken dolaylı bir yoldan da çocuğun dünyasına girer. Bu bakımdan çocuk, bilincine varmadan kendini bulur masalda” (Dilidüzgün 1994: 169–182).

1.1.4.1. Çocuk Edebiyatında Masal

Günümüzde genellikle çocuk edebiyatı kapsamında değerlendirilen masallar aslında yetişkinlere hitap eden edebî bir tür olarak ortaya çıkmıştır. Bundan dolayı da birçok geleneksel masalda korku ve şiddet içeren unsurlar bulunmaktadır. Çünkü yetişkin hayatının normal seyri içerisinde kaçınılmaz olarak bulunan bu unsurların onlara hitap eden edebî eserlerde de yer alması doğal karşılanmaktaydı. Her ne kadar geçmişte de masal anlatıcıları çocuklara sıklıkla masal anlatsalar da onların bu unsurlardan olumsuz etkilenebileceği düşünülmemiştir. Çocuk edebiyatı kavramının gelişmesiyle birlikte uzmanlar çocuklara hitap eden masallarda onları olumsuz etkileyebilecek herhangi bir unsurun bulunmaması gerektiğini öne sürmüşlerdir. Bundan dolayı da çocuk edebiyatı alanında eser veren yazarlarımız geleneksel masallarımızı düzenleyerek yeniden yazma yoluna gitmişlerdir. Böylece hem masallarımız pedagojik açıdan çocuklar için uygun hale getirilmiş hem de kültürümüzü ve ortak hafızamızı yansıtan masallarımızın unutulmaması sağlanmıştır.

“Masal, yüzyıllar boyunca edebiyat başta olmak üzere sinema, resim, mimari gibi birçok sanat alanını beslemiş ve bu alanlarda üretilen sanat eserlerinin yapı taşı olmuştur. Birçok edebiyatçının eserinde metinlerarasılık bağlamında değerlendirilebilecek yüzlerce masal metni mevcuttur” (Karakaş 2015: 263). Cahit Sıtkı Tarancı, “Abbas” adlı hikâye ve şiirinin konusunu, çocukluğunda dinlediği bir masaldan ilham almıştır. “Kırkıncı Oda” şiirini, aynı adlı bir masaldan yararlanarak kurgulamış; “kırkıncı oda” motifiyle şiirinin ana eksenini oluşturmuştur. (Karakaş 2012: 135).¹ Günümüz yazarlarından Ahmet Ümit’in

¹ Ayrıntılı bilgi için bk. Karakaş, Rezan, Cahit Sıtkı Tarancı’nın Eserlerinde Masalın İşlevi, Karadeniz Black Sea Sayfa: (135-155)

anneannesinden dinleyerek yazdığı “Masal Masal İçinde” kitabı gerek yetişkinlere gerekse ortaokul çağındaki çocuklara hitap etmesi yönüyle dikkate değerdir.

Masal türü üzerinde pek çok araştırmacı tarafından birçok minvalde çalışma yapılagelmektedir. Fakat masal türünün çocuk edebiyatı sahasında ele alınması henüz yeni bir çalışma alanıdır. Son zamanlarda bu alanda birçok makale ve tez yazılmıştır. Özellikle bu türün çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından ele alınması ve yakın dönemde çeşitli yazarlar tarafından yazılan masal kitaplarının değerlendirilmesi araştırmacılara yeni bir çalışma alanı oluşturmuştur.

Masal türünün çocuk edebiyatındaki yeri ya da türün çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından değerlendirilmesine yönelik başlıca makale ve tez çalışmaları şunlardır:

Asutay, Hikmet (2013) Çocuk Yazınının Fantastik Dünyası: Masallar

Demirci, Mazlume (2012) Analyse der Übersetzung von Kinderliterarischen Texten anhand von Grimms Maerchen und ihren Übersetzungen Grimm Masalları ve tercümeleri ışığında çocuk edebiyatı çeviri analizi. YLT.

Diren, Nuriye (2013) Translation of children's literature: A study on Keloğlan masalları and their translations into English, Çocuk edebiyatı çevirisi: Keloğlan masalları ve İngilizce çevirileri üzerine bir çalışma. BLD.

Emmez, Berivan Can. (2008). Sözlü Gelenekten Modern Masala: Çocuk Edebiyatında Masal Üzerine Halkbilimsel Bir İnceleme. Ankara: AÜ SBE. YLT.

Gündüz, Yusuf (2016) Ahmet Ümit'in masal kitaplarının çocuk edebiyatının temel öğeleri açısından incelenmesi. YLT.

Mertol, Hüseyin. (2009). Sosyal bilgiler derslerinde çocuk edebiyatı ürünlerinden yararlanma (Mustafa Ruhi Şirin örneği). YLT.

Ulupınar, Ercan Cihan (2010) Hovhannes Tumanyan'ın masalları / halk edebiyatının çocuk edebiyatındaki yansımaları. YLT.

Yasa, Mehmet (2012) Mevlâna İdris Zengin'in masal kitaplarının çocuk edebiyatının temel öğeleri açısından incelenmesi. YLT.

Yılmaz, Aliye (2012) Çocuk Eğitiminde Masalın Yeri (Binbir Gece Masalları Örneği). MKL.

Günümüz masal yazarları arasında şu isimler ön plana çıkmaktadır: Ahmet Ümit, Aytül Akal, Mehmet Başaran, Mustafa Özçelik, Ayla Çınaroğlu, Ahmet Yozgat, Gülsüm Cengiz, Üzeyir Gündüz, Melek Özlem Sezer, Mustafa Ruhi Şirin, Behiç Ak, M.İdris Zengin, Sara Şahinkanat, Bestami Yazgan, Sadettin Kaplan, Elvan Pektaş (Deniz), Betül Sayın, Hasan Latif Sarıyüce, Mine Soysal, Cahit Uçuk

1.1.4.2. Masal ve Türkçe Eğitimi

Masallar, hem dil etkinlikleri hem de yaratıcı çalışmalar için önemli bir üründür. Bünyesindeki kurgu, hayal, derinlik ve dil zenginliği nedeniyle masalların, sınıf içi yapılacak çalışmalarda önemli bir araç olduğu söylenebilir. Bilindiği gibi Türkçe öğretiminde beceri kazandırma esastır. Unutulmamalıdır ki “Öğretmenin öğrencileri ile birlikte sınıf içinde veya dışında amaçlara yönelik yapacağı çalışmalar, eğitim oluşumuna etki yapan en önemli faktörlerdir” (Öz, 2001: s.29).

Masallar, okul öncesi dönemden başlayarak, özellikle ilköğretimin ilk yıllarında olmak üzere, seviyeli ve birikimli olarak gelecek yıllarda da Türkçe derslerinde kullanılabilecek eşsiz bir kaynaktır.

“Masallar, dinlemenin yanı sıra telaffuz açısından da değerli bir araçtır. Doğru seslendirme, söyleyiş kolaylığı sağlamak için masallarda geçen tekerlemelerden yararlanılabilir. Ses tekrarları, sözcük oyunları ve ahenk gibi özellikler, çocukların tekerlemeleri kolay ezberlemesini sağlar. Tekerlemeler, özellikle de sesleri çıkarmada zorluk çeken öğrenciler için uygun bir alıştırma ortamı sağlar. Ayrıca “tekerlemedeki ses uyumu, söyleyiş kıvraklığı çocuğun aynı zamanda oyun gereksinimine de yanıt verir. Sözcük dağarcığı sınırlı, dil ile ilgili gelişimini tamamlayamayan çocuk her şeyde oyun tadı arar. Bu arayış masal tekerlemeleri ile son bulur” (Akkaya, 2000: s.606).

Masallarda kahramanlar genellikle karşılıklı konuşma ve çeşitli diyaloglar içerisindedir, bu yüzden masallar karşılıklı konuşma ve bir anlamda iletişim için de

önemlidir. Öğrencilere, masal kahramanı olan iki ana figür arasında geçen bir konuşma yazdırılabilir (Feyzioğlu, 1999: s.153). Bununla beraber, masalarda sıkça geçen tekerleme ve mani tarzı kafiye ve şekiller, dramatizasyon uygulanarak kullanılabilir.

Çocukta ana dilin kavranmasına, gelişmesine büyük hizmeti olan masal, aynı zamanda çeşitli faydalar sağlayan bir çeşit terbiye ve sanat aracıdır. Henüz okuma yazma bilmeyen okul öncesindeki yavruların başlıca fikir ve duygu besinini masallar teşkil eder. Masallar sayesinde ki, çocuk, ana dilinin kelimelerini, kullanım şekillerini kolaylıkla kavramaya ve bir gün doğrudan doğruya, istediği zaman, kolayca okuyabilmek üzere okuma heves ve isteği başlar. Masalı ister yazılışından okuyana, isterse anlatana karşı çocukta bir sevgi ve saygı duygusu beslenir. Böylece masal, büyükle küçüğü birbirine yakınlaştıran, ısındıran bir vasıta olur (Gökşen, 1998: s.546).

1.2. BİR MASAL DERLEMECİSİ/ARAŞTIRMACISI OLARAK NAKİ TEZEL

Naki Tezel, başta masal olmak üzere Türk folkloru ve edebiyatı alanında başarılı çalışmalara imza atmış bir araştırmacıdır. Türk halk masalları araştırmaları denilince akla ilk gelen isimlerden olan ve edebiyatımızın en önemli masal derlemecilerinden biri olarak dikkat çeken Naki Tezel, yaptığı çalışmalarla pek çok masalımızı kayda geçirmiş ve onları unutulmaktan kurtarmıştır. Tezel'in Türk folkloru ve edebiyatı alanında yaptığı en önemli çalışmalar masal derlemeleridir.

Naki Tezel, daha çok derleme yaparak yayımlamış olduğu masallar ile anılan bir isimdir. Fakat bununla birlikte, araştırmacı, Anadolu'nun birçok şehrinde halk edebiyatı ve halk bilimi sahasında bilmece, atasözleri, mâniler, fıkralar, türküler, halk inançları, halk eğlenceleri, geçiş dönemleri, şehir folkloru, âşık edebiyatı ve çocuk oyunları gibi çeşitli konularla ilgili olarak incelemeler yapmıştır. Araştırmacı, bu alanlarda yapmış olduğu derlemeleri çeşitli gazete ve dergilerde yayımlayarak okuyucunun istifadesine sunmuştur.

Naki Tezel'in halk bilimi araştırmalarında yaptığı hizmetlerin diğer mühim tarafı da araştırmacının derleyerek yayımladığı masalların bazılarının yabancı dillere çevrilmesi ve böylece Türk masallarının Anadolu dışında da tanınmasının sağlanmasıdır. Tezel'in bu çalışmaları, Metin Ekici'nin "Halk bilimciler, aynı zamanda, tespit ettikleri halk bilgisi

yaratmalarının temsil edilmesi”, “sunulması”, gerekli görülenlerin “devamlılığının sağlanması” ve “yerelden küresele ulaşacak bir kültür değeri haline getirilmesi sorunlarını çözmekle de görevlidir.” (Ekici, 2004: 15) ifadelerini akla getirmektedir. Zira Tezel; “The Mouse and The Elephant (Fare ile Fil)”, “Fairy Tales From Turkey (Türkiye’den Masallar)”, “Contes Populaires Turcs (Türk Halk Masalları)” adlı çalışmalarıyla Türk masallarının “yerelden küresele ulaşacak bir kültür değeri haline getirilmesi” konusunda hizmet etmiştir (Aslan, 2013: 60).

1.2.1. Naki Tezel’in Hayatı ve Kişiliği

Naki Tezel, 6 Ağustos 1915 tarihinde, İstanbul’un Fatih ilçesinde dünyaya gelmiştir. Annesi Fahriye Hanım, babası ise İbrahim Cemal Beydir. Türk masal derlemeciliğinde önemli bir yere sahip olan Naki Tezel, 1928 senesinde İstanbul 16. İlkokulu ile öğrenim hayatına başlamış ardından İstanbul Gelenbevi Ortaokulu ve İstanbul Pertevniyal Lisesi’nde öğrenimine devam etmiştir. Lise öğrenimini tamamlamasının ardından İstanbul Belediyesi İstatistik ve Neşriyat Şubesi’nde iş hayatına başlayan Tezel, aynı zamanda İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinde yükseköğrenimine devam etmiş ve 1940 yılında bu okuldan mezun olmuştur (Aslan, 2013: 23-24).

Tezel, İş ve İşçi Bulma Kurumundan 1971 yılında emekli oluncaya kadar farklı kurum ve kuruluşlarda memuriyet görevini yürütmüştür. Bu kurumlar sırası ile şunlardır:

- “İstanbul Belediyesi İstatistik ve Neşriyat Şubesi Memuru (1934- 1940)
- Ankara Valiliği Maiyet Memuru,
- Cebeci Nahiyesi Müdürü,
- Nallıhan ve Avanos kazaları Kaymakam Vekili (1940-1943),
- Sümerbank’ta Uzman (1943),
- Basın Yayın Genel Müdürlüğü,
- İç Yayın Dairesi Raportörü Şube Müdürü,
- İç Basın Müdürü (1943-1951),
- Ticaret Bakanlığı Maden İdaresi Genel Müdür Yardımcısı (1951 -1953),

- İşçi Sigortaları Kurumu Yönetim Kurulu Üyesi (1953- 1958),
- İş ve İşçi Bulma Kurumu Genel Müdürü (1958-1961),
- İş ve İşçi Bulma Kurumu Genel Müdürlüğü (1966-1971)” (Şıpka, 1992: 8).

Kızlarından alınan bilgiye göre Naki Tezel, kişilik olarak çok “titiz” bir yapıya sahiptir. Onun bu vasfı günlük hayatına halk bilimi araştırmalarına da yansımıştır. Naki Tezel’in diğer önemli özelliklerinden biri de “dürüstlük”tür. Kızları; “Annemin de babamın da bize bıraktıkları tek miras kul hakkı yememek, başımızı yastığa koyduğumuzda huzur içerisinde uyuyabilmek. Bundan çok mutluyuz.” ifadeleriyle babalarının bu yönünü tasvir etmektedirler (Aslan, 2013: 25).

1.2.2. Naki Tezel’in Eserleri

Naki Tezel, Anadolu’nun çeşitli şehirlerinde ve İstanbul’da folklor alanında pek çok derleme yapmış ve derlemiş olduğu bu folklorik malzemeleri titizlikle bir araya getirerek ilim dünyasına ve okuyuculara sunmuştur. Araştırmacı, her ne kadar masal derlemeciliği konusunda ün yapsa da onun halk bilimi ve edebiyatı sahasında pek çok eseri mevcuttur.

Genç yaştan itibaren halk kültürü ve halk bilimine ilgi duyan Tezel, 1934-1940 seneleri arasında İstanbul Belediyesi İstatistik ve Neşriyat Şubesi’nde memuriyete başlamasıyla birlikte M. Halit Bayrı ile çalışma imkânı yakalamıştır. M. Halit Bayrı, yaptığı araştırmalar ile “İstanbul folkloru” dendiğinde akla gelen ilk isimlerdendir. Bayrı, genç ve hevesli bir araştırmacı olan Tezel’i İstanbul’da icra edilen halk kültürü unsurlarını derleme ve derlediği malzemeleri yayımlama konusunda yüreklendirmiştir (Aslan, 2013: 60).

Naki Tezel’in 26 adet masal kitabı, folklorla ilgili dört kitabı, folklor konusu dışında yazdığı iki kitabı, çeşitli dergi ve gazetelerde yayımlanan çok sayıda makalesi, yine çeşitli dergi ve gazetede yayımladığı 278 adet masal metni, masallar üzerine yazdığı 11; atasözleriyle ilgili yazdığı dokuz; bilmecelele ilgili yazdığı 24; fıkralarla ilgili yazdığı iki;

türkülerle ilgili yazdığı sekiz; folklorun diğer konularıyla ilgili yazdığı 44 adet inceleme yazısı ve makalesi bulunmaktadır.²

1.2.4. Naki Tezel'in Masallarla İlgili Kitapları

Naki Tezel, masal metinleri yayımlamakla beraber; masal türü üzerinden tanım, tasnif, kaynak, kahramanlar ve masalların değeri konuları üzerinde de çalışmalar yapmıştır. Araştırmacı, masal türü konusunda yapmış olduğu bu tür çalışmalarla Türk masal araştırmaları alanında adını duyurmuş, Türk masalları ile ilgili yapılan çeşitli bilimsel çalışmalarda onun bu yazılarına atıflarda bulunulmuştur. Naki Tezel'e ait masal kitapları şunlardır (Aslan, 2013: 28-35):

1. "Naki Tezel, Keloğlan Masalları, Burhaneddin Matbaası Türk Halk Bilgisine Ait Maddeler ve Tetkikler; IX, İstanbul, Burhaneddin Matbaası, 1936, IV +16 s."
2. "Naki Tezel, İstanbul Masalları, İstanbul, Burhaneddin Matbaası, 1938."
3. "Naki Tezel, Altın Tas, Resimleri çizen: Şerif Renkgörür, Çocuk Esirgeme Kurumu Yayınları, Cumhuriyet Matbaası, Ankara, 1943, 31 s."
4. "Naki Tezel, Çocuk Masalları, Ankara, Berkali Ankara Kitapevi, 1943, 127 s."
5. "Naki Tezel, Beybörek, Ankara, Çocuk Esirgeme Kurumu Yayınları, 1944, 24 s."
6. "Naki Tezel, Altın Araba, İstanbul, Kenan Matbaası, 1944."
7. "Naki Tezel, Alabalık, Ankara, Alaeddin Kral Basımevi, 1944, 16 s."
8. "Naki Tezel, Çocuklara Türk Masalları: 2, Peri Kızı. Resimleri yapan Muhsin Sayar, İstanbul, Akba Kitabevi, 1944. 79 s."
9. "Naki Tezel, Çocuklara Türk Masalları: 4, Keloğlan, İstanbul Akba Kitabevi, 1945."
10. "Naki Tezel, Yeşil Kuş, Resimleri yapan: Muhsin Saya, İstanbul, Akba Kitabevi, 1945, 83 s."

² Naki Tezel'in eserleri hakkında detaylı bilgi için bakınız: Aslan, F. (2013). Naki Tezel'in İstanbul'dan Derlediği Masallar: İnceleme-Metin İstanbul: Bilge Kültür Sanat.

11. "Fairy Tales From Turkey, Translated by Margery Kent, Ulustrated by Olga Lehmann by Bey Naki Tezel, London, George Routledge&Sons, LTD, 1946, 198 s."
12. "Naki Tezel, En Güzel Türk Masalları: Elmas İşlemeli Kılıç, Ankara, Millet Kitabevi Yayınları, 1946, 15 s."
13. "Naki Teze i. Seksen Göz, Resimleyen: Sami Erkman, Ankara, Türk Çocukları Dergisi Kitapları: 3, Doğu Basımevi, 1946."
14. "Naki Tezel, Çocuklara Türk Masalları: Şamdan Kız, Resimleyen: Sami Erkman Ankara, Doğu Basımevi, 1946, 53 s."
15. "Naki Tezel, Fatma Nine, Resimleyen: Ayhan Başaroğlu, Ankara, Doğu Matbaası, 1950, 32 s."
16. "Naki Tezel, Korkusuz Sultan Çocuk Masalı, Ankara, Maarif Vekâleti Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1952, 36 s."
17. "Naki Tezel, Konuşan Kaval, İstanbul, Çocuk Kitapları Yayınevi, 1953, 16 s."
18. "Naki Tezel, Küçük Sultanın Güvercini, Resimleyen: Ali Parmakerli, Ankara, Öğretmen Dergisi Yayınları, 1953, 69 s."
19. "Naki Tezel, Altın Bülbül, Resimleyen: Nusret Karaca, Ankara, Öğret-men Dergisi Yayınlan, 1953, 59 s."
20. "Naki Tezel, Contes Populaires Turcs (Türk Halk Masalları), İstanbul, Imprimerie de L'Éducation Nationale, 1953."
21. "Naki Tezel, Çocuklara Türk Masalları: Limon Kız, Resimler. Servet İleri, Ankara, Doğu Matbaası, 1955, 36 s."
22. "Naki Tezel, Üç Güzel Masal, Güneşlioğlu Çocuk Yayınları, Rüzgârlı Matbaa, Ankara, 1959, 24 s."
23. "Naki Tezel, Masallar: Talih Kuşu, Ankara, Dost Yayınları, 1962,61 s."
24. "Naki Tezel, Kayıp Sultan, İstanbul, Varlık Yayınları, 1962, 56 s.,res."

25. “Naki Tezel, The Mouse and The Elephant (Fare ile Fil), New York, Parents Magazine Press Yayınevi, 1969.”

26. “Naki Tezel, Türk Masalları I-II, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, 1971.”

27. “Naki Tezel, Türk Masalları I-II, Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1985.”

1.2.3. Naki Tezel’in Masal Derlemesi Hakkındaki Düşünce ve Yöntemleri

Masal derlemeleri hususunda önemli çalışmalar yapan Naki Tezel, derlenen malzeme ile ilgili görüşlerini; “Derlenen maddelerin kimin tarafından, hangi tarihte, nerede ve kimlerden alınmış olduğu açıkça yazılmalıdır. Böylece, derleyicilerin ve maddeleri verenlerin kimliklerini yayımlanacak eserlerde belirtmek mümkün olur ve ancak bu şekilde yayımlanacak maddelere karşı inceleyicilerin güvenini sağlamak da imkân dâhiline girer” (Tezel, 1969: 4) şeklinde açıklamaktadır.

Tezel’e göre folklorik malzemeler derlenirken şu usul ve esaslar dikkate alınmalıdır:

- Folklor derleyicisinin “gözlem kabiliyeti” kuvvetli olmalıdır.
- Derleyici, folklorik ürünü doğal akış içerisinde ve halkın yaşadığı yerde görerek derlemelidir.
- Derleyici, farklı bölgelerden derlediği folklorik malzemeleri birbirleri ile karşılaştırarak tespitlerde bulunmalıdır.
- Derleme yapabilmek için de derleyici köyü benimsemeli ve halkı sevmelidir.
- Kaynak kişilerden bilgi edinmenin zorluğunu bilmeli, önce derleme konusuyla ilgili kendisi konuşarak kaynak kişiyi konuşmaya yöneltmelidir (Tezel, 1969: 6-7).

Tezel’in masal derleyenlere tavsiyeleri ise şu şekildedir:

- Derleyici icra sırasında masal anlatıcısının sözünü kesmemeli, icrayı etkilememelidir.

- Aynı masalın, farklı anlatıcılarca değiştirilerek anlatıldığı fark edildiyse, bu karşılaştırma yapabilmek adına bu masallar da derlenmelidir.
- Usta masal anlatıcılarıyla karşılaşan derlemeci yalnızca masal metnini değil aynı zamanda masal metinlerinin kıymetini arttırmak adına anlatıcı kişinin kimlik ve kişiliği hakkında da bilgi edinmelidir.
- Masal anlatıcısının adı, soyadı, medeni hali, yaşı, çocuk sahibi olup olmadığı doğduğu ve oturduğu köy, kasaba, şehir veya mahalle, işi, gelir seviyesi, tahsili, ana dilinden başka bir dil bilip bilmediği bilgileri kaydedilmelidir.
- Masalların derlenme tarihi belirtilmelidir.
- Kaynak kişinin, masal hakkındaki düşünceleri ve anlattığı masalı kimden öğrendiği belirlenmelidir (Tezel, 1936: 16).

İKİNCİ BÖLÜM

ÇOCUK EDEBİYATI VE TEMEL İLKELERİ

2.1. ÇOCUK EDEBİYATI KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Çocuk edebiyatı kavramına geçmeden önce “çocuk”, “çocukluk” ve “edebiyat” kavramlarını ele almak yerinde olacaktır.

Türkçe Sözlük’te (2011) çocuk kavramı şu şekilde tanımlanmıştır: “1. Küçük yaştaki kız veya erkek, 2. Soy bakımından oğul veya kız, evlat, 3. Bebeklik ile erginlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız, uşak, 4. Genç erkek, 5. Büyükler arasında daha az yaşlı olan kişi, 6. Büyüklere yakışmayacak, daha çok küçüklerin yapabileceği gibi davranan kimse, 7. Belli bir işte yeteri kadar deneyimi ve yeteneği olmayan kimsedir.” (TDK, 2011).

Tarihsel süreç içerisinde çocuk ve çocukluk kavramları farklı tanımlar bulmuştur. Mustafa Ruhi Şirin, çocukluk tarihinin üç dönemden oluştuğunu savunmakta ve bu dönemler hakkında şunları söylemektedir: “Çocuk ve yetişkin ayrımının henüz yapılmadığı, çocukluk kavramı ile bilgilerin en az edinildiği, karanlık dönem olarak adlandırılan geleneksel çocukluk ile başlamıştır. Batı’daki Aydınlanma Çağının başlaması ve matbaanın gelişimi ile çocuk ve yetişkin ayrımının yapılması sonucunda modern çocukluk gelişmeye başlamıştır. Modern çocukluk dönemindeki en önemli gelişme ise Protestan çocukluğun öncüsü Locke’nin biçimlenmemiş bir yetişkin ve romantizmin öncülerinden Rousseau’nun bozuk biçimli yetişkin şeklinde çocuk tanımları yapmalarıdır. Çünkü çocukların yetişkinlerden farklı varlık oldukları anlaşılmaya başlanmıştır. Son otuz yılda teknolojinin gelişiminin hızlanması ile modern çocukluk yerini post modern çocukluğa bırakmaya başlamıştır. Çocuklar ile yetişkinler arasındaki fark teknoloji ile azalmaya başlamıştır” (Şirin, 2000: 15-16).

Arapça “edep” sözcüğünden türemiş olan “edebiyat” sözcüğü, “iyi terbiye, naziklik, usluluk, zariflik” anlamları taşımaktadır (Devellioğlu, 2000: 203).

Edebiyat ise dille icra edilen, dilin her türlü olanağından yararlanmak suretiyle yapılarak insanlara duyarlılık kazandıran ve onları hissettirerek eğiten bir sanat dalı olarak tanımlanabilir. Yaşamın dar kalıpları, bireyin karşılaştığı toplumsal ve ruhsal sorunlar ve insanlar arasındaki iletişim edebiyat sanatı ile halledilebilecek meselelerdir (Uçan, 2008: 19).

Çocuğun eğitiminde, edebiyat son derece mühim bir yere sahiptir. Zira çocuk eğitiminin amaçlarından biri çocukların zarif, kibar, ince ruhlu ve iyi terbiye ile yetişmiş insanlar olarak topluma kazandırılmalarıdır. Bu bağlamda edebiyat, eğitimin “kişisel duyarlılık kazandırma” hedefinde oldukça önemli bir rol oynamaktadır.

Çocuk edebiyatı kavramının, edebiyat kavramı içerisinde yerini alması yakın bir zamana tekabül etmektedir. Literatürde çok eski bir kavram olmamasına rağmen çocuk edebiyatı kavramı, ortaya çıktığı günden itibaren üzerinde çokça tartışılan bir konu olmuştur. Çocuk edebiyatı kavramına dair pek çok tanım yapılsa da araştırmacılar arasında ortak bir tanım birliğine varılamamıştır.

Yalçın ve Aytaş, çocuk edebiyatı tanımı şu şekilde yapmaktadır: “Çocuk edebiyatı, çocukların büyüme ve gelişmelerine; hayallerine, duygularına, düşüncelerine, yeteneklerine ve zevklerine hitap eden, eğitirken eğlenmelerine katkıda bulunan sözlü ve yazılı verimlerin toplamıdır” (Yalçın ve Aytaş, 2003: 17).

Çocuk edebiyatı; ergenlik dönemine henüz girmemiş olan ve 2-14 yaş aralığında bulunan çocuklara yönelik olarak yazılmış eserlerin oluşturduğu bir edebiyattır. Bu alandaki eserler, çocukların dilsel kabiliyetlerine ve kendilerine has bakış açılarına uygun olarak hazırlanmış eserlerden müteşekkildir. Çocuk edebiyatının hedef kitlesi ve kapsamı konusunda Filiz Özdem çocuk edebiyatının yetişkin edebiyatından farklı bir sınıfta değerlendirilemeyeceği yönünde şu ifadeleri kullanmıştır: “Yetişkinler için yapılan edebiyat nasıl bize insana, ruhuna, yaşayışına ve varoluşuna dair bir pencere açıyorsa; düşündüğümüz-düşünmediğimiz, yaşadığımız-yaşamadığımız ya da baş etmeye çalıştığımız duygu, olgu ve durumlarla ilgili bir derinleşme, özdeşleşme, anlama ve anlamlandırma kapısı aralıyorsa; psikolojik, felsefi ve estetik bir dünya sunuyorsa... Benim gözümde, çocuklar için yapılan edebiyatın da bundan bir farkı yok, olamaz” (2014: 260).

2.1.1. Çocuk Edebiyatının Amacı

Tanımı, özellikleri ve merkezinde çocuk olması dolayısıyla çocuk edebiyatı birtakım amaçlar doğrultusunda gelişmek zorundadır. Oldukça hassas bir şekilde belirlenen amaçlar hem çocuk edebiyatının hem de çocuğun sağlıklı bir şekilde gelişmesi için mutlaka dikkate alınmalıdır.

Genel itibarıyla eğlendirme ve eğlendirerek öğretme amacı taşıyan çocuk edebiyatı, “çocuğun hayal dünyasını geliştirir, onu mevcut durumdan kurtararak farklı dünyalara sürükler. Her şeyden önce, çocuğun kendini ve etrafında olup bitenleri fark etmesini sağlaması açısından çocuk için vazgeçilmezdir” (Yalçın ve Aytaş, 2003: 5).

2.1.2. Çocuk Edebiyatının İşlevi

Çocuk edebiyatının, çocukta var olan güzel hasletleri geliştirmede ve bunların devamlılığının sağlanmada katkısı büyüktür. Kıbrıs’a göre çocuk edebiyatının işlevleri;

1. Çocuğun; öğrenme, sevmeye-sevilme, güven ve başarıya duyduğu bir grupça benimsenme, oyun ve estetik duygu gibi ruhsal ihtiyaçlarını karşılamak,
2. “En iyi arkadaş kitaptır” ilkesiyle, kitabın iyi bir bilgi edinme kaynağı ve vakit geçirme aracı olduğunu sezdirmek,
3. Çocuğun dili kullanma becerisini artırmak suretiyle dil gelişimine katkıda bulunmak,
4. Kitaba karşı çocukların ilgilerini besleyerek kitap okumanın bir ihtiyaç olarak hissedilmesini sağlamak,
5. Çocuğun duyma, düşünme ve algı yetilerini geliştirmek,
6. Çocuklarda seçme ve estetik duygularının oluşumunu sağlayarak edebî zevklerinin gelişimine katkıda bulunmak,
7. Çocukların düş gücü sınırlarını genişletmek ve onları yaratıcı düşünceye özendirme,
8. Çocukların yaşam deneyimlerini zenginleştirmek,

9. Çocukların içlerinde uyuyan “ben”lerini uyandırmak,

10. Çocuğun okuma-yazma, dinleme ve anlatma yeteneklerini geliştirmek (Kıbrıs, 2000: 18).

Şirin çocuk edebiyatının çocuğa faydalarını ve işlevlerini şu sözlerle ifade etmektedir: “Çocuklar için edebiyat her şeyden önce dildir. Edebiyat çocuğun dünyasına zenginlik katar. İyi edebiyat edebi zevki ve güzellik duygusunu geliştirir. Kendisini ve çevresini tanımasına, güzel konuşmasına, zevklerinin gelişme ve incelmeye katkıda bulunur. Yaşama sevinci kazandırır, Günlük yaşantının zorlukları karşısında duyarlı davranmasını sağlar. Yeteneklerinin ortaya çıkmasına zemin hazırlar. Düşünme ve yorum yapma yeteneğini geliştirir” (Şirin, 1998: 103).

2.1.3. Çocuk Edebiyatının Özellikleri

Çocuk edebiyatının yetişkin edebiyatından en büyük farkı bu sahada çocuğun gelişim özelliklerinin dikkate alınmasıdır. Bu durumu Özdemir (1982: 71) şu ifadeleriyle açıklamaktadır. “Bir kez çocukluk insan yaşamının belirli bir dönemidir. Bu dönem içinde dünyaya bakış ve onu algılayış gençlik ve yaşlılık dönemlerinden çok ayrıdır. İlgiler, gereksinimler için de böyledir bu. Çocukların dil dünyası, söz dağarcığı da ayrı özellikler taşır.”

Yalçın ve Aytaş, çocuk edebiyatının ilkelerini şöyle özetlemektedirler:

- “Çocuk kitapları okullardaki programları destekleyici olmalıdır.
- Çocuk edebiyatı metinleri yaşanan gerçeklerle ilgili olmalıdır.
- Çocuk edebiyatı metinlerinde verilen hayal unsurları ve masalsı yapılar sonunda mutlaka çocuğun yaşadığı çevrenin gerçeğine uygun sonuçlarla bitirilmelidir. Çocuk, kendi yaşantısından yola çıkılarak yazılmış olan eserlere daha büyük bir ilgi duymakta ve bu tür eserler, çocuklar tarafından daha çok okunmaktadır. Çocuk edebiyatı ürünleri duygu, düşünce ve hayal gücünü geliştirici olmalıdır.

- Çocuk edebiyatı eserleri, çocukların kavrama düzeylerini geliştirmenin yanında, kendilerinin de okuduklarından, dinlediklerinden ve gözlediklerinden yola çıkarak duygu ve düşüncelerini ifade etmelerini sağlamalıdır.
- Kitaplar çocuklara, içinde yaşadığı ülkeyi, dünyayı sevmeyi öğretmelidir. Çocukların karamsarlıklar konusunda çok hassas olduğu gerçeğinden yola çıkarak, onları umutlandırıcı, hayata bağlayıcı eserlerle yüz yüze getirmek gerekir.
- Üretme duygusunun çok erken yaşlarda oluşmaya başladığı gerçeğinden yola çıkarak, çocukların üretmeleri, ürettiklerini paylaşmalarını sağlamayı teşvik eden eserlerin yazılmasının önemi daha belirgin bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Eserler, çocuğun girişimci ve katılımcı olmasını sağlamalıdır.
- Çocuk edebiyatı metinleri, şiddet öğelerini içermemelidir. Çocuklara yönelik yazılan eserlerde estetik duyarlılık geliştirilmeli, çocuğun tercihlerini yaparken bu duygusundan yararlanması sağlanmalıdır”(Yalçın ve Aytaş, 2003: 34-37).

2.1.4. Çocuk Edebiyatının Dünyada ve Türkiye’de Tarihsel Gelişimi

Çocuk edebiyatının ilk örnekleri batıda ve doğuda sözlü edebiyat ürünleri olarak kabul edilmektedir. Yazılı çocuk edebiyatından çok evvel tekerleme, ninni, masal ve bilmece gibi halk edebiyatı ürünleri çocukların hoşça vakit geçirmesini sağlayan edebi ürünlerdendi. Zaman içinde yetişkinlere yönelik oluşturulan edebiyatın paralelinde bir yazılı çocuk edebiyatı oluşmuştur. “Çocuğa yönelik ilk kitabın milattan önce VI. yüzyılda Hindistan’da kaleme alındığı söylenir. Söz konusu kitapta şehzade eğitmeni bir brahmanın hikâyesi anlatılır” (Şimşek, 2002: 33). “Aynı yüzyılda Konfüçyüs’ün de Çin klasiklerini özet şeklinde çocuklara aktardığı bilinir” (Çılgın, 2007: 37). Sözü konusu bu eserler çocuk edebiyatı ürünü olmamakla birlikte kişisel çalışmalar olarak değerlendirilmektedir.

18. yüzyılda Daniel Defoe’nun “Robinson Crusoe” ve Jonathan Swift’in “Gulliver’in Gezileri” adlı kitapları çocuklara yönelik olarak yazılmamış olsa da literatürde, çocukların ilgisine sunulan ilk kitaplar olarak kabul edilmektedir. “18. yüzyılın ikinci yarısından itibaren J. J. Rousseau çocuklar için yazdığı kitaplarda onların hayatın zorluklarına karşı koyacak bir

nitelikte yetiştirilmesi gerektiğini” dile getirmiştir (Yalçın ve Aytaş, 2003: 20). Yine 18. yüzyılda Grimm Kardeşler’in derlediği masallar, çocuk edebiyatı alanındaki ilklerden olmuştur.

19. yüzyılda başlayarak sonrasında hızla devam eden bir akım ile çocuk edebiyatına, fantastik edebiyat öğeler dâhil olmaya başlamıştır. Bu yüzyılda bilhassa İngiltere ve Amerika’da “yerel hikâyeler” (Local- Color Story) adıyla anılan bir tür ortaya çıkmıştır. “Bu tarz metinlerde yaşanan coğrafya ile karakterler arasında sıkı bir ilgi vardır. İnsanın, kültürün ve coğrafyanın etkileşimine işaret eden bu tür çok sayıda eser ortaya çıkarır.” (Çılgin, 2007: 44). Mark Twain’e ait Huckleberry Finn ve Tom Sawyer adlı romanlar bu türün önde gelen ürünleri arasındadır.

20. yüzyıla girildiğinde ise dünya genelinde çocuk edebiyatı sahasındaki çalışmalar yaygınlaşmış; çocuk edebiyatı ürünlerinin bir pazarı oluşmuştur.

Türkiye’de de çocuk edebiyatının gelişim süreci diğer dünya ülkeleriyle benzerlik göstermektedir. Sözlü edebiyat ürünlerinden olan masal, ninni, tekerleme ve bilmece gibi ürünler Türkiye’de de çocuk edebiyatının ilk örneklerinden sayılmaktadır. Enginün, çocuklara yönelik kitaplar arasında Sümbülzade Vehbi’nin Lütüyye ve Nabî’nin Hayriyye adlı eserlerinin olduğunu ve asıl gelişmenin Tanzimat sonrasında başladığını; Tanzimat ile beraber yalnızca telif ve tercüme eserlerde değil, çocuklara yönelik dergilerde de artış yaşandığını dile getirmektedir (Enginün, 1987: 39).

“Türkiye’de ilk çocuk kitapları Şinasi, Recaizâde Mahmut Ekrem ve Ahmet Mithat’ın Fransızcadan yaptıkları kısa şiirleri ve hayvan öykülerini içeren çevirileridir. Ziya Paşa, J. J. Rousseau’dan “Emile”i çocuklar için tercüme etmiştir. Recaizâde Ekrem “Tefekkür” Muallim Naci “Ömer’in Çocukluğu” isimli eserlerini çocuklar için kaleme almışlardır” (Yalçın; Aytaş, 2003, s.24).

Cumhuriyetin ilk yıllarında daha çok tarih bilinci aşılama amacıyla çocuk okuyucular hedef alınarak yazılan Abdullah Ziya Kozanoğlu’na ait Kızıl Tuğ (1923), *Atlı Han* (1924), *Türk Korsanları* (1926), *Seyit Ali Reis* (1927) ve *Gültekin* (1928) adlı eserler dikkat çekmektedir. Nimet Rakım Çalapala, Cahit Uçuk, Mahmut Yesari, Huriye Öniz, Nihal Adsız,

İskender Fahrettin Sertelli, Cemal Erten çocuk romanı yazarları arasında önde gelen isimlerdendir (Enginün, 1985: 192).

1980 sonrasında günümüze kadar Fazıl Hüsnü Dağlarca, Eflatun Cem Güney, Aziz Nesin, Rıfat Ilgaz, Cahit Uçuk, Mehmet Seyda, Gülten Dayıoğlu, Talip Apaydın, Muzaffer İzgü, Mavisel Yener, Aytül Akal, Ayla Çınaroğlu, Zeynep Cemali, Ferda İzbudak Akıncı, Çetin Öner, Ayla Kutlu, Yalvaç Ural, Feyza Hepçilingirler, İpek Ongun, Fatih Erdoğan gibi pek çok yazar çocuklara yönelik eserler vererek çocuk edebiyatına katkı sağlamışlardır. Günümüzde ise Gülten Dayıoğlu, çocuk edebiyatının en verimli kalemelerinden biri sayılmaktadır.

2.2. ÇOCUK EDEBİYATININ TEMEL İLKELERİ BAKIMINDAN ÇOCUK KİTAPLARINDA BULUNMASI GEREKEN ÖZELLİKLER

Çocuk edebiyatı alanında araştırma yapan kişiler zaman içerisinde, bu sahanın temel ilkelerini belirlemişlerdir.

Çocuk edebiyatı denince akla gelen ilk isimlerden olan Sever (2007) çocuklara yönelik kitaplarda bulunması gereken özellikleri şu şekilde sıralamayı uygun görmüştür:

- “Çocuk kitaplarındaki tasarım ve resim özellikleri
- Çocuk kitaplarındaki konu- kurgu özellikleri
- Çocuk kitaplarındaki izlek-tema özellikleri
- Çocuk kitaplarındaki karakter ve kahramanların özellikleri,
- Çocuk kitaplarındaki dil ve anlatım özellikleri,
- Çocuk kitaplarındaki iletilerin özellikleri,
- Çocuk kitaplarındaki çevre özellikleri,
- Çocuk kitaplarındaki yazınsal ve eğitsel özellikler.”

Sedat Sever’in sıraladığı bu özellikler aşağıdaki başlıklar altında detaylandırılmıştır:

2.2.1. Şekil ve Tasarım Özellikleri

Okuyucunun kitap ile ilk buluşma anı, okurun onu rafta veya vitrinde gördüğü andır. Kapak tasarımı, yazılar, sayfa düzeni hatta kâğıdın yapısı okuyucunun ilgisinin kitaba yönelmesini ve bu ilginin devam etmesini sağlar.

Sönmez, okuma becerisinin ilk aşamasının okunan yapıtın fiziksel nitelikleri olduğunu savunarak şunları söylemektedir: “Okuma ve algılama öncelikle yazı formları ile başlayan, gözün optik süzgecinden geçtikten sonra karmaşık biyolojik olgularla sonuçlanan bir süreçtir. Bu sürecin başlangıcındaki veriler ne denli uygunsu işleyiş ve sonuç da o denli başarılı olur” (Sönmez, 2003: 1).

“Çocuk edebiyatı kavramı yalnızca metin ve pedagojik bazı özelliklere sahip olması değil; düzenleme, resimleme ve canlandırma (illüstrasyon) gibi birçok kavramın bir araya gelmesi sonucunda oluşmaktadır. Çocuk edebiyatında bir metnin oluşturulması, hedef kitlenin algılama düzeyine, ruh dünyasına, ilgi alanına ve yaş durumuna uygun olmasına bağlıdır. Bunlar tek başına yeterli değildir. Aynı özelliklere dayalı olarak resimlenmesi, basılması da gerekmektedir. Bunu da farklı alanlardan uzmanlar bir araya gelerek gerçekleştirebilir” (Yalçın ve Aytaş, 2003: 15-16).

2.2.1.1. Cilt ve Kapak

“Çocukları kitaba çeken ilk özellik, kapağın rengi, kapakta yer alan resim ve yazılardır. Kitabın kapak tasarımında kullanılan resimler, kitapta işlenen konu, olay, ana düşünce ile ilgili çocuğa ipuçları vermeli, bunlarla ilgili çocukta ilgi, heyecan uyandırmalı, okuma sürecinde onun ön bilgilerini harekete geçirmelidir” (Karatay, 2011: 90).

Kitabın kapağının kitabın konusu ile uyumlu ve ilgi çekici olması gerekir. Kapak resmine önem verilmeli, kapak resmi kitapta yer almalıdır. Ayrıca iç kapakta da resim olmalıdır. Kitabın baskı sayısı iç kapakta yer almalıdır. Bunların haricinde kitabın dayanıklılığı için ciltlemede hem iplik hem de yapıştırıcı kullanılmalıdır.

2.2.1.2. Sayfa Tasarımı

Sayfa düzeni de çocuk kitaplarında önemli bir konudur. Görsel açıdan başarısız kabul edilen kitaplar sayfa tasarımları göz yoran ve rastgele düzenlenmiş resim ile yazıların iç içe geçtiği kitaplardır. Sayfa düzeni hususunda en önemli nokta metin yazımında tercih edilen harflerin düzeni ve boyutudur. Bu sebeple çocuk kitaplarında tercih edilen harflerin seçiminde dikkatli davranılmalıdır. Zira yaş itibarı ile çocukların gözleri henüz gelişimini tamamlamamıştır. Bu sebeple onlar için rahatlıkla okuyabilecekleri ve göz gelişimlerine uygun karakterlerde bir yazı şekli seçilmelidir. Bunun dışında yazıların büyüklüğü de okunabilirliğe etki etmektedir. MEB, yaş düzeylerine uygun olan yazı puntolarını aşağıda belirtildiği şekilde açıklamıştır:

“Diğer yapraklarda metin kısımlarının başlıkları dışında kalan bölümlerinde resim altı yazıları, dipnotlar ve benzeri kullanılan yazılar hariç ilköğretim 1’inci sınıflar için (20), 2’nci sınıflar için (18), 3’ üncü sınıflar için (14), 4’üncü sınıflar için (12), 5’inci sınıflar için (11), daha üst sınıflar için ise (10) puntodan daha küçük harfler kullanılmaz” (Tebliğler Dergisi, Haziran, 2007- 2597).

“Çocuk kitaplarındaki satır aralarındaki boşluk normal, hatta biraz daha fazla olmalıdır. Her bir sayfanın dörtte üçünün resme dörtte birinin de yazıya ayrılması uygun olur Sayfa kenarlarında geniş boşluklar bırakılmalıdır. İlkokulun birinci döneminde bulunan öğrenciler için yazılan kitaplarda ancak çok kısa paragraflara yer verilmelidir” (Şirin, 2000: 213).

2.2.1.3. Kâğıt Yapısı

Kitap tasarımında kullanılan kâğıdın da önemi büyüktür. Demiray bu konuda (1953: 38), “Çocuk kitaplarının kâğıtları parlak olmaktan ziyade mat ve sağlam olmalıdır. Kâğıdın mat olması göz sağlığı, sağlamlığı ise kitabın çabuk yıpranmaması ve şekil güzelliğini sağlamak bakımlarından şarttır.” demektedir.

“Pürüzlü, parlak ve ince kâğıt algılamayı güçleştirir. Kaliteli kâğıt kullanılmadığı için; renkleri değişen, yazıları iyi okunamayan ve kolay yırtılabilen bir kitap çocukları okuma isteksizliğine itebilir” (Sever, 2007: 107).

2.2.1.4. Resim Özellikleri

Çocukların henüz okumayı yeni öğrendiği veya okuma bilmediği bir dönemde onlara sunulan kitaplardaki en önemli unsur resimdir. Sever bu konuda, “Çocuk yazınında resim, hem tek başına görsel açıdan önemli bir işleve sahip hem de metnin anlaşılmasını sağlayan ve okurun yeni anlamlar kurabilmesine olanak sunan estetik bir uyarandır.” ifadelerini kullanmaktadır (1995: 166).

Resimlemenin işlevlerini İsmail Kaya (2014: 188) şu şekilde sıralamaktadır:

- “1.Resimler çocuğun kitaptaki içeriği kavramasını,
- 2.Resimlerin özgün görsel dili, kavranan içeriğin akılda kalmasını,
- 3.İçeriğin akılda kalması çocuğun yazı dilini kolay öğrenmesini,
- 4.Resimlerin görsel niteliği de çocuğun estetik beğeni düzeyinin gelişmesini sağlar.”

2.2.2. İçerik Özellikleri

2.2.2.1. Konu-Kurgu

Sever’e göre (2007: 110), “çocuk edebiyatında konu, çocuğu metnin anlam evrenine çeken, kitapla ilişkisini sağlayan bir değişkendir. Ele alınan konular, çocuğun ilgi ve gereksinimleriyle ilişkilendirildiği ölçüde önem kazanır.”

“Çocuklara yönelik konu seçimi, onların cinsiyetlerine dayanan bir ilgiye bağlı olabileceği gibi, yaş durumlarına da bağlıdır. Yüksek kahramanlık duygularının ilgiyle benimseneceği yaş düzeyi ile duygusal gelişimin etkisiyle davranışların olduğu yaş düzeyindeki etki birbirinden farklıdır. Çocuk edebiyatında da seçilen konular hep bu faktörler göz önünde bulundurularak işlenmelidir” (Yalçın; Aytaş, 2003: 36).

Çocukların ilgi, ihtiyaç ve taleplerine hitap edebilecek konular, yaş dönemlerine göre belirlenmekte ve bu konular çeşitli metin türleriyle çocuklara sunulmaya çalışılmaktadır: “2-4 yaş arasında renkli ve resimli kitaplar, 4-6 yaş arasında masallar, resimli öyküler, bilmeceler ve tekerlemeler, 7-8 yaş arası fabl, masal ve kısa öyküler, 9-10 yaş arasında masal,

macera ve gezi yazıları, 11-12 yaş arasında erkek çocuklar spor ve macera kitaplarıyla ilgilenirken, kız çocukları romantik kitaplar, 13-14 yaş arasında ise fen, teknik, macera, dedektiflik hikâyeleri, romantik hikâyeler, tarihi romanlar ve biyografi türleri çocukların ilgi ve ihtiyaçlarını karşılamaktadır” (Uçak, 2010: 11-18).

2.2.2.2. İzlek-Tema

İzlek, metnin konusunun anlam olarak ortaya koyduğu ana yönelimdir. Bu ana yönelim, çocukların gelişim özelliklerine göre belirlenmelidir. Sever, çocuk edebiyatı yapıtlarındaki izleklerin taşıması gereken özellikleri şöyle ifade etmiştir: “Çocuk edebiyatı yapıtlarında yazınsal bir kurguyla geliştirilen izlek, insana özgü duygu durumlarını çocuklarda yaşatabilmeli; çocuklar kaynağını sevgiden alan konularda duyarak, gülererek, düşünerek, hüznlenerek dostluğun, barışın, çalışkanlığın, paylaşmanın yüceliğini sezebilmeli, güven duygularını geliştirebilmelidir” (Sever, 2013: 129).

Hangi yaş dönemlerinde hangi temaların öncelikli olması gerektiği, hususu çocuk kitaplarında üzerinde durulması gerekli olan konulardandır. Şirin bu konudaki fikirlerini; “iyi bir çocuk kitabı, çocuğun kendisini daha iyi tanıması, gerekiyorsa davranışlarını değiştirmesi ve kişiliğini geliştirmesi için ona kılavuzlukta bulunur. İyilik, ahlaklılık, doğruluk, çalışkanlık, verimlilik vb. soyut kavramları canlı örnekler aracılığıyla öğrenmesine yardım eder.” sözleriyle ifade etmektedir (2000: 215).

Teması belirsiz bir eser, çocukları birbirinden çok değişik yorumlar yapmaya götürür, yanlış anlamalara yol açar. Çocuk kitaplarında genellikle şu temalara yer verilmesi uygun olur: Kardeş, ana-baba ve arkadaş sevgisi; aile ve değerlerine, inançlara bağlılık; doğayı sevmek, korumak ve geliştirmek; başkalarına karşı nazik, dürüst ve saygılı davranmak; girişimci, atılcı ve yaratıcı olmak; başta evcil hayvanlar olmak üzere canlı varlıkların korunmasına, beslenmesine ve bakımına ilgi göstermek.”

“Çocuk edebiyatının asıl amaçlarından biri olan eğitcilik, işlenen temaya bağlıdır. Bu yüzden seçilen temalar, evrensel ahlaki doğruları kazandıracak, çocuğun kişiliğini ve kimliğini geliştirerek onun toplum içinde saygın ve başarılı bir yere sahip olmasını sağlayacak özelliğe sahip olmalıdır” (Sever, 2007: 107).

2.2.2.3. İletiler

“İleti (ana düşünce), yazarın okurla paylaşmak istediği asıl düşüncedir. Öğretici metinlerde yazarın savunduğu, vermek istediği düşünce biçiminde de tanımlanabilir” (Sever, 2007: 140).

Çocuk edebiyatında yer alan çocuk gerçekliğinin yazınsallık içerisinde verilmesi gerektiğini vurgulayan Dilidüzgün, konu; “çokanlamlılık, örtük ileti içerme, antitoriter anlatım özellikleri, estetik bütünlük gibi temel yazınsal niteliklerin tümünü taşıması gerektiğini dile getirir. Ona göre yazınsal niteliği olan çocuk kitapları çocuk gerçekliğini ya da çocuğa görelilik ilkesini görmezden gelmemelidir” (2000: 257).

Oğuzkan’a göre (2000: 211), “İyi bir çocuk kitabı, yazarın üzerinde durmak istediği veya vurgulamaya çalıştığı bir temayı, bir ana fikri içermelidir. Teması belirsiz bir eser, çocukları birbirinden çok değişik yorumlar yapmaya götürür; yanlış anlamalara yol açar.”

Sever’e göre ileti (2007: 50), “Sanatçının, yapıtı oluşturmaya neden olan, çocukla paylaşmak istediği duygu ve düşüncedir. Çocuklarda oluşturmak istediği temel duyarlık, onlara iletmek istediği asıl düşüncedir. Sanatçının ele aldığı konuyu işlerken, çocuklara ulaştırmak için tasarladığı, sözcüklerle metnin dokusuna işlediği, duygu ve düşünce örüntüsü olarak da adlandırılabilir.”

“Çocuk kitapları, vermeye çalıştıkları iletilerle çocukların yaratıcı düşünme, problem çözme ile ilgili bilişsel becerileri kadar ahlaki ve kişilik gelişimlerine olumlu katkılar sağlayarak onların sosyalleşmelerine yardımcı olmalıdır” (Karatay, 2011: 107).

2.2.2.4. Dil ve Anlatım

Çocuğa yönelik edebiyat, çocuğa göre bir dil kullanmayı zorunlu kılar. Zengin bir kelime hazinesine sahip olmayan bir kitle için manasını anlaşılmayan sözcüklerden oluşan bir kitap sıkıcı olabilir ve onların okuma zevkini de köreltir. “Çocuk edebiyatını yetişkin edebiyatından ayıran belki de en önemli özellik, anlatımın hedef kitlenin anlayacağı biçimde sunulmasıdır. Çocuk kitaplarında anlatımın sadeliğine dikkat edilmeli; gereksiz ve bayağı

sözcükler yer almamalı, duruluk, akıcılık, açıklık gibi unsurlar göz önünde bulundurulmalıdır” (Yalçın ve Aytaş, 2003: 47).

“Metinlerin dili sade ve açık, anlatımı sürükleyici olmalıdır. Paragraflar çok uzun tutulmamalı, karşılıklı konuşmalara sıkça yer verilmeli. Sözcükler, çocuğun sözcük dağarcığını geliştirici nitelikte olmalıdır. Yapıtlarda kullanılan bilinmeyen sözcük sayısı çocuğun gelişimine uygun; çocuk dünyasıyla ilişkili; kitap yazım ve noktalama açısından kusursuz, sözcükler güncel olmalıdır. Kitap, yabancı sözcüklerden mümkün olduğunca arındırılmalı; yabancı sözcüklerin açıklamaları verilmeli; yabancı deyim, atasözleri Türkçeye uyarlanmalıdır. Devrik cümleler çok sık kullanılmamalıdır. 10–12 yaş ve üstü çocuklara yönelik kitaplarda olumluluk ve olumsuzluk bildiren yan tümceleri de kullanarak anlamsal olarak girişik yargılar oluşturulabilir” (Sever, 2007: 37).

“Çocuklar adına yazma sorumluluğunu üstlenenlerin, çocuğun dil gelişim evrelerini, ilgi beğeni ve gereksinimlerini iyi tanması gerekir. Öte yandan, çocuklarla paylaşılacak istenen duygu ve düşünceler, çocukların doğasına uygun bir anlatım dili ile sunulmalı, dilimizin güzelliği ve kuralları anlatımın doğallığı içinde çocuklara duyumsatılmalıdır. Çocuk, okuduğu kitabın anlam evreninde kendi yaşantısından, yakın çevresindeki ilişkilerden örnekler bulabilmeli, bu örneklerden yola çıkarak daha özgün çıkarımlara yönelebilmelidir” (Sever, 2000: 644).

2.2.2.5. Eğitsel ve Yazınsal

Sever, bir yapıtın eğitsel ilkeler yönünden nitelikli sayılabilmesi için bazı özellikler taşıması gerektiğini savunmaktadır. Ona göre bir kitabın çocuğun sağlıklı bir değerler sistemi oluşturmasına engel olmaması; kitapta mantık hatasına yer verilmemesi; kadına ve erkeğe yüklenen mana arasında ayrımcılık olmaması; kitapta boş inançlara onay veren onları önemli kılan bir yaklaşımda bulunulmaması; kitabın çocukların cinsel kimlikleri içerisinde kişiliklerini geliştirmelerini engelleyecek iletiler, kurgusal özellikler taşıması; kitapta kurgulanan olay örgüsünde, baskıcı ve denetimci anlayış içeren bir yaklaşım sergilenmemesi; kitabın dinsel veya siyasal telkinlerde bulunmaması; kitapta çocuğun düş kurmasını, düşünmesini, yaratıcılığını ve eğlenmesini baskılayan bir yaklaşım sezilmemesi; kitapta

çocuğun araştırma ve deneme isteğini, girişimciliğini körelten anlayışları olumlayan bir tavır sergilenmemesi gerekmektedir (2007: 52).

2.2.2.6. Karakter ve Kahraman

Kahraman; “bir edebiyat eserinde olayın merkezinde olan kişi, Bir olayda önemli yeri olan kimse vb.” manalarına gelmektedir (TDK, 2005). Çocuk kitaplarında yazar tarafından tercih edilen ve iletiyi yüklenen kahramanlar yaş gruplarına göre değişim göstermektedir.

Olay çerçevesinde gelişen tiyatro, roman ve öykü gibi türlerin en önemli ögesi karakterlerden oluşmaktadır. “Karakter, sanatçının yarattığı; duygu, düşünce ve tutku yönleriyle geliştirdiği, gerçek yaşamdan da esinlenerek deneyimiyle, birikimiyle, kendine özgü duyarlılığı ile biçimlendirdiği bir kişiliktir” (Sever, 2007: 63).

“İnsan kişiliğinin biçimlendiği bu dönemde, öykünme, en hızlı ve etkili öğrenme yoludur. Çocuklar, okudukları/dinledikleri kitapların ya da izledikleri film ya da oyunların kahramanlarıyla özdeşim kurarlar” (Sever, 2007: 57). Bu sebeple, çocuk kitaplarının kahramanları, çocukların gelişimlerine destekleyecek nitelikte olmalıdır.

“Kahramanların – masal ve masalımsı eserler dışında – gerçeğe uygun davranışlar sergilemesi beklenir. Çocuklar kendi yaş grubundaki kimselerin başından geçen olayları dinlemekten ya da okumaktan hoşlanırlar”(Oğuzkan, 2001: 369).

2.2.2.6. Çevre

Sever; çocuklara yönelik olarak ortaya çıkarılan bir yapıtta olayın geçtiği kültürel ve toplumsal çevrenin özelliklerini; kahramanın nasıl bir sosyal çevrede yaşadığını ve bu çevrenin hangi kültürel özelliklerinden etkilendiğini; kahramanın yaşadığı toplumsal çevresi ile yaşadığı çatışmaları; bu çatışmaları çözümlemede hangi yöntem/yöntemleri kullandığını ve bunlarla çatışmaları çözmede başarılı olup olmadığını kahramanın toplumsal ve kültürel çevrenin niteliğini sınavabilmek açısından önemli görmektedir (2007: 52).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Çocuk edebiyatı çocukların eğitimi ve gelişimi açısından önemli bir alandır ve bu alanda masal türünün öne çıktığı görülmektedir. Masallar sayesinde çocuklar gerek aileleri gerekse okul öncesi öğretmenleri aracılığıyla edebiyat ile tanışmaktadır. Masallar çocukları eğlendirmenin yanında onların kültürel ve evrensel değerleri öğrenmesini sağlamakta, dil becerilerine katkılar sunmakta, kelime dağarcıklarını geliştirmekte, hayal dünyalarını genişletmekte ve okuma alışkanlığı kazanmalarına yardımcı olmaktadır (Bağcı, 2011: 221-224). Diğer taraftan masallarda çocukların yaşam içerisinde karşılaşılabilecekleri olaylara yönelik ipuçları verilmekte ve çocuklara bir takım değerlerin kazandırılması da masallar yoluyla sağlanabilmektedir (Çetinkaya, 2007: 31).

Çalışmanın amacı; Naki Tezel tarafından derlenen ve “Türk Masalları” adlı eserde okuyucuya sunulan masalların, çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından incelenmesidir.

Çocukların gelişim dünyasını doğrudan etkilemesi sebebiyle çocuklara yönelik eserlerin, bu eserler içinde de bilhassa masalların çocuk edebiyatının temel niteliklerini ne ölçüde taşıdığı, araştırılması gereken bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sebeple MEB’in “100 Temel Eser” listesinde de yer alan Naki Tezel’in derlemiş olduğu Türk masallarının çocuk edebiyatı yapıtlarında bulunması gereken temel ilkeler bakımından incelenmesi, çocuklara hitap eden eserlerin belli ilkelere dayandırılması gerektiğine dikkat çekmesi ve de bu yolda yapılacak çalışmalara örnek olması açısından önemlidir.

3.2. ARAŞTIRMANIN DESENİ VE YÖNTEMİ

Naki Tezel’in derlediği masallardan oluşan “Türk Masalları” adlı kitabı çocuk edebiyatının temel ilkeleri bakımından incelemeyi amaçlayan bu çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden olan doküman inceleme yöntemi ve betimsel çözümleme yöntemi kullanılmıştır. Bu bağlamda Naki Tezel’in derlediği masallardan oluşan “Türk Masalları”

adlı kitabından doküman incelemesi yoluyla veri elde edilmiş; elde edilen veriler betimsel çözümleme yöntemiyle analiz edilmiştir.

Betimsel çözümleme yaklaşımında elde edilen veriler, daha önceden belirlenmiş olan temalara ya da kavramsal çerçeveye göre özetlenerek yorumlanır. Doğrudan alıntılara sıklıkla yer verilen bu yöntemin amacı, elde edilen bulguların yorumlanmış ve düzenlenmiş şekilde okuyucuya sunulmasıdır. Bu amaçla elde edilen veriler, önce açık ve sistematik olarak betimlenir. Ardından ise yapılan betimlemeler yorumlanır ve açıklanır, sebep-sonuç ilişkileri incelenir ve bazı sonuçlara varılır (Yıldırım ve Şimşek, 2006:224).

Araştırma yöntemlerinden biri olarak doküman incelemesi ise hâlihazırda var olan materyallerin incelenmesi esasına dayanır. Bilhassa eğitim bilimleri olmak üzere sosyal bilimlerin genelinde kullanılan bir yöntem olan doküman incelemesi, eğitim bilimleri sahasına önemli katkılar sağlamıştır (Scott ve Morrison, 2006).

3.3. EVREN VE ÖRNEKLEM

Naki Tezel'in çocuk edebiyatı kapsamında değerlendirilen masal türüne yönelik 26 adet masal kitabı, yine çeşitli dergi ve gazetede yayımladığı 278 adet masal metni bulunmaktadır. Çalışmamızın evrenini Tezel'in derleme masallarından oluşan 26 adet masal kitabı ve 278 adet masal metni oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklem grubunu ise Naki Tezel'in derleme masallardan oluşturduğu "Türk Masalları" adlı kitabında yer alan 54 adet masal oluşturmaktadır.

3.4. VERİLERİN TOPLANMASI VE ÇÖZÜMLENMESİ

Naki Tezel'in "Türk Masalları" adlı kitabında yer alan masalların çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından incelendiği bu çalışmada, doküman incelemesi yoluyla masallardan veri elde edilmiş; elde edilen veriler betimsel çözümleme yöntemiyle analiz edilmiştir.

"Çocuk Edebiyatı Öğretimi Nasıl Olmalıdır?" adlı makalesinde Sever'in (2013) ortaya koyduğu "çocuk edebiyatının temel niteliklerinin kavramsal çerçevesi" çalışma yöntemi olan betimsel çözümlemenin temalarını oluşturmuştur. Söz konusu temalar şunlardır: "Tasarım

ve resim, konu-kurgu, izlek-tema, karakter ve kahraman, dil ve anlatım, ileti, çevre, yazınsal ve eğitsel ilkeler.”

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. TASARIM VE RESİM ÖZELLİKLERİ BAKIMINDAN İNCELEME

4.1.1. Tasarım Özellikleri Bakımından İnceleme

Naki Tezel'in masal derlemelerini içeren “Türk Masalları” adlı kitap Bilge Kültür Sanat Yayınlarından çıkmıştır. Kitap için kapak kalitesi orta düzeyde olan renkli karton kapak kullanılmıştır. Bu kapağın kullanım açısından çocuk okurlar için uygun olduğu söylenebilir. Ön kapağa kitabın konusuna uygun resim yerleştirilmiştir. Bu resim masalların içeriğiyle uyumlu olsa da çocuk okurlar için soyut sayılabilecek özelliktedir. Ayrıca kapak resmi ilk bakışta çocukların zihninde kitapla ilgili genel yargılar oluşturacak türden değildir. Kapak resmi beyaz bir fon üzerine yerleştirilmiş olup kullanılan renkler çocukların ilgisini çekebilecek canlılıkta değildir.

Kitabın sayfaları kaliteli değildir. Kullanılan kâğıdın gerek kalite açısından gerek renk açısından çocukların ilgisini çekeceği düşünülmemektedir.

Kitapta kullanılan harf boyutu ve karakteri, okurun rahat okumasına engel olmaktadır. Satır aralığının da sık olması okumayı güçleştirmektedir. Sarıya yakın renkte saman kâğıda yerleştirilen koyu (bold) yazı karakterleri gözleri yormaktadır.

Sayfa sayısı açısından kitabın 527 sayfa olduğu görülmektedir. Bu sayfa sayısının çocuk okurlara fazla gelebileceği ve çocukların kitaba ön yargıyla yaklaşmasına yol açacağı söylenebilir.

Kitabın arka kapağında ise kırmızı bir fona beyaz renk kullanılarak oluşturulan bir yazıyla uzun bir tekerleme ve masal türü hakkında dikkat çekici bilgilere yer verilmiştir:

“Bir varmış bir yokmuş. Zaman zaman içinde kalbur saman içinde. Deve tellal iken, horoz imam iken, manda berber iken; annem kaşıktay, babam beşikte iken... ben babamın beşiğini tıngır mıngır sallay iken, babam düştü beşikten, alnını yardı eşikten... annem kapı maşayı, babam kapı küreği, gösterdiler bana kapı arkasındaki köşeyi...”

Çoğu zaman bu sözlerle aralanır masal âleminin kapıları. Develer tellal olur, pireler berber. Bir dudağı yerde bir dudağı gökte araplar darda kalanın yardımına koşar. Demirden elbiselerini kuşanan acar delikanlılar Kafdağı'nın ardına yollara düşer. Az gidilir uz gidilir. Dere tepe düz gidilir. Altı ay bir güz gidilir. Yedi kat yer altının, on yedi kat gökyüzünün ejderhaları gözü pek yiğitlerin karşısına dikilir. Ayın on dördü gibi güzel, ay gibi ısıldayan, güneş gibi parlayan padişah kızları kırk gün kırk gece düğünle muratlarına erer. Onlar erer muradına biz çıkarız kerevetine..."

Bu yazının ardından Naki Tezel ve eserin içeriği hakkında çok kısa bilgi paylaşılmıştır.

4.1.2. Resim Özellikleri Bakımından İnceleme

Yazın dünyasında ortaya konan eserlerin resimlenmesi iki şekilde olmaktadır. Kimi eserler yazarlardan farklı kişiler tarafından resimlenirken, kimi eserlerin resimlenmesi de yazar-çizer ortaklığı içinde gerçekleşmektedir. Çocuk edebiyatı ürünleri için de bu durum geçerlidir. Metin-görsel ilişkisi açısından yazar-çizer ortaklığı veya ayrılığı durumu, farklılıklar barındırmaktadır. Zira yazar-çizer ortaklığıyla ortaya koyulmuş olan eserlerdeki metin-görsel ilişkisi, yazar- çizer ortaklığı olmayan eserlere oranla daha yoğundur. Yazar-çizer ortaklığı sonucu ortaya çıkan çocuk edebiyatı ürünlerinde metinler ve görseller arasında ayrılmaz bir bütünlük görülmektedir. Metinlerin dili değişse de görseller hep aynı kalmaktadır.

Naki Tezel'in Türk Masalları, yazarı ve çizeri birbirinden farklı olan eserler arasındadır. Derleme masallardan oluşan eserlerin resimlemesi Mustafa Delioğlu tarafından gerçekleştirilmiştir. "İllüstrasyon" sanatı ustalarından olan Delioğlu'nun çizimleri incelendiğinde, çizimlerin masaldaki tasvirlerle uyumlu olduğu görülmektedir. "Resim sanatının abartılı ya da doğada benzeri görülemeyecek ve deneysel olarak kurgulanamayacak kompozisyonlarla resmedilmesi" anlamına gelen illüstrasyon sanatı ile Delioğlu, kitaptaki çizimlerinde masalsı anlatımla bağdaşan çizimler yapmıştır.

Naki Tezel'in Türk Masalları adlı eserinde yer alan bazı görseller aşağıda paylaşılmıştır. Bu çizimlerin ortak özelliği çizimlerde yer alan varlıkların gerçek yaşamdaki şekil ve özelliklerinden farklı oluşudur. Bununla birlikte tüm resimlerde masalın baş kahramanı ön plandadır.

Çizimler varlıkların gerçek hayattaki boyut ve şekillerinden uzaktır. Bu durum masal türünün özelliklerinden de kaynaklanabilir. Zira masalda anlatılan karakterler çoğunlukla olağanüstü vasıflar taşımaktadır. Çocukların hayal dünyası çok geniş olmakla birlikte bu tür çizimler, masal kitaplarında anlatılanların çocukların zihninde daha rahat canlanmasına olanak sağlamaktadır. Kitabın kapak resmi dışında kitapta yer alan tüm resimler renksizdir. Somutlaştırma imkânını kısıtlayan bu renksiz çizimler çocuğa görelilik ilkesiyle çok fazla

bağdaşmamaktadır. Kitapta yer alan çizimlerde, özellikle hayvanlara yüklenen insan özelliklerinin resimlerle çocuklara aktarılması dikkat çekmektedir.

Çizimlerin geneline bakıldığında padişahlar, periler, cadılar, şehzadeler, sultanlar, ihtiyarlar, cadılar, yarı insan yarı hayvan özelliği gösteren yaratıklar göze çarpmaktadır. Tüm bu varlıklar, masal türünün ortak kahramanlarındandır. Masal türünün bir özelliği olan “iyilerin çok iyi, kötülerin çok kötü” olması çizimlere de yansımış; çizimlerde iyi olan karakterler çok güzel ve masum çizilirken kötüler çok çirkin çizilmiştir. Bazı görseller, çocuk okurları psikolojik anlamda olumsuz etkileyecek türdendir. Görsellerde yer alan başı kesik hayvanlar, kuru kafalar ve yılanlar çocuğa görelilik ilkesiyle bağdaşmamaktadır.

Resim 1 (Peri Kızı: 51)

Resim 2 (Peynir Tulumu: 78)

Resim 3 (Keçi Kız: 104)

Resim 4 (Kırkinci Oda: 127)

Resim 5 (Bir Göze Bir Gül: 152)

Resim 6 (Altın Bülbul: 177)

Resim 7 (Bahtiyarla Hoptiyar: 196)

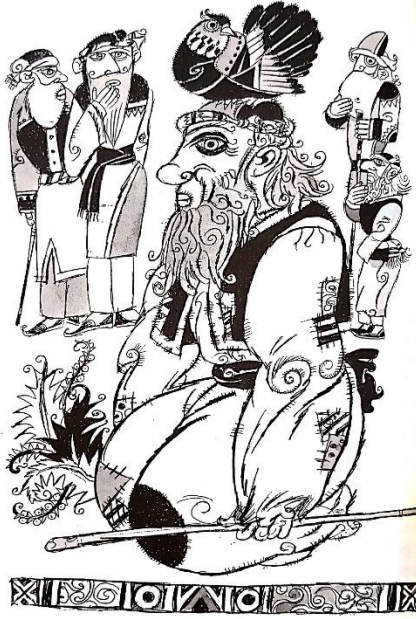
Resim 8 (Kırk Arap: 219)

Resim 9 (Çifte Kambur: 275)

Resim 10 (Güneş Kızı: 303)

Resim 11 (Rüzgaroğlu: 328)

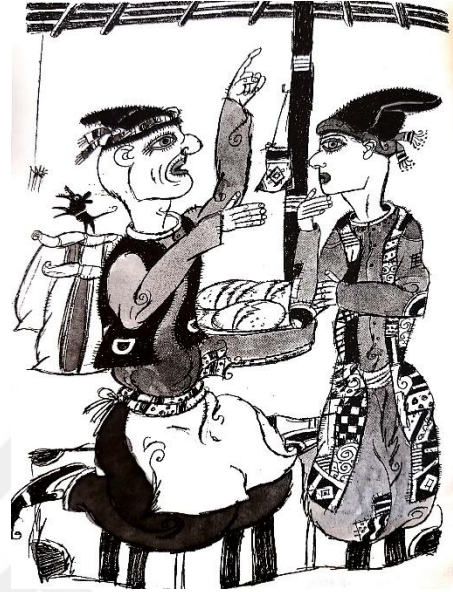
Resim 12 (Akıllı Evlat: 377)

Resim 13 (Çoban Ali: 402)

Resim 14 (Sihirli Çeşme: 440)

Resim 15 (Keloğlan ile İhtiyar: 464) Resim 16 (Keloğlan'ın Köseye Masalı: 490)

Resim 17(Keloğlan Yedi Kat Yerin Altında: 514) Resim 18 (Kitap Kapak Resmi)

4.2. İÇERİK ÖZELLİKLERİ BAKIMINDAN İNCELEME

4.2.1. Kırk Kardeş

Konu ve Kurgu

Masal, kırk oğlu olan bir padişahın oğullarını evlendirmeye niyetlenmesiyle başlar. Oğullarını bir anadan bir babadan olma kırk kız kardeşle evlendirmek isteyen padişah, istediği gibi gelin bulmak üzere yola çıkar. Yolculuk sırasında kılık değiştiren padişah, yorulunca bir köyde konaklar. O sırada köy muhtarının kırk tane kızı olduğunu öğrenir. Bunun üzerine kızları muhtardan ister ve onun da rızası üzerine hemen kızları oğullarıyla nişanlar. Ardından müjdeyi vermek üzere sarayının yolunu tutar. Babalarının kendilerini nişanladığını öğrenen oğullar ise kızları saraya getirmek üzere iki alay atlı asker ve kırk arabayla yola koyulurlar. Yolculuk esnasında karşılarına çıkan ve kendilerini tehlikelere karşı uyarın ihtiyarın sözünü dikkate almayan kardeşler, küçük kardeşlerinin ihtiyarın sözünü dinleme hususundaki ısrarlarına rağmen geceyi tehlikeli bir çayırda geçirirler. Dönüş yolunda yine aynı yerde geceleme isteyen kardeşler ihtiyarın işaret ettiği tehlike olan dev ejderhayla karşılaşır. Ağabeylerine haklılığını kanıtlamış olan küçük şehzade ise cesaretini toplayarak ejderhanın karşısında durur; ağabeylerini ve nişanlılarını kurtarır. Fakat ejderha küçük şehzadeyi alıkoyar ve ondan peri padişahının kızındaki sihirli çalgıyı getirmesini ister. Bu isteği kabul eden küçük şehzade, nişanlısını ejderhanın yanında rehin bırakarak kırk günlük uzun bir yolculuğa çıkar. Yolculuk sırasında binbir tehlikeyle karşılaşan şehzade, elindeki olağanüstü özellikler taşıyan nesnelerle zorlukların üstesinden gelir. Kırk günün sonunda peri padişahının kızının elindeki çalgıyı ejderhaya getirerek kendisini ve nişanlısını ejderhanın elinden kurtarır. Mutlu bir şekilde nişanlısıyla sarayın yolunu tutan küçük şehzade, başından geçenleri babasına ve kardeşlerine anlatır. Padişah ise küçük oğlunun bu güzel davranışları karşısında ona bir ödül vermek ister ve oğluna tahtını verir.

Kırk Kardeş masalında, masal türünün özelliğinden kaynaklı olarak konunun ele alınış şekli gerçekçi değil fantastiktir. Konuyu yapılandıran bir öge olarak olaylar, neden sonuç ilişkisi içinde sunulmuştur; bu da somut öğrenme döneminde olan çocukların anlama

seviyelerine uygun düşmektedir. Fakat bununla birlikte olay örgüsü içinde yer alan evlenme, kız isteme gibi konular çocukların ilgisini çekmeyebilir.

İzlek-Tema

Masalda işlenen temalar; dürüstlük, fedakârlık, cesaret, sabırlı olmak, yardımseverlik, kararlılık ve zorluklarla mücadele etmektir. Masalın mutlu sonla bitmesi işlenen temanın okuyucu üzerindeki tesirini artıracak ve okuyucuya olumlu davranışlar kazandıracak niteliktedir. Zira küçük şehzade dürüst, fedakâr, yardımsever, kararlı ve sabırlı olarak zorlukların üstesinden gelmiş ve bunun karşılığını mutlu bir yaşam elde ederek almıştır. Masalda işlenen tema, genel itibariyle çocukların anlama seviyelerine uygundur.

İleti

Masalda okuyucu ve dinleyiciye açık ve örtük iletiler yoluyla insana has güzel davranışların bireye her zaman mutluluk getireceği anlatılmaktadır. Zira masal kahramanı her türlü güçlüğü aklı ve cesaretiyle hızla aşmış; bu sayede kendisine ve sevdiklerine güzel bir hayat sunmuştur. Masalda; sabırlı, kararlı ve iyi olmanın her kapıyı kolayca açtığı somut ve olağanüstü öğeler sunularak okuyucuya, erdemli bir hayatın güzelliklerinden bahsedilmektedir.

Dil ve Anlatım Özellikleri

Masal uzun bir tekerleme ile başlar. Ardından çok bilindik bir tekerleme olan “Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde” ifadesiyle masalın asıl konusuna giriş yapılır. Böyle somut bir ifadeyle masalı başkasından dinleyen veya kendisi okuyan çocuk masalı dinlemeye davet edilmiş olur. Masalda genel olarak yazım ve noktalama kurallarına uyulmuştur. Atasözü ve deyimlerden yararlanılmıştır. Cümleler sade, anlaşılır ve açıktır. Masalda kullanılan somut dil ve canlı tasvirlerle sunulan kurgudaki olağanüstülükler çocukların hayal dünyasına hitap edecek niteliktedir.

Masal, “Onlar ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine... Gökten üç elma düştü; biri anlatanın, öteki yazanın, üçüncüsü de benim...” tekerlemesiyle sona ermiştir.

Eğitsel ve Yazınsal Özellikler

Masalın kurgusu erdemli olmayı cazip hale getiren sağlam bir değerler sistemi üzerine oturtulmuştur. Olaylar olağanüstü kurguya sahip olduğu için mantık hatası içermektedir. Fakat bu durum masal türünün özelliğinden kaynaklanmaktadır. Ayrıca olaylar kendi içerisinde mantıklı sebep-sonuç ilişkisi içerisindedir. Masal, çocukların düş kurmasını, düşünmesini, yaratıcılığını ve eğlenmesini sağlayacak nitelikler taşımaktadır.

Karakter ve Kahraman Özellikleri

Masalın kahramanları, masal türünün genelinde de görüldüğü üzere olağan ve olağan üstü karakterler olarak ikiye ayrılmaktadır. Masalın olağan karakterleri padişah, padişahın oğulları, muhtar, muhtarın kızlarıdır. Bunun dışında yolculuk sırasında kırk oğlanın karşısına çıkan ak sakallı dede, insan kadrosuna dâhil olsa da olağanüstü özellikler gösteren bir karakterdir.

Masalın olağan üstü karakterleri ise ejderha, insani ve olağanüstü vasıflara sahip karıncalar ve aslanlar, devler, Arap, peri padişahı ve peri padişahının kızıdır. Tüm bu kahramanlar, masalda anlatılan özellikleriyle gerçek hayatta rastlanması mümkün olmayan karakterlerdir.

Masalın ana kahramanı ise padişahın en küçük oğludur. Masalın iletileri bu karakter üzerinden aktarıldığı için küçük oğul masalın başından itibaren dürüstlük ve cesareti temsil etmektedir.

Çevre

Olay örgüsü saray, köy, çayırılık gibi gerçek mekânların yanı sıra aslanlar ve karıncalar ülkesi, peri padişahının ve ejderhanın sarayı, Kafdağı'nın ardındaki kör devin bahçesi gibi olağanüstü mekânlarda geçmektedir. Olayların geçtiği mekânlar, kurgudaki olağanüstülüklerle örtüşmektedir.

4.2.2. Peri Kızı

Konu ve Kurgu

Delikanlının biri sokağa her gün bir tas süt döken kadının güzel bir kızı olduğunu düşünür ve görmediği kıza talip olur. Kadın da gerçekten bir kızı varmış gibi davranır ve olmayan kızını delikanlıya verir. Düğün günü gelip çatığında ise yalanı ortaya çıkmasın diye hamurdan bir kız yapar ve gelinlik giydirir. Gelin alayı hamur kızı alıp yola düşünce de yalanı ortaya çıkmasın diye bir oyun planlar. Gölün yanından geçerken kızı suya atar. Delikanlı kızı kurtarmaya çalışırken sudan bir peri kızı çıkar. Oysa bu kız, gölün dibinde yaşayan üç peri kardeşten en küçüğüdür. Dünya hayatını merak eden bu peri kızı ağlara bilerek takılmıştır. Sahte gelinin annesi durumu fırsat bilip gölden çıkan peri kızını kendi kızı gibi tanıtır. Kadına inanan delikanlı da peri kızıyla evlenir. Delikanlının kıza her gün “köylü kızı” diye hitap etmesi peri kızını gücendirir. Peri kızı delikanlıya küser. Bu sırada delikanlının ablaları peri kızını kıskanmış ve ona birçok haksızlık yapmışlardır. Fakat bir süre sonra gerçekler anlaşılır; delikanlı ile peri kızı barışır ve mutlu bir hayat sürerler.

İzlek-Tema

Genç delikanlının evleneceği kıızı bulması ve mutluluğa ulaşması.

İleti

İnsanoğlu her duyduğuna inanmamalıdır; bilmediği, tanımadığı şahıslara da hemen güvenmemelidir. Hakikatin üzeri ne kadar yalanla kapatılırsa kapatılsın bir gün ortaya çıkar.

Dil ve Anlatım Özellikleri

Masalın anlatımında kullanılan cümlelerin genel itibarıyla kurallı ve kolay anlaşılabilir cümleler olduğu görülmektedir. Fakat bu cümlelerin çocukların anlayabileceği kolaylıkta ve somutlukta olduğunu söylemek güçtür. Cümle yapısı yönünden farklı örneklerin bir arada kullanılması hem anlatım gücünü hem de Türkçenin zenginliğini çocuklara göstermesi bakımından önemli bir nitelik olsa da çocuklar günlük hayatta kullanılmayan sözcük ve

deyimleri anlamakta güçlük çekerler. Aşağıdaki cümlede görüldüğü üzere cümle içinde çocukların anlamayacağı kelimelere yer verilmesi çocuğa görelilik ilkesine aykırıdır.

“*Bu cevap karşısında hayrete düşen delikanlı, yere eğilip çukurda birikmiş olan sütleri iyice muayene etmiş.*” (Tezel, 2013: 45)

Eğitsel ve Yazınsal Özellikler

Masalda yalan söylemenin insanların hayatlarında nelere mal olacağı ve ne olursa olsun yalanın bir gün muhakkak anlaşılabacağı, gerçeklerin ortaya çıkacağı anlatılmaktadır.

Karakter ve Kahraman Özellikleri

Masalın kahramanları genç delikanlı, delikanlının annesi ve ablaları, sokağa süt döken kadın ve üç peri kızıdır. Peri kızları dışındaki kahramanlar gerçek karakterlerdir.

Çevre

Masaldaki esas mekânlar köy, sokak ve gölün dibidir. Mekânlar gerçek mekânlardır olağanüstü özellikler göstermemektedir. Fakat gölün dibinde peri kızlarının yaşıyor olması olağanüstü bir mekâna atıfta bulunmaktadır.

4.2.3. Kısmetimi Arıyorum

Konu ve Kurgu

Üç oğlu olan padişah hastalanınca tahtını ve malını oğullarına paylaştırır. Tahtta gözü olan baş vezir ise padişahın iki büyük oğlunu öldürür ve padişah olduğunu ilan eder. Acar isimli küçük oğlan ise atına binerek hızla memleketten ayrılır. Gittiği ülkelerde Ateş ve Alev isimli kişilerle tanışır ve onlarla birlikte türlü sıkıntılar atlatırlar. Yaptığı kahramanlıklar sonucu devlet büyükleri Acar’ı evlilikle mükâfatlandırmak isterler. Acar ise bu teklifleri reddederek kısmetini aramaya devam eder. Bir gün gözü yaşlı güzel bir kıza rastlar. Kızın ailesini canavardan kurtararak kızın yüzünü güldüren delikanlı, genç kızla mutlu bir şekilde evlenir. Fakat mutlulukları eve gelen cadı yüzünden yarım kalır. Arkadaşlarının zor durumda olduğunu öğrenen Alev ve Ateş ise hemen kol kola verip arkadaşları Acar’ı sıkıntıdan

kurtarırlar. Tekrar eşine ve mutlu yuvasına kavuşan Acar eşini de alıp memleketine döner ve tahtı vezirden geri alır. Halkı ve eşiyle mutlu bir hayat sürer.

Masalın olay örgüsü daha çok yetişkinlerin dikkatini çekecek şekilde kurgulanmıştır. Evlilik, kısmet arama, tahta geçip padişah olma gibi konular çocuklar için somut olmayan ve onların ilgi alanına girmeyecek türden konulardır. Bunun dışında, kahramanın zorluklarla mücadele etmesi ve sıkı dostluklar kurması çocuklara hitap edecek türdendir.

İzlek-Tema

Masalda haksız yere tahtı elinden alınan Acar'ın kısmetini uzak diyarlarda araması ve tekrar tahtına kavuşması konu edilmiştir.

İleti

Masal metninde açık ve örtük iletilere yer verilmiştir. Masal boyunca vurgulanan mesaj haksız yere yitirilen her şeyin tekrar elde edilebileceğidir. Bir diğer ileti de kötülerin er ya da geç cezasını bulacağı iyilerin de mükâfatlarını alacağı yönündedir. Masaldaki örtük iletiler ise kötü insanlara karşı uyanık olunması gerektirir.

Dil ve Anlatım Özellikleri

Masal metninde yer yer kullanılan günlük konuşma diline ait cümleler dikkat çekmektedir: “İşte böylece, Acar, gide gide bir evin önüne gelmiş.”, “Biz gelelim Acar’a...” “Böylece günler, haftalar geçmiş.” Sözlü kültürün izlerini taşıyan bu tür cümlelerin kullanımı masal türünün yapısıyla ilgilidir.

Eğitsel ve Yazınsal Özellikler

Masal metnini oluşturan cümlelerin genel anlamda karmaşık olmayan anlaşılabilir cümleler olduğu görülmektedir. Metinde kısa, uzun ve devrik olmak üzere farklı türden cümle yapılarının bir arada kullanılması çocukların dil gelişimi açısından oldukça etkilidir.

Karakter ve Kahraman Özellikleri

Masalın kişi kadrosu padişah, padişahın üç oğlu, vezir, vali, küçük şehzadenin iki arkadaşı ve evlendiği kız ile diğer ülkelerin padişahlarından oluşmaktadır. Kişi kadrosunda

insan dışı varlık olarak da ağlayan kızın ailesini kaçıran canavar ve cadı vardır. Masal karakterleri olay örgüsüyle uyumlu nitelikler taşır. Mesela padişahın en küçük oğlunun ismi Acar'dır ve bu karakter ağabeylerinin aksine vezire yakalanmayıp ismine yakışır bir şekilde çeşitli ülkelerden geçerek kahramanlıklar sergilemiştir. Acar'ın arkadaşlarının ismi de Alev ve Ateş'tir. Bu iki karakter de yine birtakım güçleri üzerinde toplamış olan karakterlerdir.

Çevre

Masalda gerçek ve düşsel çevre iç içedir. Gerçek çevre saray, dağ, tepe, ova, konak, şehir, köşk, ev gibi gündelik yaşamın anlatıldığı çevredir. Düşsel çevre ise *“Yedi kat yerin altı”, “Altı ay bir güz gitmişler. Bir de arkalarına bakmışlar ki, bir karışlık yol gitmişler.”* gibi ifadelerden anlaşılacağı üzere gerçekte var olmayan ve insan zihninde tasarlanan çevredir. Masalda olayların düşsel çevrede geçmesi olağandır. Fakat bu çevre tasarlanırken çocukların hayal dünyasına hitap etmelidir.

4.2.4. Peynir Tulumu

Konu ve Kurgu

Bir zamanlar bir peynir tulumu yuvarlanarak bir kocakarının evine gider ve kocakarıdan kendi için padişahın büyük kızını istemesini söyler. Kocakarı da saraya giderek peynir tulumunun isteğini dile getirir. Padişah on küp gümüş karşılığında kızını vereceğini söyler. Bu şartı kabul eden tulum ile padişahın kızının düğünü olur. Fakat düğün gecesi kız, peynir tulumuna bir tekme atarak annesinin yanına döner. Bu duruma çok üzülen peynir tulumu yine kocakarı aracılığıyla bu sefer padişahın ortanca kızını ister. Yirmi küp inci karşılığında ortanca kızla evlenir fakat ortanca kız da eşini beğenmeyip odayı terk eder. Peynir tulumu en sonunda kırk küp altın karşılığında küçük kızı alır. Bu sefer karısı peynir tulumunu görünce çok beğenir. Peynir tulumu da kıza aslında yakışıklı bir delikanlı olduğunu gösterir ve karısıyla anlaşarak padişahın diğer iki kızına bir oyun oynamak ister. Fakat karısı yanlışlıkla oyunun kuralını bozar ve bunun üzerine kocası gözden kaybolur. Kocasını aramak için yollara düşen kız, altın dağında dev anasıyla oturan delikanlıyı bulur. Padişahın küçük kızı kocasıyla beraber sultanın memleketine dönüp mutlu bir hayat sürerler.

Masalın kurgusu “çocuğa görelık” ilkesiyle çok örtüşmemektedir. Zira olay örgüsü soyut ve çocukların ilgi alanı dışında özellikler göstermektedir. Evlilik, kız isteme, erkeğin evlenirken kız babasına inci, altın ve gümüş vermesi, kızların kocalarını beğenip beğenmemesi gibi konular çocukların anlam veremeyeceği soyutlukta olan konulardır.

İzlek-Tema

Peynir tulumunun evlilik serüveninde yaşadıkları “ön yargı” teması etrafında örgülenmiştir.

İleti

Masalın ana iletisi insanları dış görünüşlerine bakarak değerlendirmenin yanlış olduğudur.

Dil ve Anlatım Özellikleri

Anlatımın akıcı ve zengin olduğu görülmektedir. Anlatımda kullanılan canlı tasvir, ikileme ve benzetmeler anlatımı tekdüzelikten çıkarmıştır.

Eğitsel ve Yazınsal Özellikler

Masalda kıskançlığın ve dış görünüşe bakarak insanları veya varlıkları değerlendirmenin yanlışlığı vurgulanmıştır. Bununla birlikte peynir tulumunun Dev Ana’sının insanları yeme özelliği, çocuk okurları olumsuz etkileyecek niteliktedir.

Karakter ve Kahraman Özellikleri

Masalın ana karakteri peynir tulumudur. Bu karakterin, çocukların hayal dünyasında somutlaşması pek de mümkün olmayabilir. Ayrıca bu karakter masalın olay örgüsü için de çok doğru bir seçim değildir. Peynir tulumu yerine yine sonradan yakışıklı bir delikanlıya dönüşecek daha somut bir karakterle de aynı iletinin verilmesi mümkündür.

Masalın diğer karakterleri koca karı, padişah, padişahın üç kızı ve peynir tulumunun dev anasıdır. Dev anası olağanüstü özellik taşıyan bir karakterdir.

Çevre

Kocakarının evi, padişahın sarayı, Gümüş Dağı, İnci Dağı, dev anasının oturduğu Altın Dağı, sokak olmak üzere gerçek ve düşsel mekânlardır.

4.2.5. Kara Kedi

Konu ve Kurgu

Masal, bir ülkedeki padişahın evlenmek isteyen üç kızı ile peri kızının esiri olan kara kedinin kısmetini arama mücadelesini anlatmaktadır. Dünya güzeli üç kızı olan padişah ve sultan, kızlarının evlenmesi için altın küre yaptırıp bu küreyi kızlarına attırarak eşlerini seçmelerini isterler. Büyük kızı ve ortanca kız altın topu üç defa meydana atsa da top her defasında yıkık bir kulübeye isabet eder ve kızlar çaresizce o kulübeye giderler. Kulübeye girince bir saray gören genç kızların karşısına bir kara kedi çıkar ve kızları sürekli takip eder. Kızlar da bu duruma sinirlenir, kediye bir tekme atarak onu uzaklaştırırlar. Gece uykuda sebepsiz yere korkunç şeyler yaşayan kızlar, sabah olunca saraya dönerler. Padişahın küçük kızı da merakından kulübeye gider, fakat ablaları gibi kara kediye kötü davranmaz. Bunun üzerine kara kedi insan kılığında genç bir delikanlıya dönüşür. Peri kızının esiri olan kedi, genç kızın peri kızına yaptığı iyilik sonucu serbest kalır. Artık kedi olmaktan kurtulan delikanlı ile genç kız ailelerine de haber verip mutlu bir şekilde saraylarında yaşamaya devam ederler.

İzlek-Tema

İnsan ve hayvan sevgisi temaları üzerinde kurgulanan masalda, kara kedinin ve evlenmek isteyen üç padişah kızının kısmetini bulmak için girdiği maceralar anlatılmaktadır.

İleti

Masalda insanlara ve hayvanlara değer vermenin mükâfatı; yapılan iyiliklerin hiçbir zaman karşılıksız kalmayacağı yönündeki mesajlar vurgulanmaktadır.

Dil ve Anlatım Özellikleri

Masalda deyimlerin sıkça kullanılması anlatımın gücünü arttırmış ve metne yoğunluk katmıştır. “Kara Kedi” masalının metnini oluşturan dil ve anlatım, okunabilirlik özellikleri yönünden çocuk okurun seviyesine uygun olarak kurgulanmıştır. Günlük hayatta sıklıkla kullanılan “*canı sıkılmak, göz gezdirmek*” gibi deyimlere bu masalda çokça yer verilmiştir.

Eğitsel ve Yazınsal Özellikler

Masalda anne ve babaların daima evlâtlarının iyiliğini isteyeceği ve onları merak edeceği vurgulanarak aile hayatında anne babanın rolü ortaya konmaktadır. Bunun yanı sıra masal aracılığıyla çocuk okurlara iyilik yapma ve cömertlik gibi olumlu kişilik özellikleri kazandırılmaktadır. Masalda zor durumda kalan insanlara yardım etmenin verdiği mutluluğun paha biçilmez olduğu; kıskançlık gibi kötü duyguların zararının yine kişiye dokunduğu anlatılmaktadır. Masalda padişahın kızlarının kediyi tekmeleyip işkence etmesi ise hayvan sevgisi açısından olumsuz bir örnektir.

Karakter ve Kahraman Özellikleri

Padişah, sultan, onların üç güzel kızı ve kızlara talip olan gençler masalın kişi kadrosundaki gerçek şahıslardır.

Masalın esas kahramanı olan kara kedi ise aslında yakışıklı bir delikanlıdır. Kara kedinin esiri olduğu peri kızı ise melekler kadar güzel, uzun, sırma saçlı biridir. Kara kedinin kılık değiştirme, peri kızının da bir anda gözden kaybolma gibi olağanüstü özellikleri vardır.

Çevre

Masalda saray, kulübe, balkon, meydan gibi mekânlar masalsı anlatımların niteliklerine uygun bir şekilde uzamsal belirsizlikte sunulmaktadır.

4.2.6. Keçi Kız

Konu ve Kurgu

Çocuğu olmayan bir kadın, dört ayaklı da olsa bir çocuğu olsun ister. Allah bu kadına başı insan fakat dört ayaklı, boynuzlu bir keçi verir. Keçi kız gün geçtikçe büyür. Çamaşır

yıkayarak geçimini sağlayan annesine yardım eder. Bir gün çamaşırları yıkarken silkelenen keçi kız, çok güzel bir kıza dönüşür. Oradan geçen padişahın oğlu da güzelleşen kızı görür ve çok beğenir. Güzel kızla evlenmek isteyen şehzade sarayda davet verir ve en güzel yemeği yapan kızla evleneceğini duyurur. Davete gelen keçi kızı şehzade tanır; padişah ve sultan da oğullarını keçi kızla evlendirirler. Gelinlerinin güzel bir kız olduğunu bilmeyen ve onu keçi kız olarak tanıyan padişah ve sultana şehzade küçük bir oyun hazırlayarak ders verir. Sonunda gelinlerinin güzel bir kız olduğunu anlayan padişah ile sultan keçi kıza kötü davrandıkları için üzülürler. Keçi kızın annesini de saraya alarak mutlu bir yaşam sürerler.

Masalın olay örgüsü çocuk okurlar için sıra dışı gelebilir. Zira bir insanın keçi özelliklerine sahip olarak doğması masal türü için olağan bir olay olmasına rağmen çocuk okurların hayal dünyasını zorlayacak türdendir. Ayrıca çocuk sahibi olmak için dua etme, evlilik, kismet arama, evlenilen kişiyi anne-babaya beğendirme çabaları gibi konular somut öğrenme çağındaki çocuk okurların seviyesinde değildir.

İzlek-Tema

Kibir ve insanları küçük görme temaları birbirleri ile var olan temalar olarak anlatıda yer almaktadır. Tema çocuk okurların anlayabileceği türdendir fakat aynı temanın daha somut bir olay örgüsüyle sunulması okul çağındaki çocuklar için daha etkili olabilir.

İleti

İnsanları yaratılıştan gelen özelliklerinden ötürü yargılamanın yanlışlığı üzerinde durulmuştur. Ayrıca bu masalda ailelere yönelik olarak da evlatların seçimlerine saygı gösterilmeli iletisine yer verilmiştir.

Dil ve Anlatım Özellikleri

Anlatıda okurun ilgisini canlı tutmak için merak öğeleri ile desteklenen düğümlere yer verilmiştir. Masalda türünün bir özelliği olarak ikilemelere ve abartılı ifadelerle sıklıkla rastlanmaktadır. Bu durum da anlatımın canlı olmasını sağlamıştır.

Anlatımda günlük dilde kullanılan ifadeler ve ara ara çocuk okurların dağarcığında olma ihtimali zayıf olan kelime ve ifadeler de yer verilmiştir: “Nafile...”, “Keçi kız ağaçta oturadursun...”, “Gün gelmiş...”

Eğitsel ve Yazınsal Özellikler

Anlatıda masallara özgü rastlantısallık dikkat çekmektedir. Kurgudaki bu özellik; masal türüne has olmakla birlikte masal kahramanlarının, kötü düşünceli insanlara ders vermesi amacıyla düzenlenmiştir. Masalın teması ve okura verilen mesajlar da rastlantısallık etrafında örgülenmiştir.

Karakter ve Kahraman Özellikleri

Masalın ana kahramanı keçi kızdır. Olağanüstü vasıflar taşıyan bu kahraman, çocuk okurun hayal dünyasının sınırlarını zorlayacak niteliktedir. Keçi kızın dışında kişi kadrosunda yer alan keçi kızın annesi, şehzade, padişah ve sultan, şehzade ile evlenmek isteyen genç kızlar ise olağan vasıflar taşıyan karakterlerdir.

Çevre

Anlatıda köy, memleket, saray, ev, oklava mahallesi, maşa mahallesi gibi düşsel ve gerçek çevreler içi içe verilmekle beraber genel anlamda belirgin olmayan bir sınırsızlık vardır. “Günlerden bir gün, **köylerin birinde** düğün varmış...” ifadesinde de görüldüğü üzere olay örgüsünün sunulduğu çevre, çocuk okurun kafasında somut bir resim oluşturmaktan uzaktır.

4.2.7. Avcıoğlu

Konu ve Kurgu

Bir avcının on beş yaşlarındaki oğluna kendisi vefat ettikten sonra arkadaşları “Avcıoğlu” demeye başlar. Babasının av tüfeğine merak salan çocuk annesinin kendisinden gizlemesine rağmen tüfeği bulur ve ava çıkar. Av sırasında armut ağacının altına uzanmış dinlenirken ayının ağaca tırmandığını görür. Armutları yiyen ayıya sessizce yaklaşırken ayıdan korkup bağırır. Bu sesle korkan ayı da ağaçtan düşer ve ölür. Ayıyı yüzüp şehre dönen Avcıoğlu’nun böylelikle namı yayılır. Padişah da çocuğun namına duyar ve yanına çağırıp 39 tane daha ayı derisi ister. Avcıoğlu da 39 gün de 39 ayıyı aynı yöntemle düşürür ve derilerini padişaha ulaştırır. Padişah çocuğa hayran olur ve kendisi için başka memleketteki padişahın kızını getirmesini ister. Yolculuk sırasında yerin altını dinleyen, burnuyla

kuvvetlice rüzgâr çıkaran ve doymak bilmeyen gibi özelliklere sahip üç adamla tanışır ve onlarla yola devam eder. Bu dört arkadaş kızın sarayına gelir. Kızın babasının isteklerini arkadaşlarıyla tek tek yapar ve sultanı da alıp dönerler. Dönüş yolunda arkadaşlarını memleketlerine bırakan Avcıoğlu, sultanı da padişaha sağ salim ulaştırır. Avcıoğlu'nun cesaretine, mertliğine hayran olan padişah kızını ona verir.

Masalda Avcıoğlu önce bir ayının derisini daha sonra da 39 tane ayının derisini yüzmektedir. Avcıoğlu'nun, cesaretini göstermek adına yaptığı bu davranış yalnızca çocuğa görelilik ilkesine aykırı olmayıp insani anlamda da olumsuz bir tutumdur. Özellikle çocuklara başta masal türü olmak üzere olay çerçevesinde gelişen edebi metinler aracılığıyla hayvan sevgisinin aşılması gerekirken, bu tip masallar aracılığıyla hayvanların değersizleştirilmesi ve insanların içindeki vahşi duyguları hayvanlara yaptıkları olumsuz davranışlar üzerinden sunarak okura kötü örnek olması Avcıoğlu masalının olumsuz bir yanıdır.

İzlek-Tema

Masal cesaret teması etrafında kurgulanmıştır. Bu tema zorlukların sunumuyla var edilmiştir. Zira zor olan görevlerin üstesinden gelmek için cesaret, kuvvet ve aklı kullanmak gerekir. Bu masalda da Avcıoğlu, cesareti, aklı ve kuvveti sayesinde zorlukların üstesinden gelmiştir.

Masalın teması ve tema etrafında gelişen olay örgüsü çocuk okurun dikkatini çekecek ve onların hayal dünyasına hitap edebilecek türdendir.

İleti

Masaldaki açık ileti cesaret ve aklın aşamayacağı engel olmadığı yönündedir. Tehlikeler karşısında yılmayıp direnme ve birlikten kuvvet doğması yönündeki iletiler de masalın örtük iletilerindendir.

Dil ve Anlatım Özellikleri

Anlatının olay örgüsü çoğunlukla ormanda geçmektedir. Gerek anlatının teması gerekse de anlatının olay örgüsü, anlatımın daha renkli, canlı ve betimlemelerle bezeli bir şekilde sunulmasını gerektirmektedir. Bu sebeple anlatımda bol bol tasvir yapılmış;

ikilemeler, deyim ve atasözlerinden faydalanılmıştır. Bunun dışında kullanılan dilsel yapılar çocuk okurların dil duyarlılığının gelişimini sağlayacak türdendir.

Eğitsel ve Yazınsal Özellikler

Masal çocuk okurun dikkatini aklın ve cesaretin önemine yöneltmektedir. Fakat masalda “Avcıoğlu’nun başarısına hayran kalan padişahın Avcıoğlu’ndan kendisine başka bir memleketin padişahının kızını getirmesini” istemesi eğitsel anlamda oldukça olumsuz bir nitelik taşımaktadır. Zira kadının burada edilgen olması ve bir erkeğin isteği üzerine yine başka bir erkek tarafından istenilen yere getirilmesi çocukların zihinlerine cinsiyet ayrımcılığı noktasında tohumlar ekmektedir. Yine konu ve kurgu bölümünde de değindiğimiz üzere Avcıoğlu’nun hayvanlara kötü muamelesi, eğitsel açıdan olumsuz niteliktedir.

Karakter ve Kahraman Özellikleri

Masalda padişah, Avcıoğlu, Avcıoğlu’nun arkadaşları, sultan “yerin altını dinleyebilen ve burun deliğinden kuvvetlice rüzgâr çıkarabilen iki adam” ve “doymak bilmeyen bir adam” kişi kadrosunda yer almaktadır. Olağanüstü kişiler hem masalın temasıyla örtüşmekte hem de çocuk okurun ilgisini çekecek seviyededir.

Çevre

Masalın olay örgüsü çoğunlukla dış mekânda geçmektedir. Orman olayların geçtiği asıl mekândır. Bunların dışında Hint padişahının sarayı, tavuk kümesi, bahçe, değirmen gibi gerçek mekânlar da vardır.

4.2.8. Kırkıncı Oda

Konu ve Kurgu

Doğar doğmaz ormandaki bir kaplan tarafından emzirilerek büyütülen küçük çocuk zamanla güçlenip bir Kaplan Adama dönüşür. Memleketin şehzadesi av sırasında bu Kaplan Adamı görür ve alıp saraya getirir. Birkaç yıl eğitildikten sonra savaşılar gönderilen Kaplan Adam zaferle dönünce padişah onu başkomutan yapar. Zamanla padişah vekili olan Kaplan

Adama sarayın kırk anahtarı emanet edilir. Padişah yanında değilken kırkinci odaya girmemesi gerekirken o girer ve içerideki Arap'ın söylediklerine inanıp onu salar. Aslında bu Arap, şehzadenin kızı Bilge'yi kaçırmış ve yerini söylemediğinden o odaya kapatılmıştır. Kaplan Adam bunu öğrenince Bilge kızı bulmak için Arap'ı aramaya başlar. Kaplan Adam ve dev Sivri Dağ'da tutsak tutulan Bilge'ye ulaşip kızı kurtarır ve onu saraya götürür. Kaplan Adam daha sonra Arap'ın da tüm gücünü alıp onu cezalandırır.

İzlek-Tema

Masalın teması cesaret ve azimdir. Kaplan adamın, cesareti sayesinde aşlamayacağı düşünülen engelleri kolaylıkla aştığı görülür. Masal üzerinden okuyucuda uyandırılmak istenen etki, çocuğun anlama seviyesine uygun olarak kurgulanmıştır. Kahramanların hayvanlardan ve doğadan oluşması da çocuk okura hayvan sevgisi ile çevre ve doğa bilincini aşlamak açısından olumludur. Sorunlara çözüm bulma, paylaşımcı olma, doğa sevgisi, dayanışma ve yardımlaşma izlekleri yer yer açıkça belirtilerek yer yer de sezdirilecek şekilde kurgulanmıştır.

İleti

Masalda açık ve örtük iletilere yer verilmiştir. Bu iletiler hem anlatıcının dilinden hem de anlatı kahramanlarının aktarımı olarak sunulmuştur. En çok vurgulanan ileti bazen hayvanların dostluğunun insanların dostluğundan daha üstün olduğudur. Kötülerin planlarının hep boşa çıktığı, yalan ve gerçeğin er ya da geç gün yüzüne çıktığı cesaretin açamayacağı kapının olmadığı gibi iletiler de örtük iletiler arasındadır.

Dil ve Anlatım Özellikleri

Masalda anlatımın akıcı ve zengin olduğu görülmektedir. Anlatımda kullanılan canlı tasvir, ikilemeler ve benzetmeler anlatımı tekdüzelikten kurtarmıştır.

Eğitsel ve Yazınsal Özellikler

Masalın başında ormanda kaplan adamın hayvanlar tarafından sahiplenilmesi ve kaplan ailesi içindeki görev dağılımı çocuklar için örnek teşkil etmektedir. Bunun yanı sıra Kaplan Adam sarayın gizli odalarını gezerken sağlığın her şeyden önemli olduğunu vurgular. Masalda, kaplan adamın bileğinin kopması sonucu kan fışkırması, güvercinin kafasını

koparılması, Arap'ın canının cehenneme yollanmak istenmesi gibi vakalar çocukların korkmasına sebep olacak ve psikolojik anlamda çocukları olumsuz etkileyecek niteliktedir.

Karakter ve Kahraman Özellikleri

Masalın ana karakteri kaplan adamdır. Kaplan adam insana ve hayvana has özellikleri bünyesinde barındırır. Masalın diğer önemli kahramanlarından bir diğeri olan Arap ise yalancı ve kötü karakterli biridir; olağanüstü özellikler taşır ve yedi canlıdır. Diğer kahramanlardan olan dev anası ve kırk oğlu ise insan eti yiyen canlılardır. Padişah ve Bilge kız da kişi kadrosunda yer almaktadır. Padişahın sarayında olağanüstü özelliklere sahip karıncaların kralı ve güvercin gibi uçan peri kızları gibi varlıklar da vardır.

Çevre

Masal bir ormanda bir ağaç dibinde başlar. Bununla birlikte uzak şehir, bahçe, Mısır, memleket, saray, küçük bir kulübe gerçek; kırkinci oda, Kafdağı, Domuz Dağı gibi mekânlar da olağanüstü mekânlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

4.2.9. Etme Bulma

Konu ve Kurgu

Kimsesiz kalan Ayşe kolay yoldan para kazanmak ister. Bir gün ayna karşısında konuşurken kendisini gören komşusunu kandırarak aynayı konuşturduğunu, isterse tavuğu da konuşturacağını söyler. Buna inanan komşu ile iki çuval yemişe anlaşır ama tavuğu kesip yer ve komşusunu türlü bahanelerle kandırır. Padişahın eşini kaybettiğini duyan Ayşe, saraydaki herkesi sultanın kardeşi olduğuna inandırır ve sarayda yaşamaya başlar. Bir gece padişahı korkutan Ayşe, onu eşi olmaya zorlar. Padişahın annesini de oyunlarla kandırıp ölmesine sebep olur. Bu yaptıklarını aynaya anlattığı bir gün padişaha yakalanır ve tüm yalanları ortaya çıkar. Padişah da ona ceza verir ve Ayşe de böylelikle hak ettiğini bulur.

Masallar mutlu sonla biter ve genellikle masalın kahramanı bu mutlu sondan nasibini alır. Fakat bu masalda masalın baş karakteri olan Ayşe mutlu sondan nasibi almaz ve ettiği kötülüklerin karşılığını bulur.

İzlek-Tema

Masalın temel izleği emek ve haktır. Alın teri dökmeden, çalışmadan geçinmenin hazin sonu anlatılmaktadır.

İleti

Temel ileti, haksızlıkla elde edilen itibar, makam ve mevkinin mutlaka bir gün sona ereceği ve herkesin bir gün hak ettiğini bulacağıdır.

Dil ve Anlatım Özellikleri

Günlük dil kullanılmıştır. “Kız elindeki birkaç kuruşu bitirmiş. Şimdi ne yapacak?” cümlesinde olduğu gibi okuyucuya soru sorarak okuyucu anlatıya dâhil edilmek istenmiştir. Çocuğun anlamasını kolaylaştıracak bir söz varlığı kullanılmıştır. Yazım kurallarına uyulmuştur. Olayların gelişiminde karmaşık olmayan, dizisel bir anlatım biçimine yer verilmiştir. Anlatıda gereksiz ayrıntılara yer verilmemiştir.

Eğitsel ve Yazınsal Özellikler

Masalda, verilen sözü tutmanın ve doğru sözlü olmanın önemi belirtilmiş, böylece çocuklara güzel ahlakın önemi vurgulanmıştır.

Karakter ve Kahraman Özellikleri

Karakterler devingen bir özellik taşımamaktadır. Anlatının ana karakteri olan Ayşe hep kötü olanı, kurnazlığı temsil etmektedir. Ayşe’nin karşısına konulan karakterler de saf ve masumdurlar.

Çevre

Dağ, saray, çarşı, sokak, kumaşçı dükkânı gibi gerçek mekânlar göze çarpmaktadır.

4.2.10. Bir Göze Bir Gül

Konu ve Kurgu

Evlenmek isteyen bir padişah, memleketin birinde güldükçe yanağında güller açan ağladıkça gözlerinden inci dökülen güzel bir kız olduğunu duyar ve kızı istemesi için annesini

gönderir. Kızı saraya götürürken kızın üvey annesi güzel kıza bir oyun oynar ve kızı yol kenarında bırakır. Daha sonra üvey anne kendi kızını padişaha gül kız diye tanıtır fakat padişah bundan şüphelenir. Öte yandan ormanda yaşlı bir oduncu gül kızı bularak iyileştirmiştir. Ormanda avlanmaya çıkan padişah gül kızın sesini duyar ve onu hemen kurtarır. Sonunda padişah güldükçe yanağında güller açan kızla evlenir; üvey anne ve kızını da cezalandırır.

İzlek-Tema

Masalda gerçek ve yalanın akıbeti anlatılmakta; doğruluğun önemi vurgulanmaktadır. Gerçeklerin asla yalanla ortadan kaldırılamayacağı ve eninde sonunda gün yüzüne çıkacağı; hakikatin asla değişmeyeceği bu masaldaki temel izleklerdir.

İleti

Temel ileti “yapılan iyilikler iyilikle, kötülükler kötülükle karşılık bulur” olarak karşımıza çıkar. Kötü kalpli insanlar kazdıkları kuyuya kendileri düşerler.

Dil ve Anlatım Özellikleri

İkileme, benzetme ve deyimlerden yararlanılması anlatımda akıcılığı sağlamıştır.

Eğitsel ve Yazınsal Özellikler

Bu masalda çocuk okurlara yardımseverlik eğitimi kazandırılmaktadır. Bununla birlikte anlatıda bencillik ve kıskançlığın yine kişinin kendisine geleceği vurgulanarak, çocukların günlük hayatın gerçeklerine karşı bilinçlenmesi sağlanmaktadır. Masaldaki olumsuz ileti üvey annenin, güzel kızdan gözünü çıkartmasını istemesidir. Bu ileti çocuk psikolojisini olumsuz açıdan etkileyip, çocukları korkutacak özellikte bir iletidir.

Karakter ve Kahraman Özellikleri

Kişi kadrosunda, padişah, güzel kız, güzel kızın kötü kalpli üvey annesi ve üvey kız kardeşi ile iyi kalpli ormancı yer almaktadır. Masalın olağanüstü kişisi ise, “ağladıkça gözlerinden inciler dökülen, güldükçe yanaklarında güller açan” güzel kızdır. Bu kızın gözlerinin çıkması ve yeniden yerine takması olağanüstü bir özelliktir.

Çevre

Masalda iç ve dış mekân olmak üzere iki çeşit mekân vardır. Olayların çoğu dış mekân olan ormanlık alanda gerçekleşmektedir. Masalın mekânları genellikle padişahın memleketi, ormandaki kulübe gibi gerçekçi özelliklere sahip yerlerdir.

4.2.11. Altın Bülbül

Konu ve Kurgu

Üç oğlana sahip padişah büyük bir cami yaptırır. Hızır Dede bu camiyi görünce padişaha, Kaf Dağı'nın arkasında bulunan Altın Bülbül'ü caminin kubbesine koyarlarsa daha görkemli olacağını söyler. Padişah üç oğlunu da bu işle görevlendirir. Üç oğlan yola çıksa da ikisi yorulur vazgeçer. Biri hancının diğeri aşçının çırağı olur. Küçük oğlansa sözünde durmak için türlü zorluklar yaşar ve ona yardım eden kızlardan da ağabeyleriyle evlenmeleri için söz alır ve yola devam eder. Küçük şehzade Peri kızının başucundaki Altın Bülbül'ü çalarak oradan uzaklaşır. Dönüşte söz verdiği gibi iki kızı da alarak ağabeylerini bulur ve hep beraber Altın Bülbül'ü babalarına ulaştırmak üzere yola koyulurlar. Ağabeyleri şehzadeyi su kuyusunda bırakıp kaçar ve Altın Bülbül'ü kendileri almış gibi babalarına teslim eder. Ancak Altın Bülbül hiç ötmez. Bir gün kuyudan su çekmeye gelen bir köylü şehzadeyi fark eder ve onu kurtarır. Daha sonra şehzade de kılık değiştirerek Keloğlan olur. Yanında kaldığı hancıya gereken suyu Altın Bülbül'ün olduğu cami avlusundan doldurduğu sırada Altın Bülbül şakımaya başlar ve herkes hayran kalır. Padişah da Altın Bülbül'ü öttüren kişiyi ararken oğluna da kavuşur. Peşine düşen Peri Kızı'na şehzade tüm olanları anlatır. Peri Kızı onu anlayışla karşılar ve şehzadenin evlenme teklifini kabul eder. Küçük şehzade tahta geçer, ülkeyi yönetir ve ağabeylerini saraydan kovar.

İzlek-Tema

Altın Bülbül'ü bulmaya çalışan şehzadenin mücadelesinin anlatıldığı bu masal, iyilik teması üzerine kurulmuştur.

İleti

Masaldaki iletiler dürüstlük-yalancılık temel çatışması üzerine kurulmuştur. Doğruluktan hiçbir zaman vazgeçilmemesi gerektiği; kötülerin emellerine asla ulaşamayacağı iyilerinse mutlaka hak ettikleri iyiliği bulacakları; kıskançlığın çok kötü bir huy olduğu ve kıskanç insanlara karşı her zaman dikkatli olunması gerektiği gibi iletiler masalın temel iletilerindendir.

Dil ve Anlatım Özellikleri

Masal, dil ve anlatım yönünden ele alındığında ilk göze çarpan kelime tekrarlarının sıklıkla anlatıda kullanıldığıdır. Özellikle “Az gitmiş, uz gitmiş...” ifadesiyle başlayan kalıplaşmış sözler masalda çok fazla kullanılmıştır. Bunun yanı sıra anlatımda fiillerin bolluğu ve tekrarı göze çarpmaktadır. Bu da anlatının hareketli olduğunu göstermektedir.

Eğitsel ve Yazınsal Özellikler

Masalda bencilliğin ve çıkarıcı davranmanın zararını kişinin yine kendisinin göreceği örneklenmiştir; böylece çocukların dikkati günlük hayatın gerçeklerine çekilmiştir. Bu masal ile çocuklara, anne-babanın isteklerini yerine getirmek için verilen mücadele anlatılarak hayırlı evlat olma arzusu kazandırılmak istenmektedir. Bununla birlikte verilen sözü yerine getirmenin doğruluğu ve önemi vurgulanmaktadır.

Anlatıda geçen kulaklarını kesmek, kan fişkırmak, kafasını kesmek gibi ifadelerin çocuklara da hitap eden bir eserde olmaması gerekir. Bu ifadeler, çocukların psikolojisini olumsuz etkileyecek niteliktedir.

Karakter ve Kahraman Özellikleri

Masalın kişi kadrosunda yer alan padişah ve padişahın üç oğlu gerçek karakterlerdir. Bunların dışındaki tüm karakterler olağanüstü nitelikler taşımaktadır. Bu karakterlerin başında yer alan Hızır Dede’nin bir anda ortadan kaybolma gibi olağanüstü özellikleri vardır. Masaldaki diğer olağanüstü kahramanlar ise devlerdir. Bu devlerin bir tanesi yedi canlı, bir tanesi sekiz canlı, diğeri ise dokuz canlıdır. Dokuz canlı dev, devlerin anasıdır. Bu devin yedi tane oğlu vardır. Masaldaki diğer olağanüstü varlık ise peri kızıdır. Peri kızının bir yerden

bir yere anında gidebilmek ve sihirli aynadan her şeyi görmek gibi olağanüstü özellikleri vardır.

Çevre

Masalda Kafdağı, düşsel mekân olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun dışında saray, bahçe, camiin kubbesi, şehir gibi mekânlar ise gerçek mekân olarak masalın kurgusunda yerini almıştır.

4.2.12. Yeşil Kuş

Konu ve Kurgu

Masalda, padişah kızıyla evlenen zengin bir adamın düğün gecesi karısının sevgisini ölçmeye çalışması üzerine olaylar gelişmektedir. Zengin adam aldığı cevap üzerine karısına her gün dayak atar. Fakir bir kadının oğlu da hiç tasa çekmeyen birine kumaş kestirip kendine gömlek diktirmek ister. Padişah kızının dertsiz olduğunu düşünen oğul, annesini padişah kızına gönderir. Kadın saraya varınca kızın ne kadar dertli olduğunu görür ve haline acır. Ana-oğul kıza, eşine “Ne seni, ne de Arap uşağı seviyorum. Yeşil kuşun dedesini seviyorum.” dediği takdirde kurtulacağını söylerler. Karısından bu sözleri duyan adam yeşil kuşun dedesini bulmak için yola koyulur. Yeşil kuşun dedesinin nasihatlerini dinleyen adam, karısına haksızlık ettiğini anlayarak evine döner. Dertten kurtulması için dedenin gönderdiği çiçeği karısına uzatır. Kadın, çiçeği eline alır almaz ortadan kaybolur. Adam ise karısının yeşil bir kuş olup orayı terk ettiğini üzümlere kabullenir. Kaderine razı olan adam bir daha da hayatta kimseye haksızlık yapmamaya karar verir.

İzlek-Tema

Masalın teması güven duygusudur. Kocasının sevgisine güvenmediği padişah kızının yeşil kuş olup, dertlerinden uzaklaşmasının anlatıldığı masalda izlek incelendiğinde kurgu ve konu ile arasında sağlam bir ilişkinin olduğu anlaşılmaktadır. Masalın temelinde evlilikte kişiler arasında var olması gereken güven duygusunun sarsılması durumunda o evliliğin çekilmez olacağı anlatılmaktadır.

İleti

Masaldaki en önemli ileti sevdiklerimize güven duymanın ne kadar önemli olduğu yönündedir. Bununla birlikte, sevdiklerimizin kıymetini onlar yanıımızdayken bilmemiz gerektiği; ön yargılı davranmanın nelere mal olacağı; sevdiğimiz insanlara haksızlık etmenin hem sevdiğimizi hem bizi üzeceği; sevenlerinden gördüğü haksız davranışın kişiyi sevenlerinden uzaklaştırdığı; haksızlık yapan insanların, hatalarını anlasalar bile bazen sevdiklerini ellerinden kaçırabildiği yönünde verilen birçok ileti anlatının temelinde yer almaktadır. Tüm bu iletiler çocuğa görelilik ilkesine uygundur.

Dil ve Anlatım Özellikleri

“*Yavaş yavaş, pırıl pırıl, düşe kalka...*” gibi ikilemeler ile “*Yemyeşil, yaşlı, ulu...*” gibi niteleyici kelimelerin kullanımı anlatımı zenginleştirmiş ve Türkçenin anlatım gücünü örneklendirmiştir. Karşılıklı konuşmalara yer verilmesi ve duygu, heyecan ve seslenme bildiren ifadelerin kullanılması da anlatımı zenginleştiren diğer unsurlardır.

Eğitsel ve Yazınsal Özellikler

Padişahın damadının düğün gecesinden itibaren kırk gün boyunca karısına dayak atması çocuk okurlara sunulabilecek bir davranış değildir.

Karakter ve Kahraman Özellikleri

Masalın gerçek kişi kadrosunda padişah, padişahın kızı, padişahın kızı ile evlenen zengin adam, kendine gömlek diktirmek isteyen fakir oğlan ve annesi vardır. Olağanüstü kişi kadrosunda ise yeşil kuşların dedesi vardır. Yeşil kuşların dedesi, “*Dünyanın neresinde haksızlık görmüş, kederli, tasalı insan varsa haber alır almaz yeşil bir kuş hâline sokarak onları buraya getirir, kendime evlat edinir, her gün güzel sözlerle tasalarını, kederlerini gidermeye çalışırım*” (Tezel, 2014: 192) cümlesinden de anlaşılacağı üzere olağanüstü güçlere sahiptir. Bu kişinin bir de karısı vardır. Yeşil kuşların dedesi, hikâyesini anlatırken karısının kendisini nasıl aldattığını ve bu durumun sonunu da anlatır. Karısı onu “bir dudağı yerde, bir dudağı da gökte” olan bir Arapla aldatır. Arap’ı öldüren yeşil kuşların dedesi karısı için şu cümleleri sarf eder: “*Arap’ın başını eline alır almaz o anda bir eşek oldu. Bir gözünden yaş, bir gözünden de kan akmaya başladı. Tutup onu ahıra götürdüm, bağladım*”

(Tezel, 2014: 192). Masaldaki diğer olağanüstü varlıklar ise kuşlardır. Yeşil kuşların dedesi bu kuşları şöyle tanıtır: *“Bu kuşların her biri insandır. Hem de tasalı insanlar.”*

Çevre

Olaylar, öncelikle iç mekânda başlar. Daha sonra sarayın ve evin dışına taşınır. Masaldaki en dikkat çekici mekân yeşil kuşların dedesinin yaşadığı olağanüstü mekândır. “Burası odadan çok hiç kimsenin girmediği bir orman ortasında bir bahçeye” benzemektedir.

4.2.13. Bahtiyar’la Hoptiyar

Konu ve Kurgu

Padişahın güzel bir kızı vardır. Küçük sultan bir gün gergefini işlemek için altın makasını, inci kutusunu ve altın iğnesini de yanına alarak has bahçeye iner. İlk gün mercan gagalı güzel bir güvercin altın makası alıp kaçır, ertesi sabah bu güvercin altın iğneyi de alır kaçır. Diğer gün de inci kutuyu kapalı güvercin bir daha geri gelmez. Güvercini bulamayan sultan yataklara düşer. Kederini unutabilmek için padişahın ihtişamlı bir hamam yaptırtmasını ister ve buradan çıkan herkesin derdini kendisine anlatmasını ister. Böylece avunmayı umar. Keloğlan da bu hamama gider ve çıkışta sultana dertlerini anlatır. Hamam öncesi çeşmeye giden Keloğlan burada gördüğü bir horozu takip eder. Horoz onu iki güzel güvercine götürür. Hamam çıkışında bu olanları sultana anlatınca sultan hamamı ona bağışlar ve hemen oraya gider. Gizlice bahçeye giden sultan iki güvercini görür. Güvercinlerden biri yakışıklı bir delikanlıya diğeri de güzel bir kıza dönüşür. Zamanında Peri padişahının kızı, padişahın evladını evliliğe ikna edemediğinden onu güvercine çevirmiştir. Delikanlı saraya girer ve onu takip eden küçük sultan delikanlının çıkardığı mendilin içinden güvercinin kaçırdığı altın makası, altın iğneyi ve inci kutusunu çıkardığını görür. Sevinçle saklandığı yerden çıkan küçük sultanla delikanlı birbirine kavuşur ve sonrasında evlenirler. Bir çocukları olacağını öğrenen şehzade karısını babasının sarayına gönderir ancak saraya kabul edilmeyen kadın “Ne olur Bahtiyar’ın başı için beni içeriye alın!” diyerek yalvarır ve saraya alınır. Çünkü padişahın yıllar önce kaybettiği oğlunun adı da Bahtiyar’dır. Doğan bebeğin ismini Hoptiyar koyan padişah ve karısı her gün Hoptiyar’ın penceresine gelen güvercinin kaybolan çocukları olduğunu öğrenirler. Şehzade peri kızından kurtulabilmenin tek yolunu

padişahla sultana bildirir. Şehzadenin dediklerini yapan padişahla sultan şehzadenin yeniden insan olarak saraya dönmesini sağlarlar. Saraydaki matemli günler sona erer, padişah evladına, şehzadeyse sevdiklerine kavuşur. Keloğlan da zengin bir şekilde anası, eşi ve çocuklarıyla yaşayıp gider.

İzlek-Tema

Masalın ana teması zor kullanmaktır. İnsanlara hiçbir zaman istemedikleri şeyleri yaptırmamak gerektiği masalın öne çıkan vurgularındandır. Peri kızı tarafından güvercine dönüştürülen Bahtiyar'ın tekrar ailesine ve sevenlerine kavuşmasının anlatıldığı masalda, zorla güzellik olmayacağı vurgulanmaktadır.

İleti

Masalda kimseye gönlü olmadığı şeyleri zorla yaptırmamak gerektiği, zorla güzellik olmayacağı iletileri ön plandadır. Bazı insanların kendi istekleri doğrultusunda başka insanların hayatlarına şekil vermeye çalışması er ya da geç hüsrarla sonuçlanacaktır. Kimse kimsenin kaderinin sahibi değildir.

Dil ve Anlatım Özellikleri

Masalda “Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, deve tellal iken, sinek berber iken, katır çalgıcı, eşek köçek iken, ben babamın beşiğini tıngır mıngır sallarken, bir memleketin çok ünlü bir padişahı varmış” (Tezel, 2014: 194) şeklinde uzun bir tekerleme vardır. Karşılıklı konuşmalara yer verilmiştir bu da anlatımı daha akıcı hale getirmiştir. Çocuk okurların dağarcığında olma ihtimali düşük olan “köçek, gergef, çevre, has bahçe” gibi kelimelere yer verilmiştir. Betimlemeler detaylıdır. Özellikle iki güvercinin yaşadığı bahçe tanıtılırken canlı betimlemeler yapılmıştır.

Eğitsel ve Yazınsal Özellikler

Güvercinin padişahın kızının eşyalarını kaçırmaması, hırsızlık davranışı olarak olumsuz bir örnek teşkil etmektedir. Bununla birlikte annesinin Keloğlan'a kızarken “Hıncır kâfir” diye hitap etmesi de çocuk okurlar için olumsuz bir davranış örneğidir.

Karakter ve Kahraman Özellikleri

Masalda padişah, padişahın kızı, kızın dadısı, Keloğlan, Keloğlan'ın annesi ve memleketin ahalisi gerçek kahramanlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Olağanüstü varlıklar ise iki güvercindir. Padişah oğlu olan bu güvercinlerden birinin adı Bahtiyar'dır. Kaf Dağı'nın ardındaki peri padişahının kızı Bahtiyar'a âşık olur. Ancak Bahtiyar bu aşka karşılık vermediği için onu güvercine dönüştürür. Bahtiyar, başka bir ülkenin padişahının güzel kızına âşık olur ve onunla evlenir. Hoptiyar adında güzel bir çocukları olur.

Çevre

Masalda has bahçe, saray, hamam, dağın eteği gibi gerçek mekânların yanı sıra peri padişahı ve kızının yaşadığı meşhur masal dağı olan Kafdağı vardır. Bunun yanı sıra peri kızının sevdiği erkeği güvercine çevirerek yaşadığı saray ve sarayın bahçesi de düşsel mekânlar arasındadır.

4.2.14. Kırk Arap

Konu ve Kurgu

Bir padişahın güzeller güzeli üç kızı vardır. Padişah bir gezi sırasında gördüğü bir kalenin içinde bulunan altın sandalyeye anlam veremez ve kızlarını test etmek isteyip onları sırayla buraya yollar. Bu sınavı küçük kızı kazanır, altın sandalyeye oturan küçük kız gelen dev cesurca izler. Elinde kuzuyla gelen bu deve çok güzel yemekler yapar. Aslında bu dev, bir padişaktır. Dev “sabreden kazanır” diyerek kızı dener ve ona her isteğini yerine getirebilecek olan kırk Arap'ı verir. Ailesini ve saray halkını kırk Arap'ın yaptığı köşkte ağırlayan kız, karşısına çıkan devin kılık değiştiren bir padişah olduğunu öğrenir. Sabrı ve cesareti sayesinde padişah eşi olur.

İzlek-Tema

Masal sabır ve cesaret teması üzerine temellendirilmiştir. Masalda padişahın küçük kızın cesareti ve sabrı karşılığında mutlu bir yuvaya sahip olması anlatılmaktadır.

İleti

Masalın açık iletisi cesaret ve sabrın kişiyi mutluluğa götüreceği yönündedir. Masalın örtük iletileri arasında ise kişinin en yakınındaki insanların bile bazen ilişkilerde maddi karşılık bekleyebileceğidir.

Dil ve Anlatım Özellikleri

Çocuğun anlamasını kolaylaştıracak bir sözvarlığı kullanılmıştır. Yazım kurallarına uyulmuştur. Olayların gelişiminde karmaşık olmayan, dizesel bir anlatım biçimine yer verilmiştir. Anlatıda gereksiz ayrıntılara yer verilmemiştir.

Eğitsel ve Yazınsal Özellikler

Padişahın küçük kızının gösterdiği sabır ve cesaret masalın sonunda mükâfatlandırılmıştır. Bu durum çocuklar için olumlu bir mesaj barındırmaktadır. Padişah ve vezirin dev padişahın sarayına izinsiz girmeleri de başkasına ait olan bir yere o kişinin izni olmadan girilmesi anlamında olumsuz bir durum oluşmaktadır.

Karakter ve Kahraman Özellikleri

Masaldaki olağanüstü kahramanlardan ilki sarayın sahibi padişaktır. Kızların karşısına dev kılığıyla çıkan padişahın tarakları, sihirli sopaları ve kırk sihirli dev hizmetçisi vardır. Kırk devin olağanüstü özellikleri ise sahibinin her istediğini anında gerçekleştirebilmesi ve bir anda yok olup ortadan kaybolabilmesidir.

Çevre

Masaldaki mekânlar olağanüstü nitelik taşımayan mekânlardır. Kale, köşk ve saray bu mekânlardandır.

4.2.15. Ağlayan Nar İle Gülen Ayva

Konu ve Kurgu

Bir memleketin padişahı erkek evlat istediği için tekrar evlenir. Evlendiği kadın yine oğlan doğurmazsa ölecektir. Bunu bilen ebe, padişaha kız bebeğini oğlan diye tanıtır. Bu çocuk sünnet zamanı gelince babasını kandırarak atına biner ve kaçar. Bir köşkteki

aşçıbaşına çırak olur. Köşkün padişahı çırağın yemeklerini beğenir ve inatçı küçük kızını ona vermek ister. Bu küçük kız penceresindeki güvercinle konuşurken, o güvercin yakışıklı bir delikanlı oluverir ve gizlice bunları izleyen çırak da bunu görür. Sultan bu delikanlının da akıl vermesiyle çırakla ancak devlerin aynasını getirince evlenebileceğini söyler. Bunun üzerine çırak devin elindeki aynayı çalar. Dev de o sırada çırağa beddua edip; “oğlansan kız, kızsan oğlan olasan!” der. Kız birden oğlan olur ve buna çok mutlu olur. Aynayı da küçük sultana verir ama sultan başka bir şart daha sunar. Bahçedeki ağlayan nar ile gülen ayvayı getirdiği zaman onunla evleneceğini belirtir. Bu şartı da yerine getiren oğlanla sultan evlenirler. Delikanlı eşiyle birlikte memleketine döner, babası, annesi ve eşiyle mutlu bir hayat sürerler.

İzlek-Tema

Cesaret, sabır ve akıl temaları üzerine kurgulanan masal, kız olarak dünyaya gelen sultanın erkeğe dönüşme serüvenini anlatmaktadır.

İleti

Sabır, cesaret ve azimle aşılamayacak engel yoktur. Akılla yola çıkan, her zaman doğru adımlar atar, amacına ulaşır. Masalın örtük ileti ise annelerin zor durumda kalan evlatlarının mutluluğu için onlardan ayrı kalmaya bile razı olabilecekleri yönündedir.

Dil ve Anlatım Özellikleri

Niteleyici kelimelerin kullanımı anlatımı zenginleştirmiş ve Türkçenin anlatım gücünü örneklendirmiştir. Karşılıklı konuşmalara yer verilmesi duygu, heyecan ve seslenme bildiren ifadelerin kullanılması da anlatımı zenginleştiren diğer unsurlardır.

Eğitsel ve Yazınsal Özellikler

Cinsiyetlerine göre değer görmenin yanlışlı vurgulanmaktadır. Evlat isteğinde kız-erkek ayrımı yapmanın aileleri parçalayabileceği anlatılmaktadır. Masalda erkeğin mutlak egemen olduğu, kendi isteği uğruna eşinin gözünün yaşına bakmadan onu cellada teslim eden zalim koca tipi vardır. Bu durum çocuk okurlar için oldukça olumsuz bir davranıştır. Diğer yandan kadının yalan söylemeyi tercih etmesi de eşler arası güveni sarsan bir durum olarak düşünülebilir.

Karakter ve Kahraman Özellikleri

Masalda oğlan çocuk babası olmayı isteyen ve bunun için tekrar evlenen bir padişah vardır. Ancak padişahın karısı bir kız doğurunca bu durumu doğumu yaptıran ebe ve daha sonra da kızıyla birlikte padişahın saklamışlardır. Masalın asıl kahramanı ise kız çocuğu olarak doğan ancak daha sonra erkeğe dönüşen şehzadedir.

Çevre

Masaldaki mekânlar olağanüstü nitelik taşımayan kale, köşk ve saray gibi mekânlardır.

4.2.16. Altmış Akıllı Yetmiş Fikirli

Konu ve Kurgu

Bir kadının evlenemeyen bir kızı vardır. Bir gün kadın atıyla evin önünden geçen hoş bir delikanlı görünce hemen kızına “*altmış akıllı, yetmiş fikirli, saçları ipek güzel kızım!*” diyerek seslenir. Bu sözleri duyan delikanlı kıza talip olur ve delikanlıyla kız evlenip büyük bir konakta yaşamaya başlarlar. Bir gün uzak bir memlekete giden adam, eşine kırk bir odanın anahtarını verir ve “Kırk birinci odayı asla açma” der. Kadın her bir odada harika şeylerle karşılaşır. Fakat odaların birinde pek çok balmumu bulur, bunları kazanda eritir ve bunlardan bir kadın heykeli yapar. Buna Mum Hala diyen kız, her gün onunla dertleşir. Kırk gün sonra eşi gelir ve karısının sıkılmadığını görünce çok şaşırır. Karısının yaptığı heykeli görünce adam gerçekten eşinin altmış akıllı, yetmiş fikirli olduğunu anlar ve o günden sonra ayrılmadan mutlu mesut yaşarlar.

İzlek-Tema

Akıl teması üzerine temellendirilmiş olan bu masalda zekâsıyla zor işler başaran kızın hak ettiği hayata ve mutlu bir yuvaya kavuşması anlatılmaktadır.

İleti

İnsan aklını kullanarak sorunlarını çözmesi durumunda her zaman başarılı olacağı masalın temel iletidir.

Dil ve Anlatım Özellikleri

Masalda “Daha neler, neler...” cümlesinde olduğu gibi samimi bir dil kullanılmıştır. Karşılıklı konuşmalar ve betimleler anlatıma akıcılık kazandırmıştır.

Eğitsel ve Yazınsal Özellikler

Masalda sabır vurgusu yapılmaktadır.

Karakter ve Kahraman Özellikleri

Bir kadın, kadının evlenemeyen bir kızı, kızın evlendiği adam masalın gerçek kişileri arasındadır. Kızın kocası gidince yaptırdığı heykel de düşsel bir karakter özelliği taşıyıp kadının insan vasfı yükleyerek kendisiyle dertleştiği bir varlıktır.

Çevre

Konak, uzak bir memleket, kırk bir oda, dükkân masalın mekânları arasındadır. Masalda düşsel mekâna yer verilmemiştir.

4.2.17. İhtiyar Kuş

Konu ve Kurgu

Bir adam ölmeden önce üç oğluna da asla köselerle bir işe girişmemelerini nasihat eder. Günlerden bir gün üç oğlu avda dinlenirken küçük oğlan kırk devle karşılaşır. Kırk dev onun canını bağışlamak için birçok şart koşar bunları küçük olan oğlan yerine getirir ve bir plan sonucunda devlerin başını keser. Köşkte yaşamakta olan adam kırk devi öldüren, ailesini kurtaran oğlanı da kardeşlerini de kızlarıyla evlendirir. Kardeşler eşleriyle evlerine dönerken bir Köse karşılarına çıkar, küçük oğlan babasının nasihatini dinlemez ve Köseyle işe koyulur. Köse bu oğlanın eşini kaçıır. Küçük oğlan eşini ve Köseyi ararken ihtiyar bir kuşla karşılaşır ve ona kösenin fenalıklarından bahseder. İhtiyar kuş çocuğa gitmelerini öğütse de çocuk dinlemez ve köse onu parçalayarak öldürür. İhtiyar kuş bu parçaları birleştirse de oğlan yine söz dinlemez yine ölür. İhtiyar kuş çok defa onu zorluktan kurtarıp, ona hayat vermeye devam eder. Bir gün yine Köse atıyla küçük oğlanı kovalarken uçuruma yuvarlanır ve ölür.

İzlek-Tema

Masal “tecrübe” teması üzerinde kurgulanmıştır. Masalda tecrübenin hayat kurtaracağı anlatılmaktadır.

İleti

Masalın temel iletisi büyük sözü dinlememenin felaket getireceğidir. Kötü niyetli insanların yaptıkları hataların cezasını mutlaka çekeceği insanın cesareti sayesinde devleri bile alt edeceği de masalın diğer iletileri arasındadır.

Dil ve Anlatım Özellikleri

“Böyle düşünürken, devlerin başı buna demiş ki: Oğlan avlanadursun. Gide gide dağın ardına varmış.” cümlesinde görüldüğü üzere masalda akıcı bir dil kullanılmıştır.

Eğitsel ve Yazınsal Özellikler

Küçük oğlanın devlerin başını kesmesi, Kösenin de küçük oğlanı parçalayarak öldürmesi çocuk okurlara olumsuz bir tablo sergilemektedir.

Karakter ve Kahraman Özellikleri

Masalda bir adam ve üç oğlu vardır. Köseler ve kırk tane dev masalın olağanüstü karakterlerindendir. Masalın asıl karakteri ise masala da ismini veren İhtiyar kuştur. İhtiyar kuşun ölülere diriltme özelliği vardır. Bu insanüstü bir özelliktir.

Çevre

Masalda iç mekân köşk ve evdir. Dış mekân ise ormandır. Olaylar çoğunlukla dış mekânda geçmektedir.

4.2.18. Sihirli Yüzük

Konu ve Kurgu

Bir oğlanın sihirli bir yüzüğü vardır. Evlenmek isteyen bu oğlan önce padişahın arabacısının kızına talip olur ve onu ikna eder. Ancak kız hastalığından dolayı evliliklerinin mutluluk getirmeyeceğini düşünür. Sihirli yüzüğü kızın parmağına takan oğlan kızın bu

düşüncelerini okur ve onunla evlenmekten vazgeçer. Sonra padişahın kuşçubaşısının kızına talip olur ve evlenmeye ikna eder. Yine yüzüğü kızın orta parmağına taktığında kızın çok inatçı bir kız olduğunu öğrenir ve onunla da evlenmekten vazgeçer. Anasına kızan oğlan yüzüğü kullanmamaya karar verir ve bekleyişe geçer. Annesi bir gün pencereden bakarken odun taşımaktan yorulmuş güzel bir kız fark eder ve oğluyla bu kızı evlendirir. Kız bir gün yüzüğünü, diğer gün bileziklerini ve diğer gün de küpelerini kaybeder. Kocasının askere gittiği bir zamanda hepsini birden buluverir. Ve kız odanın duvarının birden gürültüyle açıldığını fark eder. Bir güler yüzlü ihtiyar kızı alır ve duvarın içinden bir geniş bir odaya götürür. Burada yatan su padişahının oğlunun kendisini sevdiğini ve eğer onunla evlenirse çok mutlu ve rahat yaşayacağını söyler ancak kız kocasından vazgeçmez. Kadın rüya görüp görmediğini düşünürken birden eşinin sesini duyar. Bütün altınlarını bulduğunu söyler kocasına. Adam karısında şüphelenince gece uyurken yüzüğü parmağın takar ve neler olup bittiğini anlayınca karısının dürüst, ahlaklı, temiz biri olduğuna bir kez daha kanaat getirir.

İzlek-Tema

Masalın teması sadakattir. Sihirli yüzüğü olan bir gencin kısmetini arama ve bulma serüvenin anlatıldığı masalda sadakatin mutluluk getirdiği vurgulanmaktadır.

İleti

Masaldaki iletiler, başta evlilik olmak üzere tüm ilişkilerde dürüstlüğün önemli olduğu ve ihanetin mutsuzluk getirdiğidir. Yine bu masalda insanın nasibinin ummadığı yerden gelebileceği; gönül zenginliğinin maddiyattan önemli olduğu; sadakatin her zaman mutluluk getireceği mesajları da verilmektedir.

Dil ve Anlatım Özellikleri

Masal metnini oluşturan dil ve anlatım, okunabilirlik özellikleri yönünden çocuk okurun seviyesine uygun olarak kurgulanmıştır. Günlük hayatta sıklıkla kullanılan deyimlere bu masalda çokça yer verilmiştir.

Eğitsel ve Yazınsal Özellikler

Masalda iletilmek istenen sadakatin erdemli bir davranış olduğu ve sadık insanların sonunda mutlaka mutluluğu yakalayacağı mesajı çocuk okurlar için ideal iletilerdir.

Karakter ve Kahraman Özellikleri

Masalın ana karakteri evlenmek isteyen gençtir. Sihirli yüzüğe sahip olmasının dışında olağanüstü bir vasfı olmayan bu genç evlilik yolunda padişahın arabacısı ve kızı, padişahın kuşçubaşısı ve kızı ile muhatap olmuş; annesinin isteği üzere odun taşımaktan yorulmuş güzel bir kız ile evlenmiştir. Kocasına sadık olan bu kız ise bir gün güler yüzlü ihtiyar ile karşılaşır; ihtiyar ona eğer isterse su padişahının oğluyla kendisini evlendireceğini söyler.

Çevre

Masalda tüm mekânlar gerçek iken, delikanlının karısının duvarın içinden geniş bir odaya çıkması ve altınlarını orada bulması düşsel özellik taşır.

4.2.19. Altın Kozalaklı Gümüş Servi

Konu ve Kurgu

Çocuk sahibi olamayan bir kadın, tahtaya kaş göz çizerek ona çocuğu gibi davranmaya, onu salıncakta sallamaya başlar. Kocası karısının bu tahta parçasıyla oyalanırken kendisini ihmal etmesine kızar ve karısından habersiz bu tahta parçasını pencereden aşağıya atar. Tahta parçasının olduğu yerde büyük bir servi ağacı çıkar. Bir şehzade bir gün ava çıktığında burada kamp yapar. Şehzadenin çadırına gizlice giren servinin kızına şehzade vurulur ve onun gitmemesini ister. Kız eğer sabah evde olmazsa annesinin onu evlatlıktan reddedeceğini söyler. Bir gün padişah şehzadeyi geri çağırınca şehzade yola çıkar. Ancak kız sabah olmadan uyanamaz. Annesi de onu evlatlıktan reddederek eve almaz. Kız çaresizce ve üzgünce yürürken bir çobana rastlar ve çobanla kıyafetlerini değiştirir. Bu çoban kıyafetiyle saraya gelir. Çoban şehzadeye altın kozalaklı gümüş serviden geldiğini söyleyince şehzade çobandan sarayda kalıp kendisine eşlik etmesini ister. Padişah şehzadenin evlenmesi gerektiğini düşünerek onu evlendirir ve evlendiği gece şehzade çobanın ne yaptığını merak ederek yanına gittiğinde onun sevdiği kız olduğunu fark eder ve üzüntüsünden kendisini

öldürmek istediğini görür. Şehzade kızı kurtararak evlendiği kadını evine geri gönderir. Sevdığı kızla evlenip ömür boyu birlikte mutlu yaşarlar.

İzlek-Tema

Temel izlek evlat sevgisi ve hasretidir. Altın kozalaklı gümüş servinin kızı ve ona âşık olan şehzadenin birbirlerine kavuşmalarını anlatan masalda ihanet ve sadakat birbirini var eden diğer izlekler olarak masalın kurgusunu şekillendirir. Anlatıda ihanetin birbirini seven insanların ayrılmasına neden olabileceği bu sebeple ilişkilerde daima dikkatli olunması gerektiği anlatılmaktadır.

İleti

Çocuk sevgisi ve çocuk sahibi olma isteği insanları farklı davranışlara sürükleyebilir. İnsanların çocuk sahibi olma istekleri her zaman yerine gelmeyebilir ve bu durum aile ilişkilerine olumsuz yansıyabilir. Kişi ailesi uğruna sevdiği insanı kaybetmeyi göze alır. Gönülden seven insanların yolu mutlaka bir gün tekrar birleşir.

Dil ve Anlatım Özellikleri

Masalın adıyla da örneklendirebileceğimiz üzere masalda tasvirler ağırlıktadır. “Altın kozalaklı gümüş servi” ifadesinde olduğu gibi masaldaki birçok varlık canlı tasvirlerle okuyucuya sunulmuştur. Bu durum çocuk okurların masalın kurgusunu daha iyi anlaması ve zihninde olayları somutlaştırması açısından olumludur.

Eğitsel ve Yazınsal Özellikler

Masalda çocuğu olmayan kadının bağrına bastığı tahtadan bebek kadının kocası tarafından bir gece ansızın pencereden atılmıştır. Her ne kadar bebek tahtadan da olsa bu davranış, çocuk okura kötü örnek olacak bir davranıştır. Yine şehzadenin peri kızını kapı deliğinden gizlice izlemesi ve peri kızının, sevdiği adam başkasıyla evlendi diye kendini asmak istemesi çocuk okurların olumsuz davranış sergilemesine neden olabilecek ya da zihinlerine olumsuz iletiler gönderecek kötü bir davranışlardır.

Karakter ve Kahraman Özellikleri

Masalın gerçek kişileri çocuğu olmayan kadın, kadının kocası ve şehzadedir. Bu masalın olağanüstü varlığı şehzadenin sevdiği kızdır. Kız uzun saçlı ve ay gibi güzeldir. Bu kız altın kozalaklı servinin kızıdır ve gün doğmadan servi annesinin yanına gitmesi gerekmektedir.

Çevre

Çocuğu olmayan kadının evi hem gerçek bir mekândır hem de düşsel özellikler taşımaktadır. Bu evin bahçesinde altın kozalaklı gümüş bir servi ağacının yetişmesi, bu ağacın servi boylu kızının olması ve ağacın dibinde yaşananlar, eve olağanüstü nitelikler katmaktadır.

4.2.20. Seksen Göz

Konu ve Kurgu

İyiler ülkesinin kötü padişahı 39 kadınla evlenmiş ve hiçbir erkek evlat veremediğinde onların gözünü çıkartmış. Kırkıncı eşi erkek doğurunca adını Uğur koymuş. Kötü padişah bir gece aynaya bakarken devler ülkesinin perisini görmüş, güzelliğine tutulmuş. Kırkıncı karısının da gözlerini çıkartarak seksen gözlü kavanozu peri kızına bırakmış. Oğlu Uğur yetişkin oldukça peri kızının korkuları artıyormuş. Bu nedenle onu saraydan uzaklaştırmak için bahaneler uydurup duruyormuş. Bir gün yine perinin isteği olan incir ve dev sütünü getirmek için çok uzaklara gitmiş. Yolda karşılaştığı bir ihtiyar ona devle karşılaştığında ne yapması gerektiğini anlatmış. Devle karşılaşan Uğur'u dev ana evladı kabul edip ona iyi muamelede bulunmuş. İnciri ve dev sütünü bulup saraya dönen Uğur'u gören peri kızı bu durumdan hiç memnun kalmamış. Bu kez de sarayında bulunan sihirli koltuğu getirmesini istemiş ve Arap Lala'yı ona kötü davranması için tembihlemiş. Devlerin yardımıyla oraya gidip Lalaya oyun oynamışlar. Orada bulunan seksen gözlü kavanozu ve peri kızının ve Arap Lalanın canı olan şişeleri de almışlar. Onları cezalandırıp canını almış ve o seksen gözü sahiplerine verip annesine kavuşmuş. Vezirler padişahı ülkenin dışına atıp Uğur'u iyiler memleketinin yeni padişahı ilan etmişler.

İzlek-Tema

Zalimlerin başlarına gelecek hazin sonu örnekleyen bu masalda iyiler memleketinin fena padişahının yaptığı zulümler ve oğlu Uğur'un buna son vermesi anlatılmaktadır.

İleti

Masalda, insanlara zulüm edenlerin sonunun kötü olacağı; yardıma muhtaç insanlara el uzatılması gerektiği; haksızlığa maruz kalanların eninde sonunda hakkını alacağı; kötü insanların yaptıklarının bedelini ödeyeceği yönünde iletilere rastlanmaktadır.

Dil ve Anlatım Özellikleri

Masalın anlatımında kullanılan cümlelerin genel itibariyle kurallı ve kolay anlaşılabilir cümleler olduğu görülmektedir. Fakat bu cümlelerin çocukların anlayabileceği kolaylıkta ve somutlukta olduğunu söylemek güçtür. Cümle yapısı yönünden farklı örneklerin bir arada kullanılması hem anlatım gücünü hem de Türkçenin zenginliğini çocuklara göstermesi bakımından önemli bir nitelik olsa da çocuklar günlük hayatta kullanılmayan sözcük ve deyimleri anlamakta güçlük çekerler.

Eğitsel ve Yazınsal Özellikler

Masalda iyiler memleketinin kötü padişahı, erkek evlat vermedikleri için evlendiği 39 kadının gözünü çıkartmıştır. Bu masalda zalim bir koca figürü dikkat çeker. Masalın sonunda gereken cezayı alsa da kötü padişah çocuk okurlar için olumsuz örnek teşkil etmektedir.

Karakter ve Kahraman Özellikleri

İyiler ülkesinin kötü padişahı ve onun kırk karısı, padişahın Uğur adındaki oğlu, devler ülkesinin perisi, Arap lala kişi kadrosunda yer alan karakterlerdir. Bu karakterlerin neredeyse tamamı gerek sahip oldukları vasıflar, gerekse de karşılaştıkları olaylar bakımından olağanüstü karakterlerdir.

Çevre

Masalda gerçek ve düşsel mekânlar iç içedir. Bu mekânlardan bazıları şunlardır: Zindan, ağaç altı, aslanlar padişahının sarayı, devin kulübesi

4.2.21. Çifte Kambur

Konu ve Kurgu

Veli ve Ali adında iki kambur varmış ve bunlar arkadaşlarmış. Ali çok cömert ve güler yüzlü iken Veli, memnuniyetsiz, somurtkanmış ve kıskanmış. Ali rüyasında bir gün Veli'nin kendini hamam çağırdığını görünce gerçek sanıp gece yarısı hamama gitmiş ve beklemeye koyulmuş. Biraz sonra zurna, çan, davul, def, zil sesleriyle şeytanlar gelmiş. Ali'yi gören ve onu seven şeytanlar başkanı onun sırtından kamburu çıkartmış ve kubbeye koymuş. Buna çok sevinen Ali dışarı fırlamış. Ali'yi kambursuz gören ve kıskanan Veli olanlara inanarak ertesi gün hamama gitmeye karar vermiş. Şeytanlar bu kez Veli'yi hamamda görmüşler ve şeytanlar başkanı Veli'nin asık suratlı olmasından hoşlanmayarak kubbedeki kamburu ona eklemiş. Kıskanç ve bencil olan Veli bundan sonra iki kamburla hiç doğrulamaz olmuş.

İzlek-Tema

İki kambur arkadaş olan Ali ve Veli'nin hamamda başına gelenlerin anlatıldığı masal, kıskançlık teması üzerinde kurgulanmıştır. Masalda yine bencillik teması da işlenmiştir.

İleti

“Kıskançlık” ve “çekememezlik” bazen en yakınımızdaki insanlarda bile görülebilen bir duygudur. Bu yüzden dost, arkadaş seçiminde dikkatli olmalı; bencil, kıskanç insanlardan uzak durulmalıdır

Dil ve Anlatım Özellikleri

“Ali'nin kamburdan nasıl kurtulduğunu öğrenince, kıskanmış Veli, hiç durur mu?” cümlesinde olduğu gibi masalın bazı bölümlerinde sorulan sorular, masala samimi bir anlatım katmış ve okuyucuyu masalın olay örgüsüne dâhil etmiştir.

Eğitsel ve Yazınsal Özellikler

Masalda kıskançlık ve bencilliğin insana ve muhataplarına zarar veren duygular olduğu anlatılmaktadır.

Karakter ve Kahraman Özellikleri

Masalın esas karakterleri Ali ve Veli'dir. Bu iki karakter masalda birbirini tamamlar. Zira ikisinin de birbirinden zıt vasıflara sahip olduğu görülmektedir. Masaldaki diğer karakterler ise olağanüstü özellikler taşıyan şeytanlardır.

Çevre

Masalda olayların örgülendiği temel mekân hamamdır. Hamamda yaşanan olaylar gerçeküstü olsa da bu mekânın gerçeküstü özellik taşıdığını söylemek zordur.

4.2.22. Zanni Oğulları

Konu ve Kurgu

Bir baba ölmeden önce üç evladına bir eşek bırakmış ve geçimlerini bu eşek ile sağlamalarını istemiş. Bunun üzerine kardeşler de sırayla dağdan odun kesip bu eşekle getirerek geçimlerini sağlamaya başlamışlar. Bir sabah eşeği ahırda bulamamışlar ve onu aramaya başlamışlar. Karşlarına bir adam çıkmış ve onu eşeklerini çalmakla suçlayarak kadıya şikâyet etmişler. Kadı bunun üzerine üç kardeşe bazı sorular sorup doğru cevapları alınca o da eşeği adamın çaldığına kanaat getirmiş. Adam da suçunu itiraf etmek durumunda kalmış. Kadı onları yemeğe çağırmış. Sofraya gelen etin ve ekmeğin hangi işlemlerden geçip sofraya getirildiğini anlayan kardeşler yemeği yememişler. Kadı kasabı ve fırıncıyı sıkıştırınca kardeşlerin haklı olduğunu anlamış. Kadı kardeşleri tekrar çağırarak onlara ikramda bulunmuş ve zekâlarından dolayı onları tebrik etmiş.

İzlek-Tema

Akıl temasının öne çıktığı masalda, eşekleri kaybolan üç kardeşin akıl yoluyla eşeklerini bulmaları anlatılmaktadır.

İleti

Akıl yürüterek hiç aşılamayacak gibi görünen engeller bile aşılabılır.

Dil ve Anlatım Özellikleri

Masalın anlatımında kullanılan cümlelerin genel itibariyle kurallı ve kolay anlaşılabilir cümleler olduğu görülmektedir. Fakat bu cümlelerin çocukların anlayabileceği kolaylıkta ve somutlukta olduğunu söylemek güçtür. Cümle yapısı yönünden farklı örneklerin bir arada kullanılması hem anlatım gücünü hem de Türkçenin zenginliğini çocuklara göstermesi bakımından önemli bir niteliktir. Ancak çocuklar günlük hayatta kullanılmayan sözcük ve deyimleri anlamakta güçlük çekebilirler. Bu sebeple masal metinlerinde konuşma diline yakın cümlelerin yer alması gerekmektedir.

Eğitsel ve Yazınsal Özellikler

Masalda akıl ve sezgilerin yerinde kullanılması durumunda kişiye ne gibi faydalar sağlayacağı vurgulanmış ve emeğin önemi anlatılmıştır.

Karakter ve Kahraman Özellikleri

Kadı, üç kardeş ve babaları, eşiği çalan adam kişi kadrosunu oluşturan gerçek karakterlerdir. Masalda olağanüstü kişi bulunmamaktadır.

Çevre

Kırk kat bahçe, kadının evi, ahır ve dağ olay örgüsünün geçtiği mekânlardandır. Bunlar arasında kırk kat bahçe düşsel çevreyi oluşturmaktadır.

4.2.23. Kırk Oğlan

Konu ve Kurgu

Padişah ve karısının kırk oğlunun da evlenme çağı gelmiştir ve küçük şehzadenin ortaya attığı bir fikir ile kırk kardeş, kardeş olan kırk genç kız bulup evlenmek için yola koyulurlar. Gece bir ağacın altında dinlenirlerken nöbet tutan küçük şehzade bir devle karşılaşır ve onu kılıcıyla orada öldürür ve devin kulaklarını kesip kardeşlerinin yanına geri gelir. Yine bir gece bir Arap'la karşılaşır ve ondan bir devin yıllardır bir Acem şahının kırk kızını almak için uğraştığını ve şahın da kızları korumak için devle savaştığını öğrenir. Şehzade, aradığı kırk kız bulduğunu düşünerek dev zekice alt eder ve şah da şehzadenin

gücünü, zekâsını, cesurluğunu çok beğenir ve kızlarını bu kırk şehzade ile evlendirir. Saraya eşleriyle dönen kırk kardeşi gören babaları çok sevinir ve kırk gün kırk gece düğün yapılır.

İzlek-Tema

Akıl ve cesaret temalarının işlediği masalda kendilerine kırk kız kardeş arayan kırk erkek kardeşin başından geçenler anlatılmaktadır.

İleti

Masalda açık iletilerin başında kişinin akıl ve cesaret ile aşamayacağı zorluk bulunmayacağı mesajı vardır. Masalda ayrıca insanın kısmetinin bazen çok uzaklarda olabileceği mesajına da yer verilmiştir.

Dil ve Anlatım Özellikleri

Masalda anlatıcı olayları ilahi bakış açısıyla anlatmaktadır. Anlatıcı, ben dili yerine “biz” dili kullanmayı tercih etmiştir. “Ötekiler uykuya devam ededursunlar, biz gelelim küçük oğlana.”, “Bu kırk kardeş burada uyuyadursunlar, biz gelelim Acem Şahı’na.”, “Şimdi onlar zevk ve sefalarında olsunlar, biz gelelim kendi işimize.”

Eğitsel ve Yazınsal Özellikler

Masalda padişahın kırk oğlunun yolculuk esnasında nöbetleşe iş bölümü yaparak birbirlerini korumaları güzel bir dayanışma örneğidir. Aynı zamanda bu davranış, kardeş sevgisinin de güzel bir örneğidir. Bu güzel davranış örneklerinin yanı sıra masalda öldürmek, canı cehenneme gitmek, kulaklarını kesip cebine koymak, kan fişkırmak gibi çocukların psikolojini olumsuz etkileyecek ifadeler yer verilmiştir.

Karakter ve Kahraman Özellikleri

Padişah ile kırk oğlu ve acem şahının kırk kızı masalın insan kadrosunu oluşturmaktadır. Masalda gözleri mağara kapısı kadar, koca dili dışarıda, bir dudağı yerde bir dudağı gökte, dünyanın en kuvvetli devlerinden bahsedilmektedir. Asıl kahraman küçük şehzadedir. Küçük şehzade devlerle karşılaştığında sıra dışı kuvvetiyle devleri yener.

Çevre

Mağara, ulu ağacın altı, Acem şahının sarayı masalın mekânları arasındadır. Masalda düşsel çevreye yer verilmemiş gibi görünse de olağanüstü varlıklar tarafından gerçekleştirilen olağanüstü olayların düşsel çevrede gerçekleştiğini söylemek mümkündür.

4.2.24. Ala Balık

Konu ve Kurgu

Bir kadın, kocası ve iki üvey çocuğuyla birlikte yaşamış. Ancak kadın üvey çocukları istemiyormuş. Kadın bir gün çocukların eline ekmek ve yağ vererek onlardan gidip su getirmelerini istemiş. Çocuklar yolda bir kargayla karşılaşmışlar ve ekmeklerini kargaya vermişler. Karga da onlara üvey annelerinin onlar hakkındaki düşüncesini anlatarak onlara bazı nasihatler vermiş. Annelerinden kurtulup giden çocuklardan biri su içerken birden geyiğe dönüşmüş. Hakanın oğlu bir gün avlanırken kızı görmüş, beğenmiş ve cadının da yardımıyla kızla evlenmiş. Daha sonra da beraberce sarayda yaşamaya başlamışlar. Geyik kardeş de kız kardeşinin ayakucunda yatarmış. Sultanın çok güzel bir bebeği olmuş. Sultan sıkılınca bebeğini ve Arap cariyesini de alarak deniz kenarına gezmeye gitmiş. Arap cariyeye onları kıskanarak bir tekme atıp denize yuvarlamış. Sultanla bebeğini büyük bir balık yutmuş. Gece olunca sultanın yatağında Arap cariyeye yatmış. Geyik kardeş ise yatakta yatanın kardeşi olmadığını ayaklarından fark etmiş. Ablasının sesini deniz kıyısında duyan geyik kardeş her gün deniz kenarına giderek ablasıyla konuşmaya başlamış. Geyiği takip eden şehzade olanları anlamış ve denize ağlar attırarak alabalığı yakalayıp içinden sultanla bebeğini çıkarmış. Arap cariyeyi ise atların kuyruğuna bağlayarak dağlara salmışlar.

İzlek-Tema

Kıskançlık ve kardeşlik temasının işlendiği masalda üvey anneleri tarafından istenmeyen iki kardeşin başına gelenler anlatılmaktadır.

İleti

Masaldaki temel ileti iyiliğin de kötülüğün de er ya da geç karşılığını bulacağıdır. Kıskançlığın insana her türlü fenalığı yaptırabileceği ve kardeşliğin iyi ya da kötü her şeyi paylaşmak olduğu da masalın diğer iletileridir.

Dil ve Anlatım Özellikleri

Masalda “fenalık etmek” gibi çocuk okurlar içi soyut kaçabilecek bazı ifadelere yer verilmiştir. Kötülük peşinde koşan cadı üvey anne figürü bu masalda da vardır ve temiz kalpli insanların karşısına çıkarak dil dökmelerle, yalan söylemlerle, amacına kısa zamanda ulaşır.

Eğitsel ve Yazınsal Özellikler

Masalda kötü kalpli üvey anne figürüne rastlarız. Üvey annenin kötülüğüne öz babaları da ortak olunca çocuklar evden kaçmaya karar verirler. Burada kötü bir baba portresi çizilmesi ve çocukların sebep ne olursa olsun evden kaçması çocuk okurlar için olumsuz bir değer taşımaktadır. Masalda bahsedilen insan vücudundan bir parçanın kopararak yenmesi de çocuklara hitap eden bir masalda kesinlikle bulunmaması gereken bir unsurdur. Masalda Arap’ın, sultan hanımı şehzadeden kiskandığı için ona bir fenalık yapmayı istemesi ve “*Sultanı kıskanan, yerine göz diken Arap cariyeye de bebekle sultana birer tekme atarak onları denize yuvarlamış*” (Tezel, 2014: 291) cümlesinde olduğu gibi sultanın yanı sıra masum bebeğe bile kötülük yapması da yine çocuk okurlar için olumsuz mesajlar barındırmaktadır. Masalın sonunda şehzade Arap cariyeyi atın kuyruğuna bağlayarak cezalandırmıştır. Sebep her ne olursa olsun bir canlının işkence çektirilmek suretiyle cezalandırılması olumsuz bir davranış örneğidir.

Karakter ve Kahraman Özellikleri

Bir kadın ve iki üvey çocuğu, hakanın oğlu şehzade, Arap cariyeye ve karga masaldaki kişi kadrosunu oluşturur. Masalın asıl kahramanı olan şehzade, eşini alabalığın karnından kurtaran cesur bir adamdır. Bu masalda birden fazla hayvan figürüne rastlamak mümkündür. Masalda geyik figürü şekil değiştirme motifine örnekken karga ve alabalık da masalda kullanılan hayvan figürüne örnektir. Masalda karga, alabalık ve erkek çocuk olağanüstü nitelik taşıyan karakterlerdir.

Çevre

Masalın çevresi deniz, deniz kıyısı, orman, su yolu gibi gerçek mekânlardan oluşmaktadır.

4.2.25. Güneş Kızı

Konu ve Kurgu

Çok zengin bir adamın üç tane oğlu varmış. En büyük oğlu vezirin kızı ile ortanca oğlu ise fakir bir kız ile evliymiş. Küçük oğlu da bir çobanın üç kızın en küçüğüyle evlenir. Bu kız kocasına ipek saçlı, inci dişli bir kız ve oğlan doğuracağını söyler. Kızın ablaları ise çok kıskançtırlar. Kardeşlerinin mutluluğunu engellemek için ebenin de yardımıyla yeni doğmuş çocukları bir sandığa koyarak dereye atarlar. Babasına da iki köpek yavrusu göstererek karısının bunları doğurduğunu söylerler. Adam buna inanarak karısını cezalandırmak amacıyla gömdürür. Çocukları ihtiyar bir çift bularak büyütür. Çocuklar bir gün gerçekleri öğrenip anne ve babalarını aramaya başlamışlar. Kardeşlerden erkek olan kız kardeşi evde sıkılmasın diye cadının da yönlendirmesiyle güneş kızını bulmaya çalışır. Dev ve devin kızı bu ipek saçlı oğlandan hoşlanırlar ve ona yardım ederler. Güneş kızı hem oğlanın kız kardeşine arkadaş olur hem de kardeşlerin anne-babasını bulmalarına yardım eder. Bunun üzerine erkek kardeş güneş kızla evlenir ve kötü teyzeleriyle cadı da katırların kuyruklarına bağlanarak dağlara sürülürler.

İzlek-Tema

Masaldaki temel izlek ihanettir. Gerçek ailelerinden koparılan iki kardeşin ailelerini arama mücadelelerinin anlatıldığı bu masalda küçük kız kardeşlerinin mutluluğunu kıskanan ablaları ona ihanet etmişlerdir.

İleti

Masalda bazen kardeşlerin bile birbirinin mutluluğunu kıskanıp birbirlerine ihanet edebileceği; bu sebeple insanların her şeye hazırlıklı olup ona göre davranması gerektiği mesajı vardır. Örtük iletiler ise gerçeklerin bir gün mutlaka gün yüzüne çıkacağı ve iyilerin her zaman kazanıp kötülerin cezalarını çekeceği yönündedir.

Dil ve Anlatım Özellikleri

Anlatıda okurun ilgisini canlı tutmak için merak öğeleri ile desteklenen düğümlere yer verilmiştir. Masal türünün bir özelliği olarak ikilemelere ve abartılı ifadelere sıklıkla yer verilmiştir. Bu durum da anlatımın canlı olmasını sağlamıştır. Masaldaki birçok varlık canlı tasvirlerle okuyucuya sunulmuştur. Bu durum çocuk okurların masalın kurgusunu daha iyi anlaması ve zihninde olayları somutlaştırması açısından olumludur.

Eğitsel ve Yazınsal Özellikler

Masalda zıt davranışlar birbiriyle var edilerek sunulmuştur. Bir tarafta fedakârlık ve yardımseverlik, diğer tarafta ise ihanet ve kıskançlık masalın karakterleri üzerinden bir çatışma kurgusu içerisinde okuyucuya iletilmiştir. Masalda bebeklerin dereye atılması çocuk okurlar için olumsuz bir örnek teşkil ederken evlat sahibi olamayan ihtiyar karı-kocanın bu bebekleri bulup büyümesi ise çocuklar için olumlu örnektir.

Karakter ve Kahraman Özellikleri

Zengin bir adam, üç oğlu, vezir kişi kadrosunda yer alır. Bununla birlikte asıl kahraman çobanın küçük kızının inci dişli, ipek saçlı çocuklarıdır. Normalde hiçbir insanın bu özellikleri olmayacağı için, iki kardeşin özellikleri olağanüstüdür. İpek saçlı oğlanın yolda gördüğü at da olağanüstüdür. At oğlana yardım eder, onunla konuşur ve hızlıca gitmek istediği yere götürür. Dev ve devin kızı, ipek saçlı oğlanı sever ve onu korurlar. Güneş kıza ulaşmasına yardımcı olurlar. Güneş kız ise çok uzak yerlerde yaşayan, olağanüstü özellikleri olan bir karakterdir.

Çevre

Masalda gerçek ve düşsel çevre iç içedir. Düşsel çevrenin varlığı olağanüstü özellik taşıyan karakterlerle uyum gösterir. Hamam, kulübe, çobanın evi, çeşme başı, Hint memleketi, konak, kavak ağacının tepesi masalın mekânları arasında sayılabilir.

4.2.26. Kaldı ile Geldi

Konu ve Kurgu

Geldi adındaki bir kadınla Kaldı adlı oğlu birlikte yaşarlarmış. Anası Kaldı'yı eşeğe bindirip ondan arkadaşlarıyla beraber odun toplamaya gitmesini istemiş. Dönerken karnı çok acıkan Kaldı, eşeği bir yere bağlayarak eve yemek yemeğe gelmiş. Yemeğini yiyip gidince eşeğinin leşini bulmuş. Kaldı çare olarak dayısı ve yengesine koşmuş. Hem dayısının hem de yengesinin sırlarını öğrenen Kaldı onları sırlarını ifşa etmekle tehdit ederek eşeklerini ve altınları alıp gitmiş. Altınla da kırk katır, kırk çuval buğday alıp evine gitmiş Annesi oğlunun getirdiklerini görünce sevinmiş ve rahat bir hayat yaşamışlar.

İzlek-Tema

Masalda olayalar akıl ve kurnazlık temaları etrafında şekillenmiştir. Kaldı'nın aklını yerinde kullanarak yaşadığı serüvenlerin anlatıldığı bu masalda okurlara akıl ve kurnazlık sayesinde zor şartların üstesinden gelinebileceği mesajı verilmektedir.

İleti

Bazı insanlar gizledikleri gerçeklerin ortaya çıkmaması için en değerli eşyalarını kaybetmekten korkmadıkları; evlilikte eşler arasındaki ihanetin asla kabul edilmez olduğu; kurnazlık sayesinde zor şartların üstesinden gelinebileceği ve kurnaz insanlar karşısında uyanık olmak gerektiği konuları masalın temel iletilerindendir.

Dil ve Anlatım Özellikleri

“Evvel zaman içinde... Kalbur saman içinde... Deve tellâl iken... Keçi berber iken... Katır natırken... Ben minarede bıçkı biçerken... Babam bana bir at aldı, durdur diye... At bana bir tekme vurdu, geri dur diye... O yalan, bu yalan... Fili yuttu bir yılan... Bu da mı yalan?” tekerlemesiyle başlayan masalda konuşma dili kullanılmıştır.

Eğitsel ve Yazınsal Özellikler

Kaldı'nın dayısının silah kullanması ve ateş etmesi çocuk okurlar için olumsuz örnek teşkil etmektedir.

Karakter ve Kahraman Özellikleri

Kaldı oğlan ve annesi Geldi kadın masalın baş kahramanlarındandır. Kaldı'nın dayısı ve yengesi ile bostancı da diğer karakterlerdir. Karakterlerin tamamı gerçek hayatta karşımıza çıkabilecek özelliktedir. Olağanüstü özelliklere sahip karakterlere masalda yer verilmemiştir.

Çevre

Kaldı ile annesinin evi, Kaldı'nın dayısının evi ve orman

4.2.27. Altın Araba

Konu ve Kurgu

Bir padişah günün birinde vezirine 1 lira verir ve bu 1 lirayla bir koç almasını ister. Ancak padişah vezirin aldığı koçun etinden et, derisinden kürk ister. Ayrıca verdiği 1 lirayı geri koçu da diri istediğini söyler. Bütün bunları yapması içinde 40 gün süre verir. Vezir padişahın isteğini yerine getirmek için umutsuz bir şekilde yola çıkar. Yolda bir çiftçiye rastlayan vezir, ona mantık dışı sorular sorar ancak çiftçiden cevap alamaz. Çiftçi eve gidip kızına olan biteni anlatınca kızı babasının vezirin dediklerini anlamadığını anlar. Kız babasına vezirin sorduğu her sorunun aslında bir cevabının olduğunu söyleyerek cevapları babasına söyler. Çiftçi hemen veziri bulup sorduğu soruların cevaplarını anlatır. Vezir cevaplara sevinerek kendi derdini de açmaya karar verir. Kız vezire de bir çare bulur ve vezir bu çözümle hemen huzura çıkar. Çözümü çok beğenen padişah vezirden kızı huzura getirmesini ister. Padişah kızın aklına hayran kalır ve ondan imkânsız bir şeye daha çare bulmasını isteyince kız padişaha güneşi söndürdüğünde isteğini yapacağını söyler. Kızın aklına hayran kalan padişah kıza okula gidip gelmesi için altın işlemeli bir araba vererek köyüne gönderir.

İzlek-Tema

“Akıllı kullanmak” teması üzerine temellendirilmiş bu metinde padişahın isteğini yerine getirmek için yollara düşen vezirin rastladığı çiftçinin kızının pratik zekâsı ile canının kurtulması anlatılmaktadır.

İleti

Masaldaki temel ileti kişinin, aklını uygun yer ve zamanda kullanması sonucu hayat bile kurtarabileceğidir. Zor durumda kalan insanlara hiçbir karşılık beklemeksizin yapılan iyiliğin yardımsever bir davranış olduğu da masalda okuyucuya verilen diğer mesajdır.

Dil ve Anlatım Özellikleri

Masaldaki birçok varlık canlı tasvirlerle okuyucuya sunulmuştur. Bu durum çocuk okurların masalın kurgusunu daha iyi anlaması ve zihinlerde olayları somutlaştırmaları açısından olumludur.

Eğitsel ve Yazınsal Özellikler

Masalda, zorda kalan insanlara hiçbir karşılık beklemeksizin yardım etmenin güzellikleri anlatılarak davranış eğitimi verilmektedir. Masalda olumsuz değer taşıyan davranış ise çiftçinin ve vezirin sorulan sorulara ilk başta doğru cevaplar vermemesidir. Bu davranış yalan söyleme davranışına örnek oluşturur.

Karakter ve Kahraman Özellikleri

Masalda karşımıza çıkan ilk karakter padişah'tır. Vezir, ise ihtiyar bir kişidir. Bir çiftçi, vezirle yolda karşılaşır. Çiftçinin kızı, yaşı küçük fakat akıllı ve cesur bir kızdır. Bu masalda olağanüstü varlık yoktur.

Çevre

Saray ve köy olayların geçtiği asıl mekânlardır. Bu mekânlar düşsel özellik taşımamaktadır.

4.2.28. Rüzgâroğlu

Konu ve Kurgu

Nuryüz ve Gülyüz adında iki çocuk sahibi olan ve her gün ava çıkan Rüzgâroğlu, bir gün avda bir geyiğe rastlar. Usta bir avcı olmasına karşın bu geyiği üç günde vuramaz. Ceylan gibi güzel atı ve sadık iki köpeğiyle yine ava çıkan Rüzgâroğlu, geyiği kovaladıkça “gençlikte zenginlik ihtiyarlıkta fakirlik mi, yoksa gençlikte fakirlik ihtiyarlıkta zenginlik

mi? istediğini” soran bir ses işitir. Karısının da desteğiyle ihtiyarlıkta zenginlik gençlikte fakirliği seçince çok kısa bir zamanda her şeyini kaybeder. Eşi ve çocuklarıyla şehir şehir dolaşarak geçinmeye başlayan Rüzgârroğlu, iki evladını akıntıya kaptırır. Eşini de saraya aşçı olarak verir. Yıllar sonra eşini, kızını, oğlunu da bulup tekrar eski mutlu yuvasına döner ve ihtiyarlıkta zenginliğin daha önemli olduğunu anlar.

İzlek-Tema

Dünyanın geçiciliği temasını işleyen bu masalda zengin bir yuva sahibi olan Rüzgârroğlu’nun aniden her şeyini kaybetmesi ve yıllar sonra tekrar eski mutluluğuna ulaşması anlatılmaktadır.

İleti

Masalda bize sunulan nimetlerin emanet ve geçici olduğu, bu nimetlerin değerini zamanında bilmemiz gerektiği, insanın bir anda tüm hayatının değişebileceği, kendisine ait olmayan bir malı almanın doğru olmadığı; aile dayanışmasının her zaman önemli olduğu ve kötülük yapan insanın layığı bulacağı yönünde iletiler vardır.

Dil ve Anlatım Özellikleri

Masal uzun bir tekerleme ile başlar. Ardından çok bilindik bir tekerleme olan “Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde” ifadesiyle masalın asıl konusuna giriş yapılır. Böyle somut bir ifadeyle masalı başkasından dinleyen veya kendisi okuyan çocuk masalı dinlemeye davet edilmiş olur. Masalda genel olarak yazım ve noktalama kurallarına uyulmuştur. Atasözü ve deyimlerden yararlanılmıştır. Cümleler sade, anlaşılır ve açıktır. Masalda kullanılan somut dil ve canlı tasvirlerle sunulan kurgudaki olağanüstülükler çocukların hayal dünyasına hitap edecek niteliktedir.

Eğitsel ve Yazınsal Özellikler

Aile hayatının ve dayanışmanın önemini vurgulandığı bu masalla çocuk okurlara karşılıksız iyilik yapmanın bir gün mutlaka bize fayda sağlayacağı, çıkarıcı davranmanın ve bencilliğin kişiye zarar vereceği mesajı iletilmiştir. Bununla birlikte Rüzgârroğlu’nun, kendisine ait olmayan bir malı almanın hırsızlık olacağını düşünmesi, davranış eğitimi

açısından olumlu bir örnektir. Başyaverin, kadını sandığa kilitleyip, denize atmak istemesi ise olumsuz bir örnektir.

Karakter ve Kahraman Özellikleri

Masalın ana karakteri az konuşup çok dinleyen Rüzgâroğlu'dur. Diğer bir karakter Rüzgâroğlu'nun karısıdır. Eşine sadık, zor zamanlarında eşine destek olan, güzel bir kadındır. Rüzgâroğlu'nun Gülyüz adlı kızı ve Nuryüz adlı oğlu vardır. Değirmenci ise masalda Nuryüz ile Gülyüz'ü bulup evlat edinen kişidir. Masalın kötü karakteri ise başyaverdir.

Çevre

Orman, köşk, şehir gibi mekânlar masalın gerçek çevresi arasında yer almaktadır.

4.2.29. Fatma Nine

Konu ve Kurgu

Fakir ve kimsesiz Fatma Nine, tek geçim kaynağı olan ineği ölünce elindeki son altınla yeni bir inek sahibi olmuş. Yolda yürürken hendekten bir türlü atlamayan ineğini yanındaki köpeğe şikâyet ederek onun ayağını ısırmasını istemiş. Ancak köpek zararsız ineği ısırarak istemeyince nine kızıp dövmek için eline bir dal koparmak istemiş. Ancak orman da dalı nineye vermeyerek onları dövmesini engellemiş. Bir bakkala girmiş ve o da desteklememiş nineyi. Nine de bir hırsıza bakkalı soymasını istemiş ama hırsız da buna yanaşmamış. Bekçiye gitmiş olmamış, kadiya gitmiş olmamış. Son olarak Azrail'i çağırmış. Azrail gök gürültüsüyle kadiyi korkutmuş, kadı bekçiye, bekçi köpeğe ulaşmış ve sonunda ineği hendekten atlatmayı başaran kadın ineğini de alıp yoluna devam etmiş.

İzlek-Tema

Bencillik temasının işlendiği bu masalda, isteklerini elde etme uğruna tüm yolları deneyen Fatma Nine'nin amacına nasıl ulaştığı anlatılmaktadır.

İleti

Hiç kimsenin çıkarları uğruna kendisine zararı dokunmayan birine zarar verme yetki ve hakkı yoktur.

Dil ve Anlatım Özellikleri

“Gide gide önlerine bir hendek çıkmış.” ifadesinde olduğu gibi ikilemelerden yararlanılmış; “Tasadüf bu ya...” ifadesinde de görüldüğü üzere günlük ve samimi bir kullanılmıştır. Okuyucu ile konuşma havası veren cümlelere yer verilmiştir.

Eğitsel ve Yazınsal Özellikler

Masalda değerler eğitim açısından olumsuz olan davranışlar oldukça fazladır. Üstelik bu davranışları yapan kişi, aynı zamanda güveni temsil eden bir ninedir. Fatma Nine’nin ineğe zarar verdirme, kızını dövme bakkalı soydurma istekleri, her ne kadar amaçlarına ulaşamasa da çocuk okurlar açısından olumsuzdur.

Karakter ve Kahraman Özellikleri

Masalın ana kişisi Fatma Nine’dir. İsteklerine ulaşmak için her yolu deneyen Fatma Nine’nin muhatap olduğu diğer kişiler, bekçi ve kadıdır. Azrail’in insanla muhatap olması ve onun isteklerini yapması ise sıra dışı bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çevre

Kasaba, orman, köy, şehir, bakkal dükkânı gibi mekânlar masalın gerçek çevresi arasında yer almaktadır.

4.2.30. Mor Menekşe

Konu ve Kurgu

Fakir bir adam ve onun üç tane kızı varmış. Bu kızlar gecelere kadar gergef işlemiş. Bir gece padişah hiçbir evin ışığının yanmamasını istemiş ama kızlar ışık yanık bir şekilde gergef işlemeye devam etmişler. Padişah ışığı görünce gizliden kızları dinlemeye koyulmuş. Kızlar kendi aralarında büyüğü şerbetçi ile ortancası ekmekçi ile evleneceklerini söylemişler, küçük kız ise padişaha elime su döktürüp o suları padişaha içiririm demiş. Bunu duyan

padişah kızı yakalatıp cellatlara vermiş. Cellatlar kıza kıyamayıp bırakınca kız bir ihtiyarın yanında yaşamaya başlamış. Bir gün kız, ihtiyara mor kumaştan elbise istediğini söylemiş. Kız elbiseyi giyip saray nöbetçisini kandırıp saraya girmiş. Sonra ona fark ettirmeden ortadan kaybolmuş. Kız sarayda mor menekşeli diye aranmaya başlamış. Padişah da kızı merak ettiğinden kılık değiştirerek kızı aramaya başlamış. Kız padişahı tanımış ve onu kandırıp eline su dökmelerini sağlamış. Sonra padişaha yüzünü gösterip işte böyle su döktürürler, demiş. Padişah, kızın aklına hayran kalmış ve tam da kızın dediği gibi evlenmişler.

İzlek-Tema

Masalın teması azim ve kararlılıktır. Masalda azim gösterip ve sabreden insanların bir gün mutlaka hedefine ulaşacağı anlatılmaktadır.

İleti

Masalın açık iletisi aklın insanın en büyük serveti olduğudur. Akıl sayesinde zorluklardan sıyrılarak refaha kavuşulabileceği temel iletidir.

Dil ve Anlatım Özellikleri

Masalda “gergef” gibi çocuk okurların bilemeyeceği bazı sözcükler kullanılmıştır.

Eğitsel ve Yazınsal Özellikler

Masalda padişahın gizlice kızların konuşmasını dinlemesi olumsuz bir davranıştır. Zira çocuk okur için büyüklerin izin almadan başkalarının konuşmasını dinlemesi mantıklı bir şekilde açıklanabilecek bir durum değildir. Ayrıca padişahın küçük kızı cellatlara vermesi de oldukça olumsuz bir davranıştır.

Karakter ve Kahraman Özellikleri

Masalda olağanüstü varlık yoktur. Fakir adam ve üç kızı ile padişah ve ihtiyar adam masalın kişi kadrosunda yer almaktadır.

Çevre

Masaldaki tüm mekânlar gerçek mekânlardır. Olaylar çoğunlukla saray, ihtiyarın evi ve gergef işleyen kızların evinde geçmektedir.

4.2.31. Sihirli Tavşan

Konu ve Kurgu

Bir kızı ve üç oğlu olan bir padişah vardır. Bir gün küçük kız kaybolur. Sarayın bahçesinde her yıl sadece tek elma veren bir elma ağacı vardır. Her yıl törenle için koparılan elma o yıl bulunamaz. Elmayı kimin kopardığını bulmaya çalışan büyük oğlanlar nöbet tutarken uyuyakalırlar. Küçük kardeş ise elmayı altın bir kuşun aldığını görüp onu yakalamaya çalışır ama yakalayamaz. Sırasıyla büyük oğlanlar bu altın kuşu aramaya çıkarlar. Yolda büyük oğlanların karşısına onlara yardım etmek isteyen bir tavşan çıkar; ama onlar onu dinlemezler. Küçük kardeş ise tavşanı dinleyip çeşitli maceralar yaşadktan ve sık sık tavşandan yardım aldıktan sonra kuşu bulur ve saraya getirir. Ayrıca bu maceraların birinde tanıştığı altın kızla da evlenir. Küçük şehzade daha sonra sihirli tavşanın da küçükken kaybolan kız kardeşi olduğunu öğrenir ve hep beraber mutlu bir şekilde yaşarlar.

İzlek-Tema

Azim ve kararlılık üzerinde kurgulanan bu masalda kayıp elmanın peşine düşen küçük şehzadenin kararlılıkla altın kuşu ve kız kardeşini bulması anlatılmaktadır.

İleti

Bu masal ile insanın cesareti sayesinde en zorlu düşmanlarını dahi dize getireceği, iyilerin her zaman kazanacağı, zorda kalanlara yardım etmenin vereceği hazzın çok büyük olduğu, belirtilerek değerler eğitimi verilmektedir. Bunun yanı sıra bencilliğin, kıskançlığın ve çıkarıcı davranmanın zararını, kişinin yine kendisinin göreceği vurgulanarak çocuklar günlük hayatın gerçeklerine karşı bilinçlendirilmektedir.

Dil ve Anlatım Özellikleri

Masal, “Masal masal matitas... Kalaylandı bakır tas... Çukura düştü çıkamaz... Pır pır eder uçamaz. Var varanın, sür sürenin... Habersiz bağa girenin, hali yaman demişler... Masaldır bunun adı... Söylemekle çıkar tadı... Her kim dinlemezse bunu, hakkından gelsin kambur dadı... Bir varmış, bir yokmuş. Vakti zamanında bir padişahın üç oğlu ile bir küçük

kızı varmış.” şeklinde uzun bir tekerleme ile başlar. Bu tekerlemede “matitas” ifadesi göze çarpar. Zira bu ifadenin ne anlama geldiği bilinmemektedir.

Eğitsel ve Yazınsal Özellikler

“Bir dudağı yerde, bir dudağı gökte korkunç Araplar”, çocuk okurların psikolojisini olumsuz etkileyecek nitelik taşımaktadır.

Karakter ve Kahraman Özellikleri

Masalın kişi kadrosunda en başta padişahın üç oğlu ve bir küçük kızı vardır. Bunun dışındaki karakterler olağanüstü nitelik taşımaktadır. Kuşlar, kızlar padişahı, atlar padişahı, Altın kuş, sihirli tavşan, altın kız, bir dudağı yerde, bir dudağı gökte korkunç iki Arap olağanüstü varlıklar arasındadır.

Çevre

Çınar ağacının yanı, havuz başı, orman masalın mekânlarındandır.

4.2.32. Konuşan Kaval

Konu ve Kurgu

Bir padişahın Yaprak ve Fidan adında iki kızı vardır. Ancak bu kızların kendileri çirkin olduğu gibi huyları da kötüdür. Anneleri kızlar daha küçük yaştaiken öldüğü için padişah başkasıyla evlenir. Bu üvey anne iyi biridir. Padişahın Dal adında bir çocuğu daha olur. Kızlar, Dal’ı kıskandıkları için ona hiç iyi davranmazlar. Üvey anne ise kızların hiçbirini diğerlerinden ayırmaz. Bir gün Hindistan’a giden padişah kızlarına beraberinde hediyeler getirir. Ancak ablaları, Dal’ı ve hediyesini kıskanırlar. Küçük Dal babasını kendisine hediyesi olan gümüş tase su doldurmaya çalışırken göle düşer ve boğulur. Ablaları ise bu olayı görmelerine rağmen ne kardeşlerine yardım ederler ne de Dal’ın göle düştüğünden kimseye bahsederler. Gümüş tas sihirli olduğundan Dal’ı gölün kenarında bir kavak ağacına dönüştürür. Saray çobanı bir gün kendisine kavak ağacının dalından hoş sesler çıkaran bir kaval yapar. Fakat kaval “*Düttürü düüüüt... Ben küçük Dal’ım!.. Düttürü düüüüt... Ben küçük Dal’ım!..*” diyerek insan gibi konuşur. Bu kavalın sesini işiten padişah

kızının bu ağaca dönüştüğünü anlar ve heyecandan kavalı elinden düşürür. İkiye bölünen kavalın içinden küçük Dal ortaya çıkar. Padişah çok sevdiği kızına kavuşur. Yaprak'la Fidan da saraydan ayrılmak zorunda kalırlar.

İzlek-Tema

Padişahın yürekli kızı Dal'ın başına gelenlerin anlatıldığı bu masalda kıskançlık teması işlenmiştir. Masalda temiz yürekli insanların kötü niyetli insanlar tarafından kandırılma bile başlarına gelen zor durumlardan mutlaka kurtulacakları vurgulanmaktadır.

İleti

Masalda; kıskançlığın hiç beklemediğimiz insanlardan bile gelebileceği, iyilerin başlarına kötü işler gelse de bir gün kazanacakları, kötülerin de yaptıkları fenalığın cezasını çecekleri okuyucuya iletilen mesajlardandır.

Dil ve Anlatım Özellikleri

Masalda yabancı sözcüğe neredeyse hiç yer verilmemiştir. Masalın anlatımında kullanılan cümlelerin genel itibarıyla kurallı ve kolay anlaşılabilir cümleler olduğu görülmektedir. Fakat bu cümlelerin çocukların anlayabileceği kolaylıkta ve somutlukta olduğunu söylemek güçtür. Cümle yapısı yönünden farklı örneklerin bir arada kullanılması hem anlatım gücünü hem de Türkçenin zenginliğini çocuklara göstermesi bakımından önemli bir nitelik olsa da çocuklar günlük hayatta kullanılmayan sözcük ve deyimleri anlamakta güçlük çekebilirler. Bu sebeple masal metninde konuşma diline yakın cümlelerin yer alması gerekmektedir.

Eğitsel ve Yazınsal Özellikler

Masalda bencilliğin zararını, kişinin yine kendisinin göreceği örneklendirilmiştir. Güzel ahlakın ve iyi kalpli olmanın en büyük erdem olduğu anlatılmıştır. Masalda üvey anne padişahın kızlarına çok iyi bakarken kızlar anne ve babalarının sözünü dinlememektedir. Bu masalda üvey annelerin her zaman kötü niyetli olmadığı şeklinde güzel bir mesaj verilir. Bununla birlikte kızların üvey anneye saygısız davranmaları masalı okuyan çocuklara kötü örnek olabilir. Zira üvey dahi olsa anneye saygısızlık etmenin kabul edilebilir bir tarafı yoktur.

Karakter ve Kahraman Özellikleri

Padişah ve kızları ile üvey anne masalın kişi kadrosunda yer alır. Masaldaki şahıslar olağanüstü özelliklere sahip değildir.

Çevre

Göl kenarı, Hindistan ve saray masalın asıl kurgusunun geçtiği gerçek çevrelerdir.

4.2.33. Limon Kız

Konu ve Kurgu

Yardımsaver bir padişahın, bir karısı ve haylaz bir oğlu vardır. Padişahın oğlu bir gün yaşlı bir kadının testisini kırar. Şehzadenin yaptığına çok üzülen ihtiyar kadın, şehzadeye “Limon kıza âşık olasin da, onu göremeyesin ” diye beddua eder. Kadının bu sözleri üzerine limon kızı merak eden şehzade, onu aramaya çıkar. Limon kızı ararken başından bir sürü olay geçer, ama sonunda Limon kızı bulur ve yeşil bir yüzük vererek kendisini beklemesini ister. Anne babasını görünce şehzade Limon kızı unuttur. Bu sırada çirkin ve yalancı Arap kız kendini Limon kız olarak tanıtarak şehzadeyi kandırır ve onunla evlenir. Bunu duyan Limon kız çok üzülür ve güvercin olup saraya gelir. Daha sonra da ihtiyar kadının yanına sığınır. Gerçekler gün yüzüne çıkınca ise Limon kız şehzadeyle evlenir Arap kız da hak ettiği cezayı bulur.

İzlek-Tema

İyilik ve kötülük temaları masalda birbirini var eden iki zıt tema olarak işlenmiştir. Masalda ihtiyar bir kadına kötülük yapan şehzadenin, kadının beddua etmesi sonucu Limon kızı bulmaya çalışması ve bu sırada başına gelenler anlatılmaktadır.

İleti

Masal; hayatta hiç kimsenin ahının alınmaması, yardıma muhtaç insanlara zarar vermek yerine onların sıkıntılarına çare olunması gerektiği, gerçeklerin eninde sonunda anlaşılacağı gibi mesajlar barındırmaktadır.

Dil ve Anlatım Özellikleri

Masal çok uzun bir tekerleme ile başlar. Bu tekerleme hem dikkatleri masala çekecek niteliktedir hem de söz varlığı açısından çok zengindir. Ayrıca bu tekerlemenin sanatsal bir dili de vardır: *“Bir varmış, bir yokmuş... Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde... Develer tellallık eder eski hamam içinde... Hamamcının tası yok. Külhancının baltası yok... Arap bacı hamama gider, koltuğunda bohçası yok... Handadır handa, yetmiş iki deli ile bir manda. Yedik, içtik, dişimizin dibi et yüzü görmedi... Bereket versin hacı cambaza... Bize bir at verdi, dorudur diye... At bize bir tekme vurdu. Geri dur diye... Deniz ortasına vardık kıyıda diye... Tophane güllesini cebimize doldurduk, darıdır diye... Kız kulesini belimize soktuk borudur diye... Tuttu bizi bir zaptiye, delidir diye... Attı tımarhaneye, bir gün, iki gün, üç gün... Tuttuk pirenin birisini, yüzdük derisini, çadır kurduk Üsküdar’dan berisini... Masaldır bunun adı... Söylemekle çıkar tadı... Her kim ki dinlemezse, hakkından gelsin topal dadı... (Tezel, 2014: s:362). Masalda çocuk okurların dağarcığında olma ihtimali az olan “tellallık, külhancı, doru, darı, zaptiye” gibi sözcüklerin varlığı dikkat çekmektedir.*

Eğitsel ve Yazınsal Özellikler

Masalda gerçeklerin mutlaka ortaya çıkacağı ve yalan söyleyen kişilerin eninde sonunda cezasını çekeceği ve insanlara ve eşyalarına zarar vermenin yanlış olduğu konusunda ders verilmektedir. Masalın sonunda Arap kıza verilen ceza işkence içermektedir. Bu sebeple de çocuk okurlar için olumsuz bir özellik olarak göze çarpmaktadır.

Karakter ve Kahraman Özellikleri

Masalın kişi kadrosu padişah, padişahın eşi ve oğlu, ihtiyar kadın, ihtiyar adam, Limon kız, Arap kız ve devlerden oluşmaktadır. Masalın asıl karakteri olan Limon kız olağanüstü özellikler taşımaktadır. Aslında bir peri kızı olan Limon kızın kuş olup uçmak ve ağaçlarla konuşmak gibi olağanüstü özellikleri vardır. Limon kız önce bir limonun içinden çıkar sonra da sırasıyla güvercine ve servi ağacına en sonunda insana dönüşür. Yolda şehzadeye Limon kız bulmasında yardımcı olan ihtiyar adamın birdenbire ortadan kaybolmak gibi olağanüstü bir özelliği vardır. Masalda olağanüstü varlık olarak bir de dev bulunmaktadır.

Çevre

Masalın çevresi saray, gül bahçesi, çeşme ve ihtiyar kadının evinden oluşmaktadır.

4.2.34. Akıllı Evlat

Konu ve Kurgu

Zengin bir adam, bir gün üç oğlunu yanına çağırır ve üç yıl içinde en güzel işi yapana mirasını bırakacağını söyler. Oğulların her biri birer kese altınla yola koyulurlar. Üç yılın sonunda ortanca oğlan ve büyük oğlan zengin olarak dönerler. Küçük oğlan ise gittiği memlekette köprüsü olmayan bir suyun üzerine köprü yaptırır, anne babaları suda boğulduğu için yetim kalan kırk evladı yanına alıp yetiştirmeye karar verir. Yaşlı adam küçük oğlunun bu davranışı çok beğenir ve yetimlere babalık etmesi için bütün servetini küçük oğluna bırakır.

İzlek-Tema

Adalet, insan sevgisi ve akıl temaları üzerine kurgulanan bu masalda zengin bir adamın üç erkek evladını imtihan etmesi anlatılmaktadır.

İleti

Masaldaki en önemli ileti, iyiliğin her zaman galip geleceği ve insanların çocuklarını doğdukları andan itibaren iyilik ve doğruluk üzerine yetiştirmesi gerektiği yönündedir.

Dil ve Anlatım Özellikleri

“Akıllı Evlat” masalı, Naki Tezel’in derlediği Türk masalları arasında en fazla atasözü kullanılan masallardandır. Masalda akıcı bir dil kullanılmıştır: “*Günler günlerle birleşiverip aylar olmuş. Aylar aylarla birleşiverip yıl olmuş da kimse farkına varamamış. Derken efendim, baharlar yazları, yazlar da kışları kovalamış... Yel esmiş, sel gelmiş, üç yıl gelip çatmış...*” (Tezel, 2014: 375)” gibi canlı tasvirlerle anlatıcı okuyucuya olayları zihninde canlandırılabilme imkânı sunmuştur.

Eğitsel ve Yazınsal Özellikler

Masalda yetimlere babalık eden küçük oğul büyük bir insanlık dersi vermektedir. İhtiyar baba, ölüm döşeğinde olmasına rağmen evlatlarına insan sevgisi aşılayacak öğütlerde bulunmuştur: “*Hâlbuki ben, sizin kardeş kardeş, birbirinizi severek yaşamanızı istiyorum. Zaten kardeşlere yakışan da budur...*” (Tezel, 2014: 375)” Böylece çocuk okurlara adaletli olma ve insanları sevme konusunda örnek olunmuştur.

Karakter ve Kahraman Özellikleri

Masalın kişi kadrosunda zengin baba ve üç oğlu yer almaktadır. Masalda deve figürünün kullanıldığı da görülmektedir.

Çevre

Masalda olay örgüsü bitpazarı, ormanlık, bir ulu su başı gerçek mekânlarda geçmektedir.

4.2.35. İbiş ile Memiş

Konu ve Kurgu

İbiş ve Memiş adında anneleriyle yaşayan iki kardeş vardır. Canla başla çalışarak babalarından kalan malı korumaya çalışan bu iki kardeşten Memiş’in açgözlülüğü ve bencilliği yüzünden her iki kardeş de geçim sıkıntısına düşerler. Aç kalmamak için Memiş amelelik yapmaya, İbiş ise şehirde bir bakkalda çıraklık yapmaya başlar. Bir gün İbiş dükkânda bir para kesesi bulur ve keseyi karakola teslim eder. Ekin zamanında köyüne dönen İbiş, arabaya yüklediği buğdaylarının altına döndüğünü görür. Sevinerek köyüne dönen İbiş, yolda gördüğü kardeşi Memiş’i de alarak annelerinin yanına gider. Annesi de Memiş’i affeder ve birlikte zengin ve mutlu bir hayat sürerler.

İzlek-Tema

Doğruluk, dürüstlük ve helal kazanç temaları etrafında kurgulanan bu masalda İbiş ve Memiş adlı iki kardeşin geçim mücadeleleri anlatılmaktadır.

İleti

Masalda çocuk okurlar için anlaşılması kolay ve somut iletiler vardır. Alın teriyle kazanılan paranın her zaman helal olduğu, haksız kazanılan paranın hemen tükeneceği, doğruluğun önemi, yanlış arkadaşın insanı doğru yoldan şaşırtabileceği, aile dayanışmasının tüm geçim sıkıntılarını geride bırakabileceği yönünde iletiler okura ulaştırılmaya çalışılmıştır.

Dil ve Anlatım Özellikleri

Masalda genel olarak yazım ve noktalama kurallarına uyulmuştur. Deyimlerden çokça yararlanılmıştır. Cümleler sade, anlaşılır ve açıktır. Masalda kullanılan somut dil ve canlı tasvirlerle sunulan kurgudaki olağanüstülükler çocukların hayal dünyasına hitap edecek niteliktedir.

Eğitsel ve Yazınsal Özellikler

Masaldaki en önemli davranış örneği kendilerine zarar verse de İbiş ve annesinin Memiş'i affetmeleridir.

Karakter ve Kahraman Özellikleri

Masalın kişileri İbiş, Memiş ve anneleridir. Kişi kadrosunda olağanüstü varlıklara rastlanmamaktadır.

Çevre

Masalın tekerleme kısmında Kasımpaşa, Saray burnu gibi özel yer isimlerinin adları geçerken asıl olayın anlatıldığı kısımlarda şehir, bitpazarı, köy, bakkal dükkânı gibi genel ifadelerle belirtilen mekânların olduğu görülmektedir. Sayılan tüm bu mekânlar gerçek çevreyi oluşturmaktadır.

4.2.36. Şamdan Kız

Konu ve Kurgu

Annesini hastalıktan kaybeden ve babası ile yaşayan genç bir kız vardır. Kızın annesi ölmeden önce kızına bir bileklik verir ve kocasının ancak bu bilekliğin koluna uyduğu kişi

ile evlenmesini ister. Kimsenin koluna uymayan bileklik, yıllar sonra kızın bileğine uyar. Bu durumu öğrenen mahalleli baba ile kızın evlenmesi için baskı yaparlar. Genç kız da babası da bu durumdan çıkmak için çare düşünürken kız babasından insan boyu kadar altın bir şamdan ister ve kendini şamdanın içine kilitler. Kızının ortadan kaybolduğunu düşünen baba bir yandan kızı kaybolduğu için üzülürken bir yandan da kızıyla evlenmekten kurtulduğu için içten içe sevinir. Kızından ümidi kesen baba şamdanı da bu haliyle bir antikacıya satar. Antikacının elinden bir şehzadenin sarayına gelen şamdan şehzadenin dikkatini çeker. Bir yere gizlenen şehzade, şamdanın içinden bir kız çıktığını görür ve bu kıza âşık olur. Kızı herkesten gizleyen şehzadenin bir gün sefere çıkması gerekir. Kıza da zor durumlarda kullanması için kendi yüzüğünü bırakır. Vezirin kıskanç kızı şamdandan şüphelenir ve şehzadenin annesinden şamdanı birkaç günlüğüne ödünç alır. Sonrasında şamdandan kızın çıktığını gören vezirin kızı şamdandan çıkan kızı sokağa atar. Seferden dönünce kızın kaybolduğunu gören şehzade bu duruma çok üzülür ve kızı yeniden bulmak için bir yemek yarışması düzenler. Yarışmada fakir bir kızın çorbasını beğenen ve çorbanın içinde de kendi yüzüğünü bulan şehzade çorbayı yapanın şamdan kız olduğunu anlar. Yeniden kavuşan iki genç evlenip mutlu bir yuva kurarlar.

İzlek-Tema

Masalda, annesini hastalıktan kaybettikten sonra babasıyla yaşamaya devam eden bir kızın mutluluğu arama mücadelesi anlatılmaktadır.

İleti

Masaldaki açık ileti insanın kismetinin hiç ummadığı bir yerden çıkabileceği yönündedir.

Dil ve Anlatım Özellikleri

Masalda açık, anlaşılır ve sade bir dil kullanılmıştır.

Eğitsel ve Yazınsal Özellikler

Masalda gerek çocuk okurlar için gerek yetişkinler için oldukça olumsuz bir kurgu vardır. O da annesi öldükten sonra mahallelinin Şamdan kız ve babasına birbirleriyle

evlenmeleri konusunda baskı yapmalarıdır. Hiçbir değer yargımızda yeri olmayan bu davranışın, çocukların okuyabileceği bir masalda yer alması oldukça olumsuz bir durumdur.

Karakter ve Kahraman Özellikleri

Masalın kişi kadrosunda annesi ölen bir genç kız ile babası, şehzade, şehzadenin annesi ve baş vezirin kızı yer almaktadır. Kişilerin hiçbirisi olağanüstü nitelik taşımaz. Şamdan kızın bu ismi almasının sebebi olağanüstü vasfından değil, boyu kadar bir şamdanın içine gizlenmesindendir.

Çevre

Masalda saray, köşk, şehir gibi gerçek çevre özelliği taşıyan mekânlar vardır.

4.2.37. Tuz

Konu ve Kurgu

Masaldaki padişah yaşına ve aklına uygun olmayan hareketlerde bulunan, hiçbir devlet işiyle ilgilenmeyip vaktini av ve eğlenceyle harcayan biridir. Üç erkek evladı vardır. Bunlardan ilk ikisi sürekli babalarını överken en küçüğü babasına gerçekten sevgi duyan iyi kalpli bir şehzadedir. Padişah bir gün çocuklarını yanına çağırır ve kendisini ne kadar sevdiklerini sorar. Büyük olan iki oğlan babalarının hoşuna gidecek cevaplar verirken küçük oğlan babasını tuz kadar sevdiğini söyler. Padişah, dünyada o kadar değerli şey varken kendisini ancak tuz kadar sevdiğini söyleyen küçük oğluna öfkelenir ve kellesini almak için onu cellatlara teslim eder. Ne var ki şehzadenin canını almak için görevlendirilen cellatlar küçük şehzadeyi çok sevdiği için ona kıyamazlar. Şehzadenin gömleğine tavşan kanı akıtıp gömleği padişaha götürürler, şehzadeyi de serbest bırakırlar. Bir ihtiyar, şehzadeyi evlat edinir ve her şeyini onunla paylaşır. Gittiği memlekette talih kuşunun kendisini seçmesiyle padişah olan küçük şehzade, bir gün babasını kendi memleketine davet eder. Davette ikram ettiği yemekleri tuzsuz yaptıran şehzade, babasının tuzun kıymetini anlamasını sağlar. Bir süre sonra oğlunu tanıyan padişah baba, yaptıklarından pişman olur.

İzlek-Tema

Yurt sevgisi, tuzun kıymeti ve doğruluk gibi temalar üzerine şekillenen masalda haksızlığa uğrayan küçük şehzadenin haklılığını ispat etme çabası anlatılmaktadır.

İleti

Masalda iletişim sırasında karşıdaki kişiyi iyice dinleyip anlamının önemli olduğu, önyargının kişiyi sıkıntıya sokacağı, devlet yönetiminde zevk ve sefaya dalmanın yeri olmadığı, kişinin haklılığını ispat etmek için asla pes etmemesi gerektiği gibi mesajlar yer almaktadır.

Dil ve Anlatım Özellikleri

“Az gitmiş, uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş, altı ay bir güz gitmiş... Ne ise, kuş, döne dolaşa gelip bizim küçük şehzadenin başına konmamış mı?” cümlesinde görüldüğü gibi cevabı beklenmeyen sorularla okuyucu anlatıma dâhil etmişlerdir. Anlatım; insan dışı varlıkların konuşturulması, onlara insan özellikleri verilmesi sanatları ile zenginleştirilmiştir. Bunun yanında masal varlıkların niteliklerini belirten deyimlerle zenginleştirilmiştir. Bu bağlamda okuyucunun hem Türkçenin zenginliğini ve anlatım gücünü sezmeye hem de anlatımın okurların hayal dünyalarına hitap eden şekil alması sağlanmıştır.

Eğitsel ve Yazınsal Özellikler

Masalda “Padişah, akıllı oldukça kıt bir adammış. Yaşına, padişahlığına yakışmayan hareketler yapar, herkesi kendine güldürürmüş. Devlet işleriyle hiç uğraşmazmış. Vaktini hep ava gitmekle, eğlenceler tertiplemekle geçirirmiş” ifadeleriyle betimlenen, devleti yönetmekten başka her şeyi yapan ve evladına haksızlık eden bir padişah vardır.

Masalda vatan ve millet sevgisiyle ilgili mesajlar sunulmaktadır. Bunun yanı sıra masalda geçen “*parça parça doğratırım, kafasını uçurun* (Tezel, 2014: 393)” gibi ifadeler çocuk okurların psikolojisini olumsuz etkileyecektir.

Karakter ve Kahraman Özellikleri

Masalın kişi kadrosundan padişah ve üç oğlu, cellatlar ve şehzadeyi evlat edinen ihtiyar vardır. Masalda olağanüstü varlığa rastlanmamaktadır.

Çevre

Masalda memleket, saray gibi gerçek çevrelerin adı geçmektedir.

4.2.38. Çoban Ali

Konu ve Kurgu

Ali, babası ölünce annesiyle yaşar ve babası gibi çobanlık yapar. İki sene çobanlık yaptıktan sonra şehirde çalışıp daha iyi bir yaşam sürmek ister. Annesinden habersiz şehre gider. Şehre girmek için sabahı beklerken, elinde fener tutan birine rastlar ve onun evine gider. Bu fenerli adam sabah Ali'yi çuvalla bir mezarlığa yollar. Ondan çuvalı doldurmasını ister. Ali de bu isteği kabul etmek zorunda kalır. Ancak adam dolu çuvalı Ali'den alıp onu oracıkta çaresiz bırakır. Ali bir çaresinin bulup oradan kurtulur. Yanına da parça parça kemik alır. Rastladığı bir Yahudi, kemiklere karşılık Çoban Ali'ye altın teklif eder. Bu altınlarla anasına ev yapan Ali, görüntüsünü değiştirip fenerli adama gider ve onu öldürmek ister. Ancak adamı öldürmeyip mahzene atar, Gülşen isimdeki güzel kızını da alıp kaçar. Gülşen'le evlenip padişah olur. Saraydaki bahçede gezinirken bir kuş Çoban Ali'yi kaçırıp uzaklaştırır. Ali askerler tarafından tam asılacakken uyanır. Her şeyin rüya olduğunu, çabucak padişah olamayacağını anlar. Emeğiyle çalışıp kazanmanın yollarını arar.

İzlek-Tema

İyilik ve emek temaları üzerine kurgulanan masalda Çoban Ali'nin rüyada gördüğü serüvenler anlatılmaktadır.

İleti

Masaldaki en önemli ileti iyiliğin karşılıksız yapılması gerektiğidir.

Dil ve Anlatım Özellikleri

Çoban Ali masalında kullanılan dil sade, açık ve anlaşılırdır. Ayrıca çok sayıda ikilemenin kullanılması masal dilinin canlı olmasını sağlamıştır. Bu canlı dil okuyucunun kendini masalın içinde hissetmesini kolaylaştırmıştır.

Eğitsel ve Yazınsal Özellikler

Masalda Ali'nin fenerli adamı öldürmek istemesi, askerlerin Ali'yi asmaya çalışması olumsuz davranışlardır. Bununla birlikte masalda “İyilik Memleketi” gibi düşsel bir mekân betimlenerek iyilikle dolu bir dünyanın ne kadar güzel olacağı yönünde mesajlar verilmiştir.

Karakter ve Kahraman Özellikleri

Çoban Ali ve annesi, Ali'yi kandıran adam, Yahudi, kayıplar müneccimi, Gülşen adlı sultan, sultanın babası kişi kadrosunda yer almaktadır. Masalda kayıplar müneccimi olağanüstü vasıflar taşır.

Çevre

Bir rüyadan ibaret olan masalda köy, dağ, ova, şehir, mezarlık, büyük bir konak, kahve, iyilik memleketi gibi mekân adları geçmektedir. İyilik memleketi düşsel nitelik taşımaktadır.

4.2.39. Gururlu Kız

Konu ve Kurgu

Annesiyle fakirlik içinde yaşayan çok güzel bir kız vardır. Fakat bu kız çok gururludur. Bir gün hamamcı kadın hamamın önünde bekleyip parasızlıktan içeri giremeyen bu kıza acır ve onu hamama alır. Vezirin karısı da oradadır. Vezirin karısı kızı beğenir ve onu misafiri olarak alıp saraya götürür. Kız saray hayatını çok sever fakat bir yandan da bu Arap kadını çok kıskanır. Arap kadın da bunu anlar ve kızla ormanda yürüyüşe çıktıkları bir sırada hem kendi bahtını hem de kızın bahtını gösterir. Bahtına yaşlı bir adamın düştüğünü gören kız çok üzülür. Kibirli davranmanın nelere yol açacağını anlar. Kız daha sonra bu kibrini bırakır. Varlıklı bir vezir oğluyla evlenir.

İzlek-Tema

Masalda gurur ve alçakgönüllülük temaları birbirlerini var eden iki zıt tema olarak işlenmiştir. Zira masalda gururlu bir kıza alçakgönüllü Arap kadın ders vermektedir.

İleti

Masaldaki en önemli ileti, huy güzelliği olmadan dış görünüş güzelliğinin anlamsız olduğu yönündedir. Ayrıca masalda alçakgönüllülüğün sonunun iyi olduğu gururlu insanların hayatta hep kaybettikleri vurgulanmaktadır.

Dil ve Anlatım Özellikleri

Masalda gurur, kibir, talih, alçakgönüllülük gibi soyut kavramlar, betimleme ve canlı tasvirler sayesinde somutlaştırılmıştır. Masalda kullanılan kurna, peştamal ve tellâl gibi bilinmeyen sözcüklerin kullanımı çocukların kelime dağarcığını geliştirmesi açısından önemlidir. Masalın girişinde kullanılan tekerleme de çocukların dikkatini çekecek türdendir. Zira bu tekerlemede birçok hayvan adı kullanılmış; hayvanlara çeşitli meslekler yakıştırılmıştır: “Bir varmış, bir yokmuş... Sinekler berber, develer tellâlken: Koca öküz kral, kargalar vezirken... Leylekler tüccar, kırlangıçlar terzi iken... Köpekler kalaycı, fareler hamalken... Köstebek mimar, kaplumbağa yarışçıyken, çok güzel bir kızcağız varmış.”

Eğitsel ve Yazınsal Özellikler

Masal hatadan dönmenin mutlu sona ulaştırdığını ifade eder.. Bu durum okurlara ne olursa olsun hataları düzeltmenin kapılarını açar. Masalda annesiyle fakir bir hayat süren güzel kızın tek kusuru çok gururlu olmasıdır. Bu kibirli kıza Arap kadın ders vererek alçakgönüllülüğün karşılığının çok büyük bir mükâfatla karşılandığını kıza gösterir.

Karakter ve Kahraman Özellikleri

Masalın kişi kadrosunu gururlu kız ve annesi, vezir, vezirin oğlu ve vezirin karısı oluşturur. Masalda Arap kadın, vezir karısı olduğu halde, hiç de gururlu değildir. Masalın sonunda gururlu kıza ders verir. Masalda olağanüstü varlık yoktur.

Çevre

Masalda gururlu kızın evi, hamam, saray ve orman olay örgüsünün geçtiği gerçek mekânlar arasında yer alır.

4.2.40. Kırk Haramiler

Konu ve Kurgu

Bağdat'ın zengin bir padişahı ve bu padişahın güzel, korkusuz ve iyi kılıç kullanan bir kızı vardır. Güzel sultan, askerlerin başaramadığını başarak saraya ait hazineyi ele geçiren kırk haramilere karşı sarayı korur. Hırsız Tahir adlı haramilerin başı, güzel sultandan kaçarken kaşının üstü kopar. Kaşının intikamını almak isteyen Hırsız Tahir, yıllar sonra kılık değiştirir ve sultanı kendisiyle evlenmeye razı eder. Kötü kalpli ve acımasız biri olan ve yıllar sonra kimliğini açıklayan Hırsız Tahir, sultana çok kötü davranır. Sultan da bu kötü adamdan kaçarken bir kervana sığınır. Kervanbaşı ise ilk önce kendini iyi biri gibi gösterir ve sultanı korur fakat sonra güzel sultanı altın karşılığında Mısır padişahına satar. Mısır padişahı ise güçlü ve iyi biridir ve sultanı çok sevmiştir. Hırsız Tahir'in niyetini öğrenen Mısır padişahı, sultanı tüm kötülüklerden korumaya çalışır. Hırsız Tahir ise bir yolunu bulup sultanı kaçıtır. Fakat iki güvercin gelip sultana nasıl kurtulacağını anlatır. Güvercinlerin nasihatleri sayesinde Hırsız Tahir yakalanarak cezalandırılır. Sultanı çok seven Mısır padişahı ise sevdiğine tekrar kavuşur ve evlenirler. Bir ömür mutlu bir şekilde yaşarlar.

İzlek-Tema

Masalda iyi huyluluk, dürüstlük gibi temalar intikam, hırsızlık, kötü kalplilik gibi karşıt temalarla işlenmiştir. Zıt temaların bir arada işlenmesi ve olay örgüsünün buna göre kurgulanması sayesinde masalın iletileri akılda daha kalıcı hale gelmiştir.

İleti

Masalda, hırsızlığın toplum tarafından yadırganan bir davranış olduğu; dürüstlüğü kaybeden insanın her türlü kötülüğü yapabileceği ve bu insanlara karşı dikkatli olunması gerektiği; kötülük yapanların er ya da geç hak ettiklerini bulacakları yönünde mesajlar bulunmaktadır.

Dil ve Anlatım Özellikleri

Masalda genel olarak yazım ve noktalama kurallarına uyulmuştur. Atasözü ve deyimlerden yararlanılmıştır. Cümleler sade, anlaşılır ve açıktır. Masalda kullanılan somut

dil ve canlı tasvirlerle sunulan kurgudaki olağanüstülükler çocukların hayal dünyasına hitap edecek niteliktedir.

Eğitsel ve Yazınsal Özellikler

Masalda hırsızlığın kötü bir davranış olduğu ve hırsızların toplum tarafından dışlandığı anlatılarak çocuk okurlara güzel bir davranış örneği sergilenir. Bunula birlikte Hırsız Tahir'in sultanı yakma isteği ve yine Hırsız Tahir'in sağ kaşının kopması çocuk okurları olumsuz etkileyecek davranışlardır.

Karakter ve Kahraman Özellikleri

Masalın kişi kadrosunda Bağdat'ın padişahı ve bu padişahın kızı, kırk haramiler ve onların elebaşı Hırsız Tahir, kervancı başı, Mısır padişahı yer almaktadır. Masaldaki olağanüstü varlık ise sultanın karşısına çıkan iki güvercindir. İnsan gibi konuşan güvercinler sultana nasıl kurtulacağını anlatırlar.

Çevre

Masalın çevresi Bağdat ülkesi, Mısır, Arap ülkeleri ve Hindistan gibi mekânlardır.

4.2.41. Sihirli Çeşme

Konu ve Kurgu

Uzun zaman çocuk sahibi olamayan bir padişahın bir kız çocuğu olur. Ancak bu çocuk büyüyüp genç bir kız olunca bedeninde büyük yaralar meydana gelir. Yaraların geçmesi için son çare olarak padişah, kızının tüm bedenini altınla kaplatır. Bunu öğrenen bir cadı, kızın üstündeki altınları çalar ve onu uzakta bir yere bırakır. Bu kız oradaki bir çeşmeden su içince bütün yaraları iyileşir. Yaşlı bir kimsenin oğluyla evlenen bu Sultan'ın “Ne idim, Ne oldum, Ne olacağım!” isminde üç oğlu olur. Bu çocukları sevmek için yolda duran biri, bu kızın babası padişah çıkar. Birbirlerine kavuşurlar ve sarayda mutlu yaşamaya başlarlar.

İzlek-Tema

Masalda genç sultanın sihirli bir çeşme sayesinde vücudundaki yaralardan kurtulup sağlığına kavuşması anlatılmaktadır.

İleti

Masalda insanın sahip olduklarına güvenmemesi ve Allah’tan hiçbir zaman umut kesilmemesi gerektiği, bazen ummadığınız şeyin derdimize derman olacağı mesajları okuyucuya iletilmektedir.

Dil ve Anlatım Özellikleri

Masalda “halayık” gibi bilinmeyen bazı kelimelere yer verilmiştir. Bunun dışında masalın öğretici bir dili vardır. Bu da çocuk okurlara ders vermesi açısından olumludur.

Eğitsel ve Yazınsal Özellikler

Masalın genelinde hiç bir zaman umudun yitirmemesi gerektiği mesajı verilmektedir.

Karakter ve Kahraman Özellikleri

Masalın karakterleri padişah, sultan, çiftçi ve üç oğlu ile cadı kızdır. Masalın olağanüstü kişisi cadı kızdır.

Çevre

Masalın olay örgüsü gerçek mekânlarda geçmektedir. Yemen’in haricinde adı geçen mekânlar saray bahçesi, saray, bir yol kenarı, ısısız dağ başı, çeşme, tarla, bir memleket gibi belirsiz mekânlardır.

4.2.42. Doğruluk

Konu ve Kurgu

Kocası yeni ölen fakir bir kadının üç oğlu vardır. Bu kadın bir gün oğullarına paralarının azaldığını artık çalışmaları gerektiğini söyler. Bunun üzerine oğullar yola çıkar. Yolda giderken kardeşler birbirlerini kıskandıklarından en küçük kardeşi yarı yolda bırakırlar. Paylaşmayı bilen ve iyiliksever olan küçük kardeş ise öğrendiği bilgilerle zengin olmayı başarır. Hatta sadece kendisi zengin olmakla kalmaz, başkalarına da yardım eder. Küçük kardeşin dediklerini yapan fakir bir değirmenci, kısa sürede zengin olur. Edindiği bilgilerle padişahın güzel kör kızını tedavi eden küçük kardeş, onunla evlenir ve ömür boyu mutlu olur.

İzlek-Tema

Yardıms severlik teması üzerinde kurgulanan bu masalda kardeşlerinin ihanetine uğrayan ve doğruluktan ayrılmayan kardeşin mutluluğu yakalaması anlatılmaktadır.

İleti

Masalda zorda kalanlara yardım eli uzatmanın önemi ve aklın en zor engelleri bile aşabilecek bir güç olduğu mesajları verilmektedir.

Dil ve Anlatım Özellikleri

Uzun bir tekerleme ile başlayan masalda canlı tasvirler ve ikilemelerle akıcı bir dil kullanılmıştır.

Eğitsel ve Yazınsal Özellikler

Bu masal ile zor durumda kalan insanlara yardım etmenin vereceği mutluluktan bahsedilerek yardıms severlik eğitimi verilmektedir. Masalda bencilliğin, kötü kalpli olmanın, çıkarıcılığın ve kıskançlığın zararları anlatılmaktadır. Masalda küçük kardeşin zengin olmak için fareyi nefessiz bırakarak öldürmesi ve insan yiyen devlerin olması çocukları olumsuz yönde etkileyecek unsurlardır.

Karakter ve Kahraman Özellikleri

Masalın kişi kadrosunda fakir bir kadın ve üç oğlu, fakir bir değirmenci, padişah, padişahın kızı ve devler yer almaktadır. Devler dışında masalın kahramanları arasında olağanüstü varlık yoktur.

Çevre

Masalda gerçek ve düşsel mekânlar iç içedir. Kocaman pencereli büyük bir bina, Hint padişahının oturduğu şehir, dev konağı, sarayın bahçesi ve bir kasaba masalın olay örgüsünün geçtiği iç ve dış çevrelerden bazılarıdır.

4.2.43. Keloğlan İle İhtiyar

Konu ve Kurgu

Çok çalışıp evi geçindiren Keloğlan, bir gün yorulunca bir pınardan su içip “Ooooh!” der demez karşısına el büyüklüğünde biri çıkar. Daha sonra yaşlı bir adama dönüşen bu kişiye Keloğlan, çok kazanmak istediğini belirtir. Yaşlı adam da Keloğlan’a daha çok çalışması gerektiğini öğütler. Daha sonra Keloğlan’a zorda kalınca “açıl değirmenim açıl” diyerek açabileceği bir kahve değirmeni verir. Fakat daha fazla dayanamayan Keloğlan “açıl değirmenim açıl” diye seslenince çeşit çeşit yemekler önüne serilir. “kapan değirmenim kapan” deyince de periler kapları toplayıp gider. Akşam olunca anasını dinlemeyen Keloğlan komşuları davet edip onlara bu şekilde bir ziyafet verir. Gelenlerden biri bu değirmeni alıp yerine başkasını koyar. Keloğlan durumu anlayınca kendisine değirmeni veren yaşlı adama gider. Yaşlı adam bu kez ona kabak ve tavuk verir. Yolda yine sabırsızlanıp “açıl kabağım açıl” deyince etrafını kertenkeleler, akrepler ve yılanlar kaplar. Hemen “kapan kabağım kapan” der. Daha sonra tavuğun da altın yumurtladığını görür. Tüm altınları cebine koyup köyüne döner. Kabak sayesinde değirmenini bulur ancak değirmen kırılmıştır. Komşuları da kabak bela olmasın diye onu ırmağa atarlar. Bir tavukla kalan Keloğlan onu da hamamcıya kaptırır. Her şeyini kaybeden Keloğlan büyük sözü dinlemediği için pişman olur ve tekrar ameleliğe başlar.

İzlek-Tema

Büyük sözü dinlemenin öneminin vurgulandığı masalda, ihtiyarın nasihatlerini dinlemeyen Keloğlan’ın karşısına çıkan fırsatları nasıl kaçırdığı anlatılmaktadır.

İleti

Masalda insanın karşısına çıkan fırsatı iyi değerlendirmesi gerektiği; büyüklerin nasihatlerinin çok değerli olduğu iletileri ön plana çıkmaktadır.

Dil ve Anlatım Özellikleri

Masalda karşılıklı konuşmalara yer verilmesi akıcı bir anlatım sağlamıştır.

Eğitsel ve Yazınsal Özellikler

Masalda büyük sözü dinlemenin ödüllendirildiği görülür. Masalda ihtiyar, Keloğlan’a yaşamak için çalışmanın şart olduğunu; yorulmadan, çalışmadan ekmek yenilemeyeceğini anlatır. Böylece masalın okuyucularına emeğin önemi anlatılmış olur.

Karakter ve Kahraman Özellikleri

Keloğlan ve annesi, aksakallı ihtiyar, periler, Keloğlanın komşuları masalın kişi kadrosunu oluşturur. Masaldaki ihtiyar adam olağanüstü vasıflar taşır. Yardımsever ihtiyar masalda önce küçük surette belirip gittikçe büyümüş; sonra da normal insan boyutuna ulaşmıştır. Zor zamanlarda yardıma yetişen, Hızır, derviş ve pir gibi aksakallı ihtiyar figürü de masallarda sıklıkla karşılaşılan kahramanlardır. Masaldaki diğer olağanüstü varlıklar ise perilerdir. Keloğlan’a ait değirmenin açılmasıyla ellerinde yemeklerle dolu tepsileriyle peri kızları görünür.

Çevre

Masalda gerçek ve düşsel çevre iç içedir. Mekân isimleri “bir pınar başı”, “uzak bir memleket” gibi genel ifadelerle belirtilmiştir. Düşsel mekân olarak ise Keloğlan’a verilen değirmen vardır.

4.2.44. Keloğlan Yemen’de³

Konu ve Kurgu

Keloğlan bir gün bir ceylan avlar. Onu eve getirirken alacaklı olan vezire, ceylanı padişaha vereceğini söyler. Padişah da çok memnun kalır ve Keloğlan’a torbalar dolusu altın verir. Zengin olan Keloğlan, konaklar yaptırır, cariyeler ve atlar alır. Vezir bu durumu kıskanır. Keloğlan’ı fildişinde bir köşk yapması konusunda padişahı ikna eder. Yapamazsa Keloğlan öldürülecektir. Ancak Keloğlan, köşkü annesinin öğütleriyle 40 günde yapar. Padişah Yemen kralının kızıyla evlenmek isteyince Keloğlan, elmastan bir vapurla Yemen’e gider. Denizde küçük bir balığı yem olmaktan kurtarınca küçük balık ona iki tüy verir.

³ Kitapta bu başlık bir önceki masalın başlığıyla aynı (Keloğlan ile İhtiyar) atılarak yanlış yazılmıştır.

Yemen kralı bu güzel vapurla kızını gezdirmesi için Keloğlan’a rica eder. Kız vapura binince Keloğlan onu alıp uzaklaşır. Gitmek istemeyen kız yüzüğünü denize atar ve vapur gidemez olur. Keloğlan da bunun ardından iki tüyü sürtüştürür. Bir balık yüzüğü bulup Keloğlan’a verir ve vapur hareket eder. Padişah gelen kızla evlenir. Keloğlan da vezir olur.

İzlek-Tema

Masalda padişah için Yemen kralının kızını kaçırmaya giden Keloğlan’ın Yemen’de başına gelenler anlatılmaktadır.

İleti

Masaldaki en önemli ileti insanların rızası olmadan onlarla ilgili kararlar almaması gerektiğidir.

Dil ve Anlatım Özellikleri

Masalda mübalağalı bir anlatım vardır. Deyimlerden de yararlanılan masalda akıcı bir anlatım hâkimdir.

Eğitsel ve Yazınsal Özellikler

Masalda Keloğlan’ın “cariye alma”sı ve padişahın “Yemen kralının kızını istemesi” kadınları alınıp satılan bir eşya gibi yansıtılması sebebiyle sakıncalı ifadelerdir. Ayrıca padişah kralın kızını usulsüz bir şekilde kızın ve babasının rızasını almadan getirtmiştir. Bu insani bir davranış değildir. Bununla birlikte masalda vezirin Keloğlan’ın “başını uçurmak” istemesi çocuk okurların ulaşacağı bir metinde bulunmaması gereken ifadelerdendir.

Karakter ve Kahraman Özellikleri

Keloğlan ve annesi, vezir, padişah, Yemen kralı, Yemen kralının kızı ve sihirli balık masalın kişi kadrosunu oluşturur. Sihirli balık olağanüstü vasıflar taşır.

Çevre

Masalda gerçek çevre olarak karşımıza Keloğlan’ın evi, padişahın sarayı, orman, İstanbul ve Yemen çıkmaktadır. İstanbul ve Yemen özel mekân adlarıdır. Elmas işlemeli vapur ise düşsel mekân özelliği taşımaktadır.

4.2.45. Keloğlan'ın Ali Cengiz Oyunu

Konu ve Kurgu

Çoban olan Keloğlan, padişahın kızını istemesi için annesini saraya gönderir. Ancak padişah Keloğlan'a Ali Cengiz oyununu öğrenmesini şart koşar. Bunu işiten Keloğlan, Ali Cengiz oyununun ustası olan Ali Cengiz'i aramaya başlar. Ali Cengiz ise bu oyunu kırk günde öğrenen kişileri bir mağarada kesmektedir. Fakat Ali Cengiz'in karısı ve kızı Keloğlan'a acıyarak bu durumu kendisine söylerler. Keloğlan da Ali Cengiz'in bütün oyunlarını öğrendikten sonra ona hiçbir şey öğrenemediğini söyleyerek ondan kurtulur. Ancak daha sonra Ali Cengiz Keloğlan'ın kendisini kandırdığını öğrenerek onun peşine düşer. Öğrendiği oyunları sergilemeye başlayan Keloğlan, çeşitli hayvanların kılığına girerek ustası Ali Cengiz'i alt eder. Bunu gören padişah da kızını Keloğlan'a verir. Keloğlan zekâsı ve akli sayesinde, sarayda mutlu bir şekilde yaşar.

İzlek-Tema

Akıl, azim, doğru sözlü olma ve kurnazlık temalı bu masalda evlenmek istediği sultan uğruna Keloğlan'ın ustasından Ali Cengiz oyununu öğrenip ustayı bile yenmesi anlatılmaktadır.

İleti

Masalda okura azim, akıl ve cesaretle en aşılmayacak engellerin bile aşılabileceği; kötü insanların, kazdıkları kuyuya kendilerinin düşeceği mesajları verilmektedir.

Dil ve Anlatım Özellikleri

Masalın anlatımında kullanılan cümlelerin genel itibarıyla kurallı ve kolay anlaşılabilir cümleler olduğu görülmektedir. Bu cümlelerin çocukların anlayabileceği kolaylıkta olduğu görülür.

Eğitsel ve Yazınsal Özellikler

Sözünde durmanın ve doğru sözlü olmanın önemini işlendiği bu masalda Ali Cengiz'in oyunlarını kırk günde öğrenen kişileri mağaraya götürüp kesmesi çocuk okurları olumsuz etkileyecek davranışlardandır.

Karakter ve Kahraman Özellikleri

Keloğlan ve anası, padişah, padişahın kızı, Ali Cengiz'in kızı ve karısı masalın kişi kadrosunu oluşturur. Masalda Keloğlan Ali Cengiz'den kaçarken tazi, serçe, koç, darı, gül ve tilki gibi çeşitli kılıklara girip değişir. Naki Tezel masallarının birçoğunda olduğu gibi bu masalda da kılığa bürünme ya da şekil değiştirme karşımıza çıkmaktadır.

Çevre

Padişahın sarayı, Keloğlan'ın evi, mağara ve Ali Cengiz'in evi masalın gerçek çevresini oluşturmaktadır.

4.2.46. Oduncu Keloğlan

Konu ve Kurgu

Annesiyle yaşayan Keloğlan, odun için ormana gitmeden anasına tavuk kestirip bazlama pişirtir ve yola çıkar. Bir değirmende dinlenirken uykuya dalar ve odun toplayamadan eve döner, ikinci gün de böyle geçer. Üçüncü gün direnip devam eder. Ormanda, kavgalı bir kaplan ve aslana rastlar. Bir baltayı kaplana saplar. Aslanın babası Keloğlan'a sihirli kutu hediye eder. Kutu "açıl kutum, kapan kutum" deyince, yüz adam ve kırk merkebi Keloğlan'a yardımcı olarak gönderir. Bu sayede Keloğlan bir kuru ve bir saray inşa eder. Fakat bir gün misafirler kutuyu çalıp gider, sarayı da imha ederler. Bunun üzerine Keloğlan ağlar. Bunu gören köpek ve kedi hırsızların peşine düşer ve kutuyu alırlar. Keloğlan sarayı tekrar inşa eder ve ağa olur.

İzlek-Tema

Keloğlan'ın odun kesmeye giderken başına gelenlerin anlatıldığı bu masalda olay örgüsü iyilik, yardımseverlik ve azim temaları üzerine kurgulanmıştır.

İleti

Masalda yapılan iyiliklerin mükâfatsız kalmayacağı; azimle yapılan işlerin karşılık bulacağı; haksızlığa uğrayanların mutlaka çözüm yolu bulmaları gerektiği yönünde iletilere rastlarız.

Dil ve Anlatım Özellikleri

Masalda bilinmeyen bazı kelimelere yer verilmiştir. Bu durum çocuk okurların kelime dağarcığının gelişmesi açısından önemlidir. Bunun dışında masalın öğretici bir dili vardır. Bu da çocuklara ders vermesi açısından olumludur.

Eğitsel ve Yazınsal Özellikler

Masalda, Keloğlan'ın kendisine sadık bir köpeği ve kedisi vardır. Bu durum çocuk okurlara hem hayvan sevgisi kazandırma hem de sadakatin önemini vurgulama açısından önemlidir.

Karakter ve Kahraman Özellikleri

Masaldaki gerçek karakterler Keloğlan ve annesidir. Masaldaki olağanüstü karakterler ise Keloğlan'ın ormanda karşılaştığı hayvanlardır.

Çevre

Masal, köy, değirmen, orman ve saray ekseninde gelişmiştir. Bu mekânlar gerçek hayatta rastlanılan sıradan mekânlardır.

4.2.47. Keloğlan Hindistan Yolunda

Konu ve Kurgu

Keloğlan sarayın karşısında yaşar. Padişah oğlunun nişanlısı ortadan kaybolunca kızını munasip biriyle evlendirip mutluluğunu görmeyi umut eder. Ancak kızı Keloğlan haricinde kimseyi istemediğini söyleyince padişah onu evlatlıktan çıkarır. Kızı ise Keloğlan'a sığınır. Keloğlan'ın tembelliğinden şikâyet eden bu kız onu zorla işe gönderir. Keloğlan bir tüccarla Hindistan'a gider. Yolda bir su kuyusuna inen Keloğlan, orada bir kızla karşılaşır. Bu kız padişahın oğlunun nişanlısıdır. Keloğlan kızı kuyudan çıkarır. Eşi ve annesi de kuyudan çıkardıkları iki narın içindeki elmaslarla saray yaptırırlar. Keloğlan, padişah ve oğlunu yemeğe çağırır. Nişanlısını gören şehzade bu iyiliği için Keloğlan'ı vezir yapar.

İzlek-Tema

Tembellik teması üzerine kurgulanan masalda padişahın kızı tarafından evlenmeye layık görülen tembel Keloğlan'ın artık uyanması ve çalışmak için gittiği Hindistan yolunda başına gelenler anlatılmaktadır.

İleti

Tembelliğin sonu yoktur; önemli olan kişinin çalışıp ihtiyaçlarını gidermek ve bir işe yaramaktır. Yapılan her iyiliğin bir mükâfatı vardır. Bu mükâfat er ya da geç kişiye ulaşır.

Dil ve Anlatım Özellikleri

Masalda okuyucuya yer yer cevabı beklenmeyen sorular sorulmuş; böylelikle okuyucu kurguya dâhil edilmek istenmiştir. Bununla birlikte fiillerin çok olduğu bu masalda hareketli bir anlatım söz konusudur.

Eğitsel ve Yazınsal Özellikler

İnsanları huylarından dolayı eleştirme yerine doğru yolu göstermenin daha uygun bir davranış olduğu vurgulanmaktadır. Keloğlan'ın sorumsuzluğu, akşama kadar evde oturması, işe gitmemesi olumsuz bir davranıştır. Ayrıca masalda “*Haydi bakalım kalk, demiş, erkek evde oturmaz. Gidip çalışmak, para getirmek lâzım...*”(Tezel, 2014: 480)” cümlesinde de görüldüğü üzere toplumsal cinsiyet kalıpları yer almaktadır.

Karakter ve Kahraman Özellikleri

Padişah, padişahının kızı ve oğlu, Keloğlan ve bir tüccar kişi kadrosunu oluşturur.

Çevre

Hindistan, beyaz köşk, padişahın sarayı, su kuyusu. Bunlar arsında su kuyusu düşsel çevre özelliğini göstermektedir.

4.2.48. Keloğlan'ın Köseye Masalı

Konu ve Kurgu

Keloğlan'ın babası vefat etmeden önce ona köselerle asla alışverişte bulunmamasını öğütler. Keloğlan, köse olmayan değirmenci bulamadığı için bir gün bir köseye buğday öğütmek zorunda kalır. Değirmenci de Keloğlan'a en güzel masalı anlatan kimse, onun tüm ekmeklerin sahibi olacağı teklifinde bulunur. Keloğlan bu fırsatı kaçırmaz, tüm ekmekleri alıp eve doğru yola koyulur.

İzlek-Tema

Masalda babasının nasihatini dinleyen Keloğlan'ın kendisini kandırmak isteyen köseyi aklını kullanarak ve kurnazlığıyla alt etmesi anlatılmaktadır.

İleti

İnsanın kendisine ait olmayan bir şeyi almasının doğru bir davranış olmadığı anlatılmaktadır.

Dil ve Anlatım Özellikleri

Anlatıda okurun ilgisini canlı tutmak için çeşitli düğümlere yer verilmiştir. Masal türünün bir özelliği olarak ikilemeler ve abartılı ifadeler sıklıkla kullanılmıştır. Böylece anlatımın canlı olması sağlanmıştır. Masaldaki birçok varlık canlı tasvirlerle okuyucuya sunulmuştur. Bu durum çocuk okurların masalın kurgusunu daha iyi anlamalarını ve zihinlerinde olayları somutlaştırmaları açısından olumludur.

Eğitsel ve Yazınsal Özellikler

Masalda büyüklerin sözünü dinlemenin ve onların tecrübelerinden yararlanmanın kişiyi zor duruma düşmekten alıkoyacağı mesajı verilmiştir.

Karakter ve Kahraman Özellikleri

Keloğlan ve yaşlı babası ile değirmenci masalın kişi kadrosunu oluşturur. Bu karakterlerin hiçbirisi olağanüstü özelliklere sahip değildir.

Çevre

Keloğlan'ın evi, değirmencinin değirmeni ve köy yolu masalın kurgusunun geçtiği çevredir.

4.2.49. Keloğlan Ölüyü Diriltiyor

Konu ve Kurgu

Keloğlan, günün birinde parası bitince eşeğini satmak amacıyla pazara gider. Pazarda iki cambaz eşeği çok daha ucuza alamayınca hayvanın kuyruğunu keserler. Keloğlan da eşeğin kuyruğuna bir gümüş lira yapıştırıp onu cambazlara satar. Keloğlan'ın oyununu anlayan cambazlar onu yakalamaya çalışırlar. Keloğlan bu seferde onlara söz dinleyebiliyor diyerek bir tavşan satar. Kandırıldıklarını anlayan cambazlar yine onun peşine düşerler. Keloğlan bu kez numaradan eşini öldürür ve başında kaval çalıp onu diriltme numarası yapar. Eşini öldüren cambazın biri bu kavalla eşini diriltmeye çalışır. Fakat başarılı olamayınca kandırıldığını anlar. Keloğlan'ı çuvala koyup öldürmeye çalışırlar. Ancak çuvaldan bir çoban çıkar. Keloğlan yine onları kandırmıştır. Cambazlar Keloğlan'a inanıp bu sefer de suya atarlar ve ölürlər.

İzlek-Tema

Keloğlan'ı kandırıp eşeğini almaya çalışan iki cambazın başına gelenlerin anlatıldığı masalda cambazlar kazdıkları kuyuya kendileri düşmüş kötülüklerini canlarıyla ödemişlerdir.

İleti

Masalda okuyucuya, aldatanın aslında kendini aldattığı, saf yerine konulan kişilerin sanılanın aksine gerçekte çok akıllı insanlar olabileceği, tanımadığımız insanlara hemen güvenmememiz gerektiği gibi iletiler sunulmuştur.

Dil ve Anlatım Özellikleri

“Cambazlar, şöyle olur, böyle olur, şu kadar para verelim, bu kadar para verelim diyerek Keloğlan'ın gönlünü etmişler (Tezel, 2014: 498)” cümlesiyle de

örneklendirebileceğimiz üzere masalda deyimlerden ve kelime tekrarından yararlanılmış ve konuşma dili kullanılmıştır.

Eğitsel ve Yazınsal Özellikler

Masalda her ne kadar kötü insanlara ders verilse de Keloğlan'ın cambazları aldatması çocuk okurlar için olumsuz içeriktedir. Cambazın eşini öldürmesi, suya atlaması da olumsuz bir davranış örneğidir. Masalda yer alan “ölüyü diriltme” motifi de çocukların anlayabileceği bir unsur değildir.

Karakter ve Kahraman Özellikleri

Masalın ana kahramanları Keloğlan ve cambazlardır. Bu kahramanlar olağanüstü özellik taşımazlar. Bunun yanı sıra eşek ve tavşan da kişi kadrosuna alınabilir. Zira Keloğlan bu iki hayvana olağanüstü vasıflar yüklemiştir.

Çevre

Keloğlan'ın evi, ahır, tarla, pazar, cambazın evi ve ırmak masalın mekânlarıdır. Tüm bu mekânlar gerçekte var olabilecek mekânlardır.

4.2.50. Tembel Keloğlan⁴

Konu ve Kurgu

Annesiyle yalnız yaşayan Keloğlan bir gün babasından kalan kılıcı annesinden ister ve onu kılıççıya götürür. Kılıcın üzerine “Kırk can öldüren Ahmet Ağa'nın kılıcı” yazdıran ve onu parlatan Keloğlan, kendini pehlivan sanarak devlerin diyarına gider. Kılıçtaki yazıyı gören devler ise Ahmet Ağa'yı öldürmek isterler fakat bir türlü başaramazlar. Ahmet Ağa'yı öldürmenin yolunu bulamayan devler pes edip Keloğlan'ı evine götürmeye karar verirler. Keloğlan da bir atla bir heybe altın karşılığında evine gitmeye razı olur. Annesiyle devlerden aldıkları altınları keyifli bir şekilde harcarlar.

⁴ Kitapta bu başlık “Tembel Keloğlan” şeklinde yanlış yazılmıştır.

İzlek-Tema

Kurnazlık teması üzerine kurulan bu masalda Keloğlan'ın devle mücadelesi anlatılmaktadır. Masalda Keloğlan, akli sayesinde çalışmadan para kazanmanın yolunun bulur.

İleti

Cesaret ve akıl ile zor sanılan işler bile başarılabilir.

Dil ve Anlatım Özellikleri

Masalda Keloğlan'ın devlerle mücadelesi anlatılırken mübalağalı bir dil kullanılmıştır.

Eğitsel ve Yazınsal Özellikler

“Bir gün bir vuruşta gözünün üstündeki sineklerin kırkını birden öldürmüş.” cümlesinde bahsi geçen hadise aslında hayvanlara uygulanan bir şiddettir.

Çalışmadan para kazanan Keloğlan, emeksiz menfaat elde etmesinden dolayı çocuk okurlar için olumsuz örnek sayılabilir.

Karakter ve Kahraman Özellikleri

Masalın olağanüstü varlığı devlerdir. Bunun dışında kalan Keloğlan ve annesi ile padişah masalın gerçek kişi kadrosunda yer alan karakterlerdir.

Çevre

Masalda gerçek ve düşsel mekânlar içi içedir: Devlerin diyarı masalın düşsel mekânı iken Ahmet Ağa'nın evi ise masalın gerçeğe uygun mekânıdır.

4.2.51. Dev İle Keloğlan

Konu ve Kurgu

Bir ailenin kırk çocuğu vardır. En küçüklü Keloğlan'dır. Babaları hepsine bir orak verip çalışmalarını söyler. Çocuklar sahibi dev olan bir tarlayı biçerler. Kırk kardeşe eksik para veren dev, bir de onları yemek ister. Bu durumu anlayan çocuklar hemen oradan uzaklaşırlar. Padişah bu devin atını ona getireni akçe ile ödüllendireceğini söyleyince

Keloğlan, devi bir şekilde kandırıp atı padişaha götürür. Padişahın isteği üzerine zilli yorganı da ulaştırır. Padişah devin ölüsünü de kendisine getiren Keloğlan'ı ödüllendirir.

İzlek-Tema

Keloğlan'ın kurnazlığı masalın temasını oluşturmaktadır. Kurnazca planlar yapan Keloğlan, akli sayesinde devi yenmiştir.

İleti

Masalda insanın kurnazlığı sayesinde tüm zorlukları rahatlıkla aşabileceği mesajı vardır.

Dil ve Anlatım Özellikleri

Masalın olay örgüsü genellikle dış mekânda geçmektedir. Bu sebeple masalda bol bol tasvir yapılmıştır. Ayrıca masalda konuşma dili ve sade bir anlatım kullanılmıştır.

Eğitsel ve Yazınsal Özellikler

Akılın ödüllendirildiği bu masalda Keloğlan'ın devi öldürüp padişaha götürmesi çocuk okurlar için olumsuz bir örnektir.

Karakter ve Kahraman Özellikleri

Masalda Keloğlan karşımıza kırk çocuklu ailenin en küçük çocuğu olarak çıkmaktadır. Tüm Keloğlan masallarında olduğu gibi Keloğlan burada da kurnazlığı temsil etmektedir. Masalın diğer karakterleri Keloğlan'ın babası, padişah ve devdir. Olağanüstü varlık ise devdir

Çevre

Köy, tarla, saray gibi gerçek mekânlar masalın mekânları arasındadır.

4.2.52. Keloğlan Yedi Kat Yerin Altında

Konu ve Kurgu

Padişahın üç şehzadesi vardır. En küçükleri Keloğlan'dır. Bir dev bahçelerindeki elmaları yiyip bitirdiği için hiç elma toplayamazlar. Bir gün Keloğlan, ok atıp devi kovmak

ister. Yaralanan dev kuyuya saklanır. Büyük kardeşleri, onu kuyudan alması için Keloğlan'ı gönderirler. Kuyudaki köşkten giren Keloğlan, devi kandırır ve onun kellesini alır. Dev tarafından esir alınan üç kızı da çıkarmaya çalışır. İlk olarak kızları çeken ağabeyleri, Keloğlan'ı kuyuda bırakır. Keloğlan yedi kat derine iner. Bir köyle karşılaşır. O köyde yaşlı birinden su ister. Fakat yaşlı kadın çeşmede dev olduğunu söyler. Keloğlan o devi de öldürür ve esiri olan sultanı kurtarır. Yolda kuşlara yardım eden Keloğlan onlar sayesinde dünyaya çıkar. Keloğlan önceki kızlardan beğendiğiyle ağabeyinin evleneceğini işitince onu okla vurur. Daha sonra aynı şekilde diğer kardeşini de vurur. Padişah bu kızın evlenmesi için ona meydanda bulunan balkondan elma attırır. Elma aşağıda yürüyen oğlanlardan hangisine düşerse kız o kişi ile evlenecektir. Elma üç kez Keloğlan'a isabet edince kız Keloğlan'la evlenir. Sultan ve padişah da ona kırk gün düğün yapar.

İzlek-Tema

Masalın temel izleği ihanettir. Masalda Keloğlan'ın yerin yedi kat altında devle olan mücadelesi anlatılmaktadır.

İleti

Masalda insan ilişkilerinde dikkatli ve uyanık olunması gerektiği, kardeşlerin bile bazen ihanet edebileceği, insanı en zor zamanında yalnız bırakabileceği, akrabalarından gelmeyen iyiliğin bazen yabancı birinden gelebileceği, cesaret ve istek sayesinde korkulu durumlardan sevince ulaşılabileceği gibi mesajlar vardır.

Dil ve Anlatım Özellikleri

Masalda canlı tasvirler, karşılıklı konuşmalar, ikilemeler ve deyimlerden faydalanılmıştır. Bu da anlatımı akıcı ve eğlenceli hale getirmiştir.

Eğitsel ve Yazınsal Özellikler

Masalda devin kellesinin alınarak öldürülmesi çocuklar için olumsuz davranış örneğidir.

Karakter ve Kahraman Özellikleri

Padişah ve üç oğlu, dev, devin esir aldığı üç kız, kuşlar, köydeki yaşlı kadın masalın kişi kadrosunu oluşturmaktadır. Kuşlar ve dev olağanüstü vasıflar taşır. Keloğlan ise kısmen olağanüstü niteliklere sahiptir.

Çevre

Masalda saray, kuyu, çeşme başı, yedi kat yerin altı gibi gerçek ve düşsel mekânlar iç içedir.

4.2.53. Keloğlan'ın Tokmağı

Konu ve Kurgu

Keloğlan nohutları ekme zamanı onları tarlaya götürürken yer. Hasat zamanı anası tarlaya gelir ve hiçbir şey göremez. Keloğlan da onu kandırır. Nohutları ektiğini fakat hiç çıkmadıklarını söyler. Keloğlan bunun üzerine ağlarken yolda bir devle karşılaşır. Dev Keloğlan'a altın çıkaran eşek verir. Bir oduncu Keloğlan'ı aldatıp eşeği alıp gider. Bu kez dev Keloğlan'a türlü türlü yemekler çıkaran mendil verir. Keloğlan onu da komşusuna kaptırır. Son olarak dev Keloğlan'a tokmak verir. Keloğlan tokmakla komşusunun ve oduncunun kafalarına vurup kaybettiklerini geri alır. Anasıyla beraber mutlu yaşarlar.

İzlek-Tema

Masalda başkasının malına göz dikenlerin bir gün cezalarını çektikleri anlatılmaktadır.

İleti

Masalın açık iletişi hak etmeden kazanılan malın eninde sonunda gerçek sahibine ulaşacağı yönündedir. Bunun yanı sıra masalda yalancıların yalanlarının er ya da geç ortaya çıkacağı; zorda kalan insanlara yardım etmenin kişiyi sıkıntılarından uzaklaştıracağı yönünde örtük iletiler bulunmaktadır.

Dil ve Anlatım Özellikleri

“Keloğlan ile anası tarlaya nohut yolmaya gitmişler.” cümlesiyle de örneklendirebileceğimiz üzere, masalda konuşma dili kullanılmıştır. Masalda ayrıca “nohut

yolmak” gibi yöresel anlamda kullanılan fakat çocuk okurlar için alışıldık olmayan ifadelere yer verilmiştir.

Eğitsel ve Yazınsal Özellikler

Keloğlan’ın annesini kandırması ve elindeki tokmakla komşularının kafasına vurması yalan ve şiddet içeren iki hadise olduğundan çocuk okurlar için olumsuz bir davranış örneğidir.

Karakter ve Kahraman Özellikleri

Masalın gerçek kahramanları Keloğlan, annesi ve komşularıdır. Masaldaki olağanüstü varlık ise devdir.

Çevre

Masalda olay örgüsüyle uyumlu ve gerçek mekânlar vardır. Tarla, ahır gibi bu mekânlar olayların köyde ve dış mekânda geçtiğini göstermektedir.

4.2.54. Hamamcı İle Keloğlan

Konu ve Kurgu

Keloğlan ve annesi geçimlerini tavuklarının yumurtalarını satarak sağlarlar. Bir gün tavuklar yumurtlamaz ve annesi de oğluna tavuklardan birini satmasını söyler. Keloğlan tavuklarını satmaya gittiğinde, kötü kalpli, düzenbaz hamamcı, tavuğu alır, parasını vermez. Bunun üzerine Keloğlan çeşitli kılıklara girip hamamcıdan intikamını alır. Hamamcı, bütün uğraşlarına rağmen Keloğlan’la başa çıkamaz, padişahın yardım ister. Padişahın elinden de kurtulan Keloğlan, sonunda padişahın kızı ile evlenir.

İzlek-Tema

Haksız kazanç teması üzerine kurgulanan bu masalda Keloğlan’ın kendisine haksızlık yapan hamamcıdan aldığı intikam anlatılmaktadır.

İleti

Masalda haksızlığa uğrayan kişinin asla yılmaması gerektiği, haksız kazancın hayır getirmediği, kurnazlıkla insanları kandıranların başına er ya da geç bir bela geleceği, insanların akıl ve cesaret sayesinde altından kalkamayacakları bir iş olmadığı yönünde açık ve örtük mesajlar bulunmaktadır.

Dil ve Anlatım Özellikleri

Masalın anlatımında kullanılan cümlelerin genel itibariyle kurallı ve kolay anlaşılabilir cümleler olduğu görülmektedir. Fakat bu cümlelerin çocukların anlayabileceği kolaylıkta ve somutlukta olduğunu söylemek güçtür. Cümle yapısı yönünden farklı örneklerin bir arada kullanılması hem anlatım gücünü hem de Türkçenin zenginliğini çocuklara göstermesi bakımından önemli bir nitelik olsa da çocuklar günlük hayatta kullanılmayan sözcük ve deyimleri anlamakta güçlük çekerler.

Eğitsel ve Yazınsal Özellikler

Çıkarıcı ve kötü kalpli olmanın zararının yine kişiye dokunacağını anlatan bu masalda Keloğlan'ın hamamcıyı kırbaçla dövmesi ve hamamcının eşyalarını çalması, hamamcının da Keloğlan'dan aldığı tavuğun ücretini ödememesi gibi olumsuz davranışlar vardır. Bu davranışlar çocuk okurlar için olumsuz sayılabilecek davranışlardır.

Karakter ve Kahraman Özellikleri

Masalın baş karakteri yine Keloğlan'dır. Masalın diğer karakterleri ise Keloğlan'ın annesi, hamamcı ve karşı ile padişah ve kızıdır. Masalın kişi kadrosu tamamen gerçek hayatta karşılaşılabileceğimiz tiplerdir. Masalda olağanüstü varlığa rastlanmamıştır.

Çevre

Masalda pazar, hamamcının evi, evin altındaki mahzen, saray, Keloğlan'ın evi gibi gerçek mekânlar bulunmaktadır.

4.3. DEĞERLENDİRME, SONUÇ VE ÖNERİLER

4.3.1. Değerlendirme

Tablo 1: Masalların Çocuk Edebiyatı Yönünden Değerlendirilmesi

Masal Adı	Olumlu Yönleri	Olumsuz Yönleri	İçerik Açısından Uygunluk
Kırk Kardeş	Masalın kurgusu erdemli olmayı cazip hale getiren sağlam bir değerler sistemi üzerine oturtulduğundan çocuklara uygun iletiler içermektedir.	Masalda çocuk edebiyatı açısından olumsuz olarak kabul edilebilecek herhangi bir unsur bulunmamaktadır.	Uygundur.

Masal Adı	Olumlu Yönleri	Olumsuz Yönleri	İçerik Açısından Uygunluk
Peri Kızı	Masalda aktarılmak istenen, yalanların bir gün mutlaka ortaya çıkacağı ve insanı zor durumda bırakacağı mesajı çocuklar için uygun bir iletidir.	Peri kızının ev işlerini yaparken sergilediği olağanüstülükler(parmaklarını tavada pişirmesi, ateşi saçlarıyla süpürmesi gibi) çocuk okurları yanlış yönlendirebilecek davranışlardır.	Tespit edilen olumsuzlukların tekrar gözden geçirilmesi şartıyla masal çocuk okurların okuması için uygundur.
Kismetimi Arıyorum	Masal karakterleri olay örgüsüyle uyumlu nitelikler taşımaktadır. Masal çocuklara kazandırılmak istenen davranışlara sahip karakterleri ön plana çıkartmıştır.	Şehrin sokaklarından nehir gibi kan akması ve bir kılıç darbesiyle insan kafasının uçurulması gibi şiddet içeren davranışlar çocuklar için uygun değildir.	Şiddet içeren kısımların düzenlenmesi şartıyla masal çocuk okurların okuması için uygundur.

Masal Adı	Olumlu Yönleri	Olumsuz Yönleri	İçerik Açısından Uygunluk
Peynir Tulumu	Akıcı ve zengin bir anlatımla insanları dış görünüşüne göre değerlendirmenin yanlışlığını anlatan masalın konusu ve iletisi çocuklar için uygundur.	Dev anasının insanları yeme özelliği çocuk okurları olumsuz etkileyecek niteliktedir.	Şiddet içeren kısımların düzenlenmesi şartıyla masal çocuk okurların okuması için uygundur.
Kara Kedi	Genel olarak hayvan sevgisi etrafında kurgulanan masal çocuklara hayvanlara değer vermeyi salık vermektedir.	Masalda padişahın kızlarının kediye tekmeleyip işkence etmesi hayvan sevgisi açısından çocuklar için olumsuz bir örnektir.	Şiddet içeren kısımların düzenlenmesi şartıyla masal çocuk okurların okuması için uygundur.
Keçi Kız	İnsanları yaratılıştan gelen özelliklerinden dolayı yargılamanın yanlışlığı üzerinde durulmaktadır.	Masalın olay örgüsü çocuk okurlar için sıra dışı gelebilir zira bir insanın keçi özelliklerine sahip olarak doğması masal türü için olağan bir olay olsa da çocuk okurların hayal dünyasını zorlayacak türdendir.	Tespit edilen olumsuzlukların tekrar gözden geçirilmesi şartıyla masal çocuk okurların okuması için uygundur.

Masal Adı	Olumlu Yönleri	Olumsuz Yönleri	İçerik Açısından Uygunluk
Avcıoğlu	Zor görevlerin üstesinden gelmek için cesaret, kuvvet ve aklı kullanmak gerekir. Bu masalda da Avcıoğlu cesareti ve aklı sayesinde zorlukların üstesinden gelmiştir. Masalın teması ve tema etrafında gelişen olay örgüsü çocuk okurun dikkatini çekecek ve onların hayal dünyasına hitap edecek türdendir.	Padişahın Avcıoğlu'ndan kendisine başka bir memleketin padişahının kızını getirmesini istemesi kadının bir erkeğin isteği üzerine yine başka bir erkek tarafından istenilen yere getirilmesi çocukların zihninde cinsiyet ayrımcılığı noktasında tohumlar ekmektedir. Yine Avcıoğlu'nun hayvanlara kötü muamelesi eğitsel açıdan olumsuz niteliktedir.	Tespit edilen olumsuzlukların tekrar gözden geçirilmesi şartıyla masal çocuk okurların okuması için uygundur.

Masal Adı	Olumlu Yönleri	Olumsuz Yönleri	İçerik Açısından Uygunluk
Kırkinci Oda	Kahramanların hayvanlardan ve doğadan oluşması çocuklara hayvan sevgisi ile çevre ve doğa bilincini aşılacak açısından olumludur.	Masalda, kaplan adamın bileğinin kopması sonucu kan fişkırması, dev anası ve kırk oğlunun insan eti yiyen canlılar olması, Arap'ın canının cehenneme yollanmak istenmesi gibi vakalar çocukların korkmasına sebep olacak ve psikolojik anlamda çocukları olumsuz etkileyecek niteliktedir.	Şiddet içeren kısımların düzenlenmesi şartıyla masal çocuk okurların okuması için uygundur.
Etme Bulma	Masalda söz tutmanın ve doğru sözlü olmanın önemi belirtilmiş, böylece çocuklara güzel ahlaklı olmanın önemi vurgulanmıştır.	Çocuklara hitap eden masallar mutlu sonla biter ve masalın kahramanı genellikle bu mutlu sondan nasibini alır. Fakat bu masalın kahramanı olan Ayşe mutlu sondan nasibini alamaz ve ettiği kötülüklerin cezasını bulur.	Tespit edilen olumsuzlukların tekrar gözden geçirilmesi şartıyla masal çocuk okurların okuması için uygundur.

Masal Adı	Olumlu Yönleri	Olumsuz Yönleri	İçerik Açısından Uygunluk
Bir Göze Bir Gül	Masalda çocuklara yardımseverliğin doğru bir davranış olduğu aşılacaktır. Bununla birlikte anlatıda bencillik ve kıskançlığın yine kişinin kendisine zarar vereceği vurgulanarak çocukların günlük hayatın gerçeklerine karşı bilinçlenmesi sağlanmaktadır.	Masaldaki olumsuz ileti üvey annenin, güzel kızıdan gözünü çıkarmasını istemesidir. Bu ileti çocuk psikolojisini olumsuz açıdan etkileyip, çocukları korkutacak özellikte bir iletidir.	Tespit edilen olumsuzlukların tekrar gözden geçirilmesi şartıyla masal çocuk okurların okuması için uygundur.
Altın Bülbül	Anne-babanın isteklerinin yerine getirmek için verilen mücadele anlatılarak çocuklarda hayırlı evlat olma arzusu kazandırılmak istenmektedir.	Anlatıda geçen kulaklarını kesmek, kan fışkırtmak, kafasını kesmek gibi ifadeler çocukların psikolojisini olumsuz etkileyebilecek unsurlardır.	Şiddet içeren kısımların düzenlenmesi şartıyla masal çocuk okurların okuması için uygundur.

Masal Adı	Olumlu Yönleri	Olumsuz Yönleri	İçerik Açısından Uygunluk
Yeşil Kuş	Sevdiklerimize güven duymanın ne kadar önemli olduğu, sevdiklerimizin kıymetini onlar yanıımızdayken bilmemiz gerektiği, ön yargılı olmanın nelere mal olabileceği gibi iletiler çocuğa görelilik ilkesine uygundur.	Kocanın düğün gecesinden itibaren kırk gün boyunca karısına dayak atması çocuk okurlara sunulabilecek bir davranış değildir.	Şiddet içeren kısımların düzenlenmesi şartıyla masal çocuk okurların okuması için uygundur.
Bahtiyar'la Hoptiyar	Kimseye gönü olmadığı şeyleri zorla yaptırmamak gerektiği, zorla güzellik olmayacağı gibi iletiler çocukların karakterlerinin olumlu olarak şekillenmesine yardımcı olacak iletilerdir.	Güvercinin padişahın kızının eşyalarını kaçırmaması hırsızlık davranışı olarak olumsuz bir örnek teşkil etmektedir. Ayrıca annesinin Keloğlan'a kızarken "Hınzır kâfir" diye hitap etmesi çocuk okurlar için olumsuz bir davranış örneğidir.	Tespit edilen olumsuzlukların tekrar gözden geçirilmesi şartıyla masal çocuk okurların okuması için uygundur.

Masal Adı	Olumlu Yönleri	Olumsuz Yönleri	İçerik Açısından Uygunluk
Kırk Arap	Masalda çocuklara sabır ve cesaret gösteren kişilerin mutluluğu yakalayacağı anlatılmak istenmektedir.	Padişah ve vezirin dev padişahın sarayına izinsiz girmeleri başkasına ait olan bir yere o kişinin izni olmadan girilmesi anlamında olumsuz bir davranış şeklidir.	Tespit edilen olumsuzlukların tekrar gözden geçirilmesi şartıyla masal çocuk okurların okuması için uygundur.
Ağlayan Nar İle Gülen Ayva	Sabır, cesaret ve azimle aşılamayacak engel yoktur; Akılla yola çıkan her zaman doğru adımlar atar, amacına ulaşır gibi iletiler çocukların kazanması gereken olumlu iletilerdir.	Masalda erkeğin mutlak egemen olduğu kendi isteği eşini gözünün yaşına bakmadan onu cellatla teslim eden zalim koca tipi vardır. Bu durum çocuk okurlar için olumsuz örnek oluşturacak bir davranıştır.	Şiddet içeren kısımların düzenlenmesi şartıyla masal çocuk okurların okuması için uygundur.

Masal Adı	Olumlu Yönleri	Olumsuz Yönleri	İçerik Açısından Uygunluk
Altmış Akıllı Yetmiş Fikirli	Masalda insanın sabırlı davranıp aklını kullanarak sorunlarını çözmesi durumunda her zaman başarılı olacağı vurgulanmıştır. Çocukların bu davranış özelliklerine özendirilmesi olumlu bir yaklaşımdır.	Masalda çocuk edebiyatı açısından olumsuz olarak kabul edilebilecek herhangi bir unsur bulunmamaktadır.	Uygundur.
İhtiyar Kuş	Masalda aktarılmak istenen kötü niyetli insanların yaptıklarının cezasını mutlaka çekeceği, insanın cesareti sayesinde devleri bile alt edebileceği iletileri çocuklar için olumlu değerlendirilebilecek iletilerdir.	Küçük oğlanın devlerin başını kesmesi, Kösenin de küçük oğlanı parçalayarak öldürmesi çocuk okurlar için olumsuz bir tablo sergilemektedir.	Şiddet içeren kısımların düzenlenmesi şartıyla masal çocuk okurların okuması için uygundur.

Masal Adı	Olumlu Yönleri	Olumsuz Yönleri	İçerik Açısından Uygunluk
Sihirli Yüzük	Gönül zenginliğinin maddi zenginlikten önemli olduğu sadakatin her zaman mutluluk getireceği mesajları çocuğa görelilik ilkelerine uygundur.	Masalda çocuk edebiyatı açısından olumsuz olarak kabul edilebilecek herhangi bir unsur bulunmamaktadır.	Uygundur.
Altın Kozalaklı Gümüş Servi	Gönülden seven insanların yolunun bir gün mutlaka birleşeceği teması üzerine kurgulanan masal canlı tasvirlerle çocuk okurlara sunulmuştur. Bu durum çocuk okurların masalın kurgusunu daha iyi anlaması ve zihninde olayları somutlaştırması açısından olumludur.	Masalda çocuğu olmayan kadının bağrına bastığı tahtadan bebek kadının kocası tarafından bir gece pencereden atılmıştır. Her ne kadar bebek tahtadan da olsa bu davranış, çocuk okura kötü örnek olacak bir davranıştır. Yine peri kızının, sevdiği adam başkasıyla evlendi diye kendini asmak istemesi çocuk okurların olumsuz davranış sergilemesine neden olabilecek ya da zihinlerine olumsuz iletiler gönderecek kötü bir davranışlardır.	Tespit edilen olumsuzlukların tekrar gözden geçirilmesi şartıyla masal çocuk okurların okuması için uygundur.

Masal Adı	Olumlu Yönleri	Olumsuz Yönleri	İçerik Açısından Uygunluk
Seksen Göz	Masalda vurgulanan insanlara zulüm edenlerin sonun kötü olacağı haksızlığa maruz kalanların eninde sonunda hakkını alacağı, kötü insanların yaptıklarının bedelini ödeyeceği gibi mesajlar çocuk okurlar için olumlu değerlendirilebilecek ilimlerdir.	Masalda iyiler memleketinin kötü padişahı, erkek evlat vermedikleri için evlendiği 39 kadının gözünü çıkartmıştır. Bu masalda zalim bir koca figürü dikkat çeker. Masalın sonunda gereken cezayı alsa da kötü padişah çocuk okurlar için olumsuz örnek teşkil etmektedir.	Şiddet içeren kısımların düzenlenmesi şartıyla masal çocuk okurların okuması için uygundur.
Çifte Kambur	Kıskançlık ve bencilliğin yine insanın kendisine zarar vereceği vurgulanmaktadır.	Masalda şeytanların hamamda eğlenmesi çocuklarda hamam korkusu oluşturabileceğinden olumsuz örnek teşkil etmektedir.	Tespit edilen olumsuzlukların tekrar gözden geçirilmesi şartıyla masal çocuk okurların okuması için uygundur.

Masal Adı	Olumlu Yönleri	Olumsuz Yönleri	İçerik Açısından Uygunluk
Zanni Oğulları	Akıl yürüterek karara varmanın kişiyi yanıltmayacağı üzerinde duran masal çocuğa görelilik ilkesine uygundur.	Masalda çocuk edebiyatı açısından olumsuz olarak kabul edilebilecek herhangi bir unsur bulunmamaktadır.	Uygundur.
Kırk Oğlan	Kırk oğlanın yolculuk esnasında nöbetleşe iş bölümü yaparak birbirini korumaları güzel bir dayanışma örneğidir. Aynı zamanda bu davranış kardeş sevgisinin de güzel bir örneği olup çocuk okurlar için olumlu bir örnek teşkil etmektedir.	Masalda; öldürmek, canı cehenneme gitmek, kulaklarını kesip cebine koymak, kan fişkırtmak gibi çocukların psikolojisini olumsuz etkileyebilecek ifadeler yer verilmiştir.	Şiddet içeren kısımların düzenlenmesi şartıyla masal çocuk okurların okuması için uygundur.

Masal Adı	Olumlu Yönleri	Olumsuz Yönleri	İçerik Açısından Uygunluk
Ala Balık	İyiliğin de kötülüğün de er ya da geç karşılığını bulacağı, kıskançlığın insana her türlü fenalığı yaptırabileceği, kardeşliğin iyi ya da kötü her şeyi paylaşmak olduğu gibi mesajlara yer veren masal çocukları doğru davranışlara yöneltme açısından olumlu örnekler içermektedir.	Kadının memesini keserek kocasına yedirmesi ve üvey çocuklarını da kesip yemekten bahsetmesi çocukların psikolojisini bozacak olumsuz örneklerdir.	Şiddet içeren kısımların düzenlenmesi şartıyla masal çocuk okurların okuması için uygundur.
Güneş Kızı	Masalda canlı tasvirlerle yer verilmiştir. Bu durum çocuk okurların masalın kurgusunu daha iyi anlaması ve zihninde olayları somutlaştırması açısından olumludur.	Yol ağzına annenin boğazına kadar gömülmesi, bebeklerin dereye atılması çocuk okurlar için olumsuz örnek teşkil eden davranışlardır.	Şiddet içeren kısımların düzenlenmesi şartıyla masal çocuk okurların okuması için uygundur.

Masal Adı	Olumlu Yönleri	Olumsuz Yönleri	İçerik Açısından Uygunluk
Kaldı ile Geldi	İnsanın aklını kullanarak zor şartlardan kurtulabileceğini anlatan masal bu yönüyle çocuk okurlar için olumlu değerler taşımaktadır.	Kırk adamın üzerine kaynar su dökülerek öldürülmesi, ateşli silah kullanılarak adam öldürülmesi gibi şiddet içeren davranışlar çocuk okurlar için uygun değildir.	Şiddet içeren kısımların düzenlenmesi şartıyla masal çocuk okurların okuması için uygundur.
Altın Araba	Aklı kullanarak zor durumlardan kurtulmak, darda kalan insanlara karşılık beklemeksizin yardım etmek gibi davranışların yüceltildiği masalın konusu ve iletileri çocuk okurlar için uygundur.	Çiftçinin vezirin sorularına ilk başta doğru cevaplar vermemesi yalan söyleme davranışına örnek oluşturur.	Tespit edilen olumsuzlukların tekrar gözden geçirilmesi şartıyla masal çocuk okurların okuması için uygundur.

Masal Adı	Olumlu Yönleri	Olumsuz Yönleri	İçerik Açısından Uygunluk
Rüzgaroğlu	Aile hayatının ve dayanışmanın öneminin vurgulandığı bu masalla çocuk okurlara karşılıksız iyilik yapmanın bir gün mutlaka bize fayda sağlayacağı, çıkarıcı davranmanın ve bencilliğin zararını kişinin yine kendisinin göreceği, sahip olduğumuz nimetlerin emanet ve geçici olduğu gibi çocuklar için olumlu değerlendirilebilecek mesajlar verilmiştir.	Başyaverin kadını sandığa kilitleyip denize atmak istemesi çocuklar için olumsuz bir örnektir.	Şiddet içeren kısımların düzenlenmesi şartıyla masal çocuk okurların okuması için uygundur.

Masal Adı	Olumlu Yönleri	Olumsuz Yönleri	İçerik Açısından Uygunluk
Fatma Nine	Bencillik temasının işlendiği bu masal her ne kadar masal kahramanının mutlu sona ulaşmasıyla bitse de kahramanın bu sona ulaşmak için sergilediği ve masalın asıl kurgusunu oluşturan davranışlar haksız yere başkasına zarar veren davranışlar olduğu için çocuklar için olumlu olarak değerlendirilemezler.	Masalda çocuklar için olumsuz olan davranışlar oldukça fazladır. Üstelik bu davranışları yapan kişi güveni temsil eden bir ifade olan “Nine” vasfını taşıyan bir kişidir. Fatma Nine’nin ineğe zarar verdirme, kızını dövme, bakkalı soydurma istekleri çocuk okurlar açısından olumsuzdur.	Tespit edilen olumsuzlukların tekrar gözden geçirilmesi şartıyla masal çocuk okurların okuması için uygundur.
Mor Menekşe	Aklı kullanmak, sabretmek, azimli olmak gibi değerler etrafında kurgulanan masal çocuk okurlar için olumlu mesajlar içeren iletilere sahiptir.	Padişahın küçük kızı cellatlara vermesi şiddet içeren olumsuz bir davranıştır.	Tespit edilen olumsuzlukların tekrar gözden geçirilmesi şartıyla masal çocuk okurların okuması için uygundur.

Masal Adı	Olumlu Yönleri	Olumsuz Yönleri	İçerik Açısından Uygunluk
Sihirli Tavşan	Bu masal ile insanın cesareti sayesinde en zorlu düşmanlarını dahi dize getireceği, iyilerin her zaman kazanacağı, zorda kalanlara yardım etmenin vereceği hazzın çok büyük olduğu belirtilerek, değerler eğitimi verilmektedir.	“Bir dudağı yerde, bir dudağı gökte korkunç Araplar”, çocuk okurların psikolojisini olumsuz etkileyecek nitelik taşımaktadır.	Tespit edilen olumsuzlukların tekrar gözden geçirilmesi şartıyla masal çocuk okurların okuması için uygundur.
Konuşan Kaval	Masalda temiz yürekli insanlar kötü niyetli insanlar tarafından kandırılrsa da sonunda mutlaka iyilerin kazanacağı vurgulanarak çocuklar iyi insan olmaya özendirilmiştir.	Kızların üvey anneye saygısız davranmaları masalı okuyan çocuklara kötü örnek olabilir. Zira üvey dahi olsa anneye saygısız davranmanın kabul edilebilir bir tarafı yoktur.	Tespit edilen olumsuzlukların tekrar gözden geçirilmesi şartıyla masal çocuk okurların okuması için uygundur.

Masal Adı	Olumlu Yönleri	Olumsuz Yönleri	İçerik Açısından Uygunluk
Limon Kız	Hayatta hiç kimsenin ahını almamamız gerektiği, yardıma muhtaç insanlara zarar vermek yerine onların sıkıntılarına çare olunması gerektiği, gerçeklerin eninde sonunda anlaşılacağı yönünde mesajlar içeren masal genel olarak çocuk okurlar için olumludur.	Masalın sonunda Arap kıza verilen ceza işkence içermektedir. Bu sebeple de çocuk okurlar için olumsuz bir nitelik taşımaktadır.	Şiddet içeren kısımların düzenlenmesi şartıyla masal çocuk okurların okuması için uygundur.
Akıllı Evlat	Masal iyiliğin her zaman galip geleceği ve insanların her zaman iyi ve doğru işler yapması gerektiği gibi olumlu iletiler içermektedir.	Masalda çocuk edebiyatı açısından olumsuz olarak kabul edilebilecek herhangi bir unsur bulunmamaktadır.	Uygundur.

Masal Adı	Olumlu Yönleri	Olumsuz Yönleri	İçerik Açısından Uygunluk
İbiş ile Memiş	Doğruluk, dürüstlük helal kazanç temaları etrafında kurgulanan masal çocuklara helal kazancın daima daha bereketli olduğu iletisini aktarmıştır.	Masalda çocuk edebiyatı açısından olumsuz olarak kabul edilebilecek herhangi bir unsur bulunmamaktadır.	Uygundur.
Şamdan Kız	Sabırlı davranıp doğru yoldan ayrılmayan insanların bir gün mutlaka mutlu olacağını anlatan masal bu yönüyle çocuk okurlar için olumludur.	Masalda gerek çocuk okurlar için gerek yetişkinler için oldukça olumsuz bir kurgu vardır. O da annesi öldükten sonra mahallelinin Şamdan kız ve babasına birbirleriyle evlenmeleri konusunda baskı yapmalarıdır. Hiçbir değer yargımızda yeri olmayan bu davranışın, çocukların okuyabileceği bir masalda yer alması oldukça olumsuz bir durumdur.	Tespit edilen olumsuzlukların tekrar gözden geçirilmesi şartıyla masal çocuk okurların okuması için uygundur.

Masal Adı	Olumlu Yönleri	Olumsuz Yönleri	İçerik Açısından Uygunluk
Tuz	İletişim sırasında karşıdaki kişiyi iyice dinleyip anlamamanın önemli olduğu ön yargının kişiyi sıkıntıya sokacağı vurgulanmıştır. Sağlıklı bir iletişim kurmak için çocuk okurların bu unsurlara dikkatinin çekilmesi onlar için olumludur.	“Parça parça dağıtırım, kafasını uçurun” gibi ifadeler çocuk okurların psikolojisini olumsuz etkileyecektir.	Şiddet içeren kısımların düzenlenmesi şartıyla masal çocuk okurların okuması için uygundur.
Çoban Ali	İyilik ve emek temaları üzerine kurgulanan masal çocuk okurlara emeksiz zenginliğin olmayacağı mesajını aktarmaktadır.	Masalda, Ali’nin fenerli adamı öldürmek istemesi, askerlerin Ali’yi asmaya çalışması çocuklar için olumsuz örnek oluşturacak davranışlardır.	Şiddet içeren kısımların düzenlenmesi şartıyla masal çocuk okurların okuması için uygundur.

Masal Adı	Olumlu Yönleri	Olumsuz Yönleri	İçerik Açısından Uygunluk
Gururlu Kız	Huy güzelliği olmadan dış güzelliğin anlamsız olduğu mesajıyla çocukları alçak gönüllü olmaya davet eden masal çocuklar için olumlu iletiler içermektedir.	Masalda çocuk edebiyatı açısından olumsuz olarak kabul edilebilecek herhangi bir unsur bulunmamaktadır.	Uygundur.
Kırk Haramiler	Masalda, dürüstlüğü kaybeden insanın her türlü kötülüğü yapabileceği ve bu insanlara karşı dikkatli olunması gerektiği, kötülük yapanların er ya da geç hak ettiklerini bulacakları yönünde mesajlar vardır. Bu iletiler çocuğa görelilik ilkesine uygundur.	Hırsız Tahir'in sultanı yakma isteği ve yine Hırsız Tahir'in sağ kaşının kopması çocuk okurları olumsuz etkileyecek davranışlardır.	Şiddet içeren kısımların düzenlenmesi şartıyla masal çocuk okurların okuması için uygundur.

Masal Adı	Olumlu Yönleri	Olumsuz Yönleri	İçerik Açısından Uygunluk
Sihirli Çeşme	Masalda insanın sahip olduklarına güvenmemesi gerektiği, Allahtan hiçbir zaman umut kesilmemesi gerektiği, bazen ummadığınız şeyin derdimize derman olacağı gibi çocuk okurlar için olumlu sayılacak iletiler mevcuttur.	Masalda çocuk edebiyatı açısından olumsuz olarak kabul edilebilecek herhangi bir unsur bulunmamaktadır.	Uygundur.
Doğruluk	Bu masal ile çocuklara zor durumda kalan insanlara yardım etmenin vereceği mutluluğun çok büyük olduğu belirtilerek yardımseverlik eğitimi verilmektedir.	Masalda küçük kardeşin zengin olmak için fareyi nefessiz bırakarak öldürmesi ve insan yiyen devlerin olması çocukları olumsuz yönde etkileyecek unsurlardır.	Şiddet içeren kısımların düzenlenmesi şartıyla masal çocuk okurların okuması için uygundur.

Masal Adı	Olumlu Yönleri	Olumsuz Yönleri	İçerik Açısından Uygunluk
Keloğlan İle İhtiyar	Büyüklerin nasihatlerinin çok değerli olduğu, insanın karşısına çıkan fırsatları değerlendirmesinin önemli olduğu mesajları verilmektedir. Bu mesajlar çocuklar açısından olumlu iletilerdir.	Masalda çocuk edebiyatı açısından olumsuz olarak kabul edilebilecek herhangi bir unsur bulunmamaktadır.	Uygundur.
Keloğlan Yemede	Aklını kullanan insanların başarıya ulaşacağını anlatan masal çocuk okurlarda bu yönde bir farkındalık oluşturmaları açısından olumlu özelliklere sahiptir.	Keloğlan'ın "cariye alma"sı ve padişahın "Yemen kralının kızını istemesi" kadınları alınıp satılan bir eşya gibi yansıtması sebebiyle sakıncalı ifadelerdir. Ayrıca padişah kralın kızını usulsüz bir şekilde kızın rızasını almadan getirtmiştir. Bu insani bir davranış değildir. Vezirin Keloğlan'ın "başının uçurmak" istemesi de şiddet içerir.	Tespit edilen olumsuzlukların tekrar gözden geçirilmesi şartıyla masal çocuk okurların okuması için uygundur.

Masal Adı	Olumlu Yönleri	Olumsuz Yönleri	İçerik Açısından Uygunluk
Keloğlan'ın Ali Cengiz Oyunu	Azim, kararlılık ve cesaret temaları etrafında kurgulanan masal çocuklarda bu özellikleri kazandırmak arzusu oluşturması açısından olumludur.	Ali Cengiz'in kırk günde oyunlarını öğrenen kişileri mağaraya götürüp kesmesi çocuk okurları olumsuz etkileyecek davranışlardır.	Şiddet içeren kısımların düzenlenmesi şartıyla masal çocuk okurların okuması için uygundur.
Oduncu Keloğlan	Yapılan iyiliklerin mükâfatsız kalmayacağı, azimle yapılan işlerin mutlaka karşılık bulacağı gibi mesajların yer aldığı masal çocuklar için olumlu iletiler içermektedir.	Masalda çocuk edebiyatı açısından olumsuz olarak kabul edilebilecek herhangi bir unsur bulunmamaktadır.	Uygundur.

Masal Adı	Olumlu Yönleri	Olumsuz Yönleri	İçerik Açısından Uygunluk
Keloğlan Hindistan Yolunda	İnsanları huylarından dolayı eleştirme yerine onlara doğru yolu göstermenin yerine bir davranış olduğunu salık veren masal çocuk okurlar için uygun niteliklere sahiptir.	Masalda çocuk edebiyatı açısından olumsuz olarak kabul edilebilecek herhangi bir unsur bulunmamaktadır.	Uygundur.
Keloğlan'ın Köseye Masalı	İnsanın kendisine ait olmayan bir şeyi almasının doğru bir davranış olmayacağı ayrıca büyüklerin tecrübelerinden yararlanmanın kişiyi zor duruma düşmekten alıkoyacağı mesajını veren masal çocuk okurların okuması için olumlu iletilere sahiptir.	Masalda çocuk edebiyatı açısından olumsuz olarak kabul edilebilecek herhangi bir unsur bulunmamaktadır.	Uygundur.

Masal Adı	Olumlu Yönleri	Olumsuz Yönleri	İçerik Açısından Uygunluk
Keloğlan Ölüyü Diriltiyor	Saf yerine konulan kişilerin sandığımızın aksine çok akıllı olabileceği, tanımadığımız insanlara hemen güvenmememiz gerektiği gibi çocuk okurlara yaşamlarında yol gösterebilecek ilgilere yer verilmiştir.	Masalda her ne kadar kötü insanlara ders verilse de Keloğlan'ın cambazları aldatması çocuk okurlar için olumsuz içeriktedir. Cambazın eşini öldürmesi, suya atlaması da olumsuz bir davranış örneğidir. Ayrıca her ne kadar Keloğlan yapamasa da ölüyü diriltme mesajı çocuklara açıklanabilecek bir durum değildir.	Tespit edilen olumsuzlukların tekrar gözden geçirilmesi şartıyla masal çocuk okurların okuması için uygundur.
Tembel Keloğlan	Cesaret ve akıl ile zor diye düşünülen işler bile başarılabilir mesajını içeren masal çocuk okurların okuması için uygun niteliklere sahiptir.	Çalışmadan para kazanan Keloğlan, emeksiz menfaat elde etmesinden dolayı çocuk okurlar için olumsuz örnek sayılabilir.	Tespit edilen olumsuzlukların tekrar gözden geçirilmesi şartıyla masal çocuk okurların okuması için uygundur.

Masal Adı	Olumlu Yönleri	Olumsuz Yönleri	İçerik Açısından Uygunluk
Dev İle Keloğlan	Bol miktarda tasvirin yapıldığı masalda insanın kurnaz davranarak tüm zorlukları aşabileceği ve çocuk okurları da bu şekilde davranmaya yönelttiği için çocuk okurlar için uygundur.	Masalda keloğlanın devi öldürüp padişaha götürmesi çocuk okurlar için olumsuz davranış özelliği taşımaktadır.	Şiddet içeren kısımların düzenlenmesi şartıyla masal çocuk okurların okuması için uygundur.

Masal Adı	Olumlu Yönleri	Olumsuz Yönleri	İçerik Açısından Uygunluk
Keloğlan Yedi Kat Yerin Altında	Akıcı ve eğlenceli bir anlatımın bulunduğu masal; insan ilişkilerinde dikkatli olunması gerektiği, bazen hiç beklemediğimiz kişilerin ihanetine uğrayabileceğimizi sabır ve cesaret ile en zor anların bile sevince dönüşebileceği mesajlarıyla çocuklar için uygun iletilere sahiptir.	Masalda devin kellesinin alınması öldürülmesi çocuklar için olumsuz davranış örneğidir.	Şiddet içeren kısımların düzenlenmesi şartıyla masal çocuk okurların okuması için uygundur.
Keloğlan'ın Tokmağı	Çocukları çalışkanlığa yönltecek haksız kazanılan malın mutlaka gerçek sahibine ulaşacağı mesajı çocuklar için olumlu bir iletidir.	Keloğlan'ın annesi kandırması ve elindeki tokmakla komşularının kafasına vurması yalan ve şiddet içeren iki hadise olduğundan dolayı çocuk okurlar için olumsuz bir davranış örneğidir.	Tespit edilen olumsuzlukların tekrar gözden geçirilmesi şartıyla masal çocuk okurların okuması için uygundur.

Hamamcı İle Keloğlan	Haksız kazanç teması üzerine kurgulanan masalda haksız kazancın hayır getirmeyeceği iletilmesi çocuk okurlar için olumlu bir mesajdır.	Çıkarıcı ve kötü kalpli olmanın zararının yine kişiye dokunacağını anlatan bu masalda Keloğlan'ın hamamcıyı kırbaçla dövmesi ve hamamcının eşyalarını çalması, hamamcının da Keloğlan'dan aldığı tavuğun ücretini ödememesi gibi olumsuz davranışlar vardır. Bu davranışlar çocuk okurlar için olumsuz sayılabilecek davranışlardır.	Tespit edilen olumsuzlukların tekrar gözden geçirilmesi şartıyla masal çocuk okurların okuması için uygundur.
------------------------------------	---	---	--

4.3.2. SONUÇ

Naki Tezel, özellikle masal konusu olmak üzere Türk folkloru ve edebiyatı alanında başarılı çalışmalara imza atmış bir araştırmacıdır. Türk halk masalları araştırmaları denilince akla ilk gelen isimlerden olan ve edebiyatımızın en önemli masal derlemecilerinden biri olarak dikkat çeken Naki Tezel, yaptığı çalışmalarla pek çok masalımızı kayda geçirmiş ve onları unutulmaktan kurtarmıştır. Tezel'in Türk folkloru ve edebiyatı alanında yaptığı en önemli çalışmalar masal derlemeleridir.

Ünlü masal araştırmacısı Naki Tezel tarafından derlenmiş masallardan oluşan “Türk Masalları” adlı eserin çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından değerlendirildiği bu çalışmanın neticesinde şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Orta boy (19,5×13,5 cm) olarak tasarlanan kitap boyut ve şekil açısından çocukların kitabı yanlarında taşıması için elverişlidir. Ancak kitabın 527 sayfadan oluşması uzmanlar tarafından belirtilen ideal standartlarla uyuşmamaktadır. Kitapta enzo krem kâğıt cinsi kullanılmıştır. Bu kâğıt cinsi gerek kalite gerekse renk açısından çocukların okuyacağı bir kitap için uygun değildir. Çocuk edebiyatı alanındaki yetkin isimler çocuk kitaplarında parlak olmayan 1. hamur kâğıt kullanımını önermektedirler. Kitapta kullanılan harf boyutu ve karakteri de çocuk okurların kitabı rahat okumasına engel olmaktadır. 11 puntuyla basılan kitap kavramsal çerçevede belirtilen özelliklere göre 5'inci ve daha üst sınıfların okuması için uygundur.

Ciltlemenin sadece yapıştırıcıyla yapılması kitabın tasarım özellikleri açısından bir kusur olarak görülebilir. Zira bir çocuk kitabının dayanıklılığını arttırmak için ciltlemede hem iplik hem de yapıştırıcı kullanılmalıdır.

Tasarım ve resim özellikleri açısından “illüstrasyon” sanatı ustalarından Delioğlu'nun çizimlerinin masaldaki tasvirlerle uyumlu olduğu görülmektedir. Fakat çizimlerdeki varlıkların gerçek hayattaki boyut ve şekillerinden uzak olduğu görülmektedir. Bu durum masal türünün özelliklerinden de kaynaklanabilir. Zira masalda anlatılan karakterler çoğunlukla olağanüstü vasıflar taşımaktadır. Çocukların hayal dünyası çok geniş olmakla birlikte bu tür çizimler, masal kitaplarında anlatılanların çocukların zihninde daha rahat

canlanmasına olanak sağlamaktadır. Kitabın kapak resmi dışında kitapta yer alan tüm resimler renksizdir. Somutlaştırma imkânını kısıtlayan bu renksiz çizimler çocuğa görelilik ilkesiyle çok fazla bağdaşmamaktadır.

İncelenen eserin tasarım ve resim özellikleri açısından en olumsuz yanı bazı görsellerin, çocuk okurları psikolojik anlamda olumsuz etkileyecek türden olmasıdır. Görsellerde yer alan şeytanlar, başı kesik hayvanlar, kuru kafalar, yılanlar ve kötü görünümlü devler çocuğa görelilik ilkesiyle bağdaşmamakta ve çocuğa olumsuz ileti verecek niteliktedir.

Konu ve kurgu özellikleri açısından incelenen masal konuları arasında evlilik, kız isteme, çocuk sahibi olma vb. gibi çocuk gerçekliğinin dışındaki konulara yer verildiği gibi, çocuğa göre olan konulara da yer verildiği görülmüştür.

Temaların aktarımı konusunda incelenen masalarda dürüstlük, dayanışma, yardımlaşma, adalet, cesaret, kurnazlık gibi temaların sıklıkla işlendiği tespit edilmiştir. Bu temalar ile verilmek istenen mesajlar okuyucuya açık olarak sunulmamış, masallardaki kahramanların yaşadıkları üzerinden aktarılmıştır.

İletiler bakımından masal türünün de bir özelliği olarak her zaman iyilerin veya iyi vasıflar taşıyanların kazandığı, kötülerin veya kötü vasıflar taşıyanların kaybettiği mesajlarının yoğunlukla işlendiği görülmüştür.

Dil ve anlatım özellikleri, “Türk Masalları” adlı eserde yer alan masalların Türkçenin dil zenginliğini ve inceliklerini yansıttığı; dilin temel değerlerine bağlı kaldığı görülmüştür. Masalarda yabancı kelimelerin kullanımında aşırıya kaçılmadığı, masal dilinin sadeliğinin masallara yansıdığı, böylece masal dilinin çocuğa görelilik ilkesiyle örtüştüğü tespit edilmiştir.

Eğitsel ve yazınsal ilkeler bakımından Tezel’in derlediği Türk masallarının bazılarında çocuk okurlar için sakıncalı davranış örneklerine ya da betimlemelere rastlanmıştır. İncelenen masalarda kardeşlerinin boğulmasına kayıtsız kalan ablalar, kocasından her gün kırk sopa yiyen kadın, korkunç görünümlü devler, kediye şiddet uygulayan kızlar, kardeşlerini kuyuya atan ağabeyler yer almaktadır. Bütün bunlar çocuk okurların zihinlerini bulandıracak olumsuz örneklerdir

Özellikle “Şamdan Kız” adlı masalın kurgusu çocuk ve yetişkin okurlar için oldukça olumsuzdur. Zira bu masalda mahalleli karısı ölen baba ile öz kızını birbirine yakıştırmakta ve baba kızın birbiriyle evlenmelerini salık vermektedir.

Bununla birlikte kötülüğün karşısında olma; zorluklar karşısında yılmadan ilerleme gibi çocuk eğitimi açısından olumlu temalar sıklıkla işlenmiştir.

İnceleme kapsamındaki masalların kişi kadrosu, masal türünün özelliklerinden biri olması hasebiyle hem gerçek hem olağanüstü varlıklardan oluşmaktadır. Bu anlamda incelenen masalların kahramanları arasında birçok masalda olduğu gibi şeytan, dev, cin ejderha gibi olağanüstü figürlere; padişah, vezir, şehzade gibi yönetici kadrolarına; Keloğlan gibi halktan kahramana; Hızır, derviş, pir gibi yol gösteren tiplere rastlanmıştır.

Masallardaki olaylar hem günlük hayatta karşılaşılabileceğimiz gerçek mekânlarda hem de ancak masal dünyasında rastlayabileceğimiz olağanüstü mekânlarda geçmektedir.

Sözlü anlatının ürünü olan masalların birçoğu, anlatıldığı dönemin sosyal ve kültürel yaşamından izler taşımaktadır. Geçen yüzyıllar boyunca insanoğlu ve yaşadığı toplumun dinamikleri değişmiştir. Bu yüzden yıllar önce anlatılmış ve çoğu derlenerek yazıya geçirilmiş masalların güncellenmesi, yeniden yazılması adeta bir zorunluluk halini almıştır. Aksi halde bu masallarımızın yeni neslin yüreğinde ve zihninde yer edinmesini sağlamak mümkün olmayacaktır.

4.3.3. ÖNERİLER

4.3.3.1. Araştırmacılara Öneriler

Naki Tezel, yaptığı çalışmalarla Türk halk bilimine önemli katkılar sunan bir araştırmacıdır. Daha çok derleme yaparak yayımlamış olduğu masallar ile tanınan Tezel Anadolu’nun birçok şehrinde halk bilimi ve edebiyatı sahasında bilmece, atasözleri, mâniler, fıkralar, türküler, halk inançları, halk eğlenceleri, şehir folkloru, âşık edebiyatı ve çocuk oyunları gibi çeşitli konularla ilgili incelemeler yapmıştır. Tezel’in folklor ile ilgili çalışmaları akademik olarak yeteri kadar incelenmemiştir. Tezel’in folklor çalışmalarının

bilimsel bir bakış açısıyla değerlendirilmesi, mevcut eserlerinin bilimsel değerinin ortaya çıkarılması ve bu eserlerden ne şekilde istifade edileceğinin belirlenmesi Türk halk bilimi için önem taşımaktadır. Buradan hareketle; halk bilimi alanında çalışan akademisyenlere Tezel'in folklor çalışmalarını bilimsel bir bakış açısıyla değerlendirmeleri önerilmektedir.

4.3.3.2. Öğretmenlere Öneriler

Çocukların okuma alışkanlığı kazanmasında ebeveynlerle birlikte en büyük etkiye sahip kişiler öğretmenlerdir. Küçük yaştaki çocuklara öğretmenlerinin yapacağı doğru yönlendirmeler onların nitelikli eserlerle tanışmasını sağlayacaktır. Böylece çocuklar öğretmenleri sayesinde küçük yaşta okuma alışkanlığı kazanmış bireyler olarak yetişecektir. Nitelikli kitapları okuyan çocuklar eğitsel açıdan da beslenecek, toplum için faydalı bir birey olma yolunda emin adımlarla ilerleyecektir. Bu bağlamda Naki Tezel'in "Türk Masalları" adlı kitabının okul çağındaki çocuklara Türkçenin inceliklerinin kazandırması, eğitsel ileti ve değerler açısından zengin olması ve çocukların ilgisini çekecek öğeler içermesi bakımından öğretmenler tarafından sınıf içerisinde veya sınıf dışı etkinliklerde kullanılmak üzere tavsiye edilebilir. Ancak masallarda belirlenen korku ve şiddet içeren öğeler çocuklara kötü örnek oluşturabileceğinden öğretmenlerin masal seçiminde dikkatli davranarak ya bünyesinde olumsuz içerik barındırmayan masalları seçmeleri ya da masallarda bulunan olumsuz içerikleri sansürleyerek sınıf ortamında kullanmaları önerilir.

4.3.3.3. Yayınevlerine Öneriler

Çocuk edebiyatının temel ilkeleri bakımından incelenen Naki Tezel'in "Türk Masalları" adlı kitabı bilhassa şekil ve tasarım özellikleri açısından bazı problemler içermektedir. Bu kapsamda eseri tekrar yayımlamayı düşünen yayınevleri için şu öneriler yapılabilir:

1. Eserde yer alan ve çocuklar için olumsuz örnek oluşturabilecek özellikle de ağır şiddet unsurları içeren kısımlar çıkarılmalıdır.
2. Masalların çocukların zihninde daha kolay somutlaşmasını sağlamak ve kitabı çocuklar için daha ilgi çekici hale getirmek için kitaptaki resimlerin sayısı arttırılmalı ve resimler siyah beyaz değil renkli olarak basılmalıdır.

3. Eserde bulunan yazım, imla ve noktalama yanlışları düzeltilmelidir.
4. Masal kitaplarında çocuk okurlar için daha uygun olan 1. hamur kâğıt kullanılmalıdır.
5. Eserin sonraki basımlarında çocuklar için daha dayanıklı olan iplik ve yapıştırıcı birlikte tercih edilmelidir.
6. Naki Tezel masallarının çocuk okuyucular için yeniden yazılmasına yönelik teşvik edici yarışmalar yapılabilir.
7. Masallar tematik olarak sınıflandırılabilir, temalarına göre daha az sayfalı baskılar yapılabilir.

4.3.3.4. Milli Eğitim Bakanlığına Öneriler

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan 2018 Türkçe Dersi (1. 8. Sınıf) Öğretim Programında ders kitaplarına alınacak metinlerin sahip olması gereken nitelikler verilmiştir. Bu nitelikler arasında özellikle çocuk edebiyatını ilgilendiren bazı maddeler bulunmaktadır:

- Ders kitaplarına alanda yaygın olarak kabul görmüş yazar ve eserlerden, edebî ve kültürel değer taşıyan metinler alınmalıdır.
- Ders kitabında temaları destekler nitelikte edebî ve estetik değer taşıyan serbest okuma metinlerine yer verilmelidir.
- Metinlerdeki eğitsel yönden uygun olmayan ifadeler (argo ve küfür, olumsuz örnek oluşturabilecek davranışlar, cinsellik, şiddet vb. içeren unsurlar) metnin bütünlüğünü bozmamak kaydıyla çıkarılmalıdır (MEB, 2018: 18).

MEB'in uyguladığı bu ölçütlere rağmen, Türkçe ders kitaplarının metin seçimi açısından zaman zaman eleştirildiği bilinmektedir. Naki Tezel'in "Türk Masalları" adlı kitabında bu ölçütleri taşıyan ve eğitsel olarak da faydalı olabileceği düşünülen masallar bulunmaktadır. Öğretmen ve öğrenci görüşleri de alınarak, bu masalların MEB tarafından Türkçe ders kitabı hazırlanma sürecinde dikkate alınması tarafımızca önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Aça, M. ve Ercan, M. *Anonim Halk Edebiyatı. Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*. (Ed. M. Öcal Oğuz). Ankara: Grafiker Yayıncılık, [113-168] 2004.
- Akkaya, N. (2000, Ocak). Tekerlemelerin Çocuk Eğitimindeki Yeri. Sedat Sever (Ed.). I. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu. (ss. 602-608). Ankara: Ankara Basımevi.
- Akkaya, N. (2014). “Keloğlan Masallarında Yer Alan Değerlerin İncelenmesi”, *The Journal of Academic Social Science (Akademik Sosyal araştırmalar Dergisi)*, 2(1), 312-324.
- Aksan, D. (2002). *Anadilimizin Söz Denizinde*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Aksan, D. (2015). *Türkçenin Sözcük Varlığı*. Ankara: Bilgi Yayınları.
- Alangu, T. (1990). *Keloğlan Masalları*, İstanbul: Afa Yayınları.
- Alptekin, A. B. (1987). “Türk Masallarında Yeni Tesbit Edilen Tipler”, *I. Uluslararası Türk Halk Edebiyatı Semineri*, (7-9 Mayıs 1983), Eskişehir: Yunus Emre Kültür Sanat ve Turizm Vakfı Yayınları [25-38].
- Alptekin, A. B.(2002). *Taşeli Masalları*, Ankara: Akçağ Yayınları, 2002.
- Aslan, F. (2013). *Naki Tezel'in İstanbul'dan Derlediği Masallar: İnceleme-Metin* İstanbul: Bilge Kültür Sanat.
- Bağcı, E.(2011). Naki Tezel'in Türk Masalları Adlı Eserindeki Kahramanların Rollerinin İncelenmesi. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1): 221-244.
- Başgöz, İ. (1988). *Masalın Anlatıcısı. Masal Araştırmaları I*. (Haz. Nuri Taner). İstanbul: Art-San Yayıncılık.
- Baştürk, M. (2004). *Dil Edinim Kuramları ve Türkçenin Anadili Olarak Edinimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Bilkan, A. F. (2001). *Masal Estetiği*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Boratav Pe. N. (1995). *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*. İstanbul: Gerçek Yayınevi

- Çetinkaya, Z. (2007). Masalların Türkçe Öğretimindeki Yeri ve Önemi. (Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü. [31-32] .
- Çılgın, A. S. (2007). *Çocuk edebiyatı*. İstanbul: Morpa Kültür Yayıncılık.
- Demiray, K. (1953). *Türkçe Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Devellioğlu, F. (2000). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügati*. (17. Baskı). Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.
- Dilidüzgün, S. (1994). Masalın Eğitimdeki Yeri -Yaratıcılığı Geliştirici Öneriler”. *Çağdaş Eğitimde Sanat*. İstanbul: Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği Yayınları.
- Dilidüzgün S. (1996). *Çağdaş Çocuk Yazını*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Dilidüzgün, S. (2000). “Çocuk kitaplarında yazınsal nitelik”. 20-21 Ocak I. Ulusal *Çocuk Kitapları Sempozyumu (Sorunlar ve Çözüm Yolları)*, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi ve Tömer Dil Öğretim Merkezi, 253–267.
- Doğan, M. (2003). *Doğan Büyük Türkçe Sözlük*. Ankara: Vadi Yayınları.
- Duman, D. (2001). “Çocuk Masallarında Zaman Kullanımı, Tümce Çeşitleri ve Söylem Yapısı”. *Dil Dergisi*. Sayı 105. [126-135].
- Eco, U. (1996). *Anlatı Ormanlarında Altı Gezinti*. (Çev. Kemal Atakay). İstanbul: Can Yayınları.
- Ekici, M. (2004). *Türk Dünyasında Köroğlu*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Elçin, Ş. (1981). *Türk Halk Edebiyatına Giriş*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- ENGİNÜN, İ. (1985). “Çocuk Edebiyatına Toplu Bir Bakış”. *Türk Dili Aylık Dil Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, Sayı: 400.
- Enginün, İ. (1987). *Çocuk Edebiyatı Yıllığı: Edebiyat Ve Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Gökyüzü Yayınları.
- Feyzioğlu, Y. (1999). Eğitimde Masalların Psikolojik Etkileri. *Folklor/Edebiyat*. Sayı:18. (143-153).

- Gökşen, E. N. (1955). “Masalın İmkânları ve Ana Dile Hizmeti”. *Türk Dili Dergisi*. Sayı 45. [546-550].
- Gökşen, E. N. (1985). *Örnekleriyle Çocuk Edebiyatımız*. İstanbul: Remzi Kitapevi
- Günay, U. (1975). *Elazığ Masalları*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Günay, U. (1992). *Masal, Türk Dünyası El Kitabı*, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- Güney, E. C. (1987). *Folklor Edebiyatı. Çocuk Edebiyatı Yıllığı*. İstanbul: Gökyüzü Yayınları. [162-170].
- Karaalioğlu, S. K. (1962). *Türkçe ve Edebiyat Sözlüğü*. İstanbul: Okat Yayınevi.
- Karadağ, M. (1996). “Türk Halk Edebiyatı Anlatı Türleri”. *Balıkesir Akademi Dergisi*.
- Karakaş, R. (2012). Cahit Sıtkı Tarancı’nın Eserlerinde Masalın İşlevi, *Karadeniz Black Sea* Sayfa: (135-155).
- Karakaş, R. (2017). Evvel Zaman İçinden Çağdaş Zamanlara Uzanan Bir Yolculuk Arapça Anlatılan Bir Siirt Masalı: Hezalok İledelalok. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 9, Sayfa: 250-276.
- Karatay, H. (2011). “Çocuk Edebiyatı Metinlerinde Bulunması Gereken Özellikler” Tacettin Şimşek (Ed). *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Kaya, İ. (2014). “Çocuk Kitabında Görsel Katmanlar ve Çizerlerimiz”. *Türk Dili Dergisi, Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Özel Sayısı* Cilt: CVII (756), s.186- 192.
- Kıbrıs, İ. (2000). *Uygulamalı Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Eylül Yayınları.
- Küçükbasmacı, G. ve Öztürk B. (2011). “İlköğretim 6, 7, 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Masal Metinlerinin Kültür Aktarımındaki Rolü”. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(2), 671-688.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (1996). *Örneklerle Türkçe Sözlük 3*. Ankara: MEB Yayınları.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2018). *Türkçe dersi (1-8.sınıflar) öğretim programı*. Ankara: MEB.

- Oğuzkan, A.F. (2000). *99 Soruda Çocuk Edebiyatı*. (Hazırlayan: M. Ruhi ŞİRİN) İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Oğuzkan, F. (2001). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Anı Yayınları.
- Öz, F. (2001). *Uygulamalı Türkçe Öğretimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Özdem, F. (2014). “Çocuk Edebiyatının Çocukları Terbiye Etmek Gibi Bir Derdi Olmamalı”. *Türk Dili Dergisi, Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Özel Sayısı* Cilt: CVII (756), s.246-247.
- Özdemir, E. (1982). “1981’de Çocuk Yazınımız”. *Varlık Yıllığı*, 1981. İstanbul: Varlık Yayınları
- Scott, D. & Morrison, M. (2006). *Key Ideas In Educational Research*. A&C Black.
- Sakaoğlu, S. (1999). *Masal Araştırmaları*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Sakaoğlu, S. (2002). *Gümüşhane ve Bayburt Masalları*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Sakaoğlu, S. (2010). “Türk Masal Tipleri Kataloğu Taslağı Üzerine”. *Milli Folklor Dergisi*, 22(86).
- Seyidoğlu, B. (1985). *Erzurum Efsaneleri (Erzurum’da Belli Yerlere Bağlı Olarak Düzenlenmiş Efsaneler Üzerine Bir İnceleme)*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Yayınları.
- Seyidoğlu, B. (1986). “Masal”, *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, İstanbul: Dergâh Yayınları, VI.
- Sever, S. (1995). “Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Yapısal Ve Eğitsel Özellikler”. *Abece Eğitim Ekin ve Sanat Dergisi*, 107, 14–15.
- Sever, S. (2000). “Çocuk Kitaplarında Dilsel ve Görsel Duyarlık”, *I. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu: Sorunlar ve Çözüm Yolları* (Yay. Haz.: S. Sever). Ankara: AÜ Eğitim Bilimleri Fakültesi ve Tömer Dil Öğretim Merkezi Yayını.
- Sever, S. (2007). *Çocuk ve Edebiyat*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Sever, S. (2013). *Çocuk Edebiyatı ve Okuma Kültürü*. İzmir: Tudem Yayıncılık.

- Sönmez, S. (2003). *Kitap Tipografisinde Okunabilirlik ve Görsel Kaliteyi Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü
- Şimşek, E. (2001). *Yukarıçukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırması I-II*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Şimşek, E. (2002). “Malatyalı Bir Masal Anası: Suzan Geniş”. *Millî Folklor Dergisi*. Sayı 56. [109-120]. (Kış 2002).
- Şimşek, T. (2002). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Rengârenk Yayınları.
- Şirin, M. R. (1998). “Masal edebiyatının çocuk dünyası açısından anlamı nedir?” 99 Soruda *Çocuk Edebiyatı*. (Haz. M. R. Şirin). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları. [113-115].
- Şirin, M.R. (2000). *Çocuk Edebiyatı Kültürü “Okuma Alışkanlığı ve Medya Sarmalı”*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Şirin, M. R. (2000). *Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Şıpka, S. (1992). *Naki Tezel Bibliyografyası*, Yayınlanmamış Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Türk Halk Bilimi Ana Bilim Dalı, Ankara.
- Tezel, N. (1936). Keloğlan Masalları, Burhaneddin Matbaası Türk Halk Bilgisine Ait Maddeler ve Tetkikler; IX, İstanbul, Burhaneddin Matbaası, 16 s.
- Tezel, N. (1969). Türkiye Folklor ve Etnografya Kılavuzu, Ankara: Milli Folklor Enstitüsü Yayınları.
- Tezel, N. (1987). Türk Masalları. *Çocuk Edebiyatı Yıllığı*. İstanbul: Gökyüzü Yayınları. [134-144].
- Tezel, N. (2014). *Türk Masalları*. 7. Basım, İstanbul: Bilge Kültür Sanat.
- TDK (1994). *Okul Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- TDK (2005). Türkçe Sözlük Büyük Boy, Ankara: TDK Yayınları.
- TDK (2011). *Türkçe Sözlük*. (11.baskı). Ankara: TDK Yayınları.

- TDK (2012), *Yazım Kılavuzu*. (27.baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. Tebliğler Dergisi: Sayı 2597,Haziran 2007.
- UÇAN, H. (2008). *Dilbilim Göstergebilim ve Edebiyat Eğitimi*. (1. Baskı) Ankara: Hece Yayınları.
- Uçak, N. Ö. (2010). “Çocuk ve Kitap”. *Çanakkale: Halk Kütüphanecileri Çanakkale Bölge Semineri*. 3-5 Aralık.
- Yalçın A. ve G. Aytaş (2003). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yardımcı, M. ve Tuncer, H. (2002). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Ürün Yayınları.
- Yavuz, M. H.(1999). *Masallar ve Eğitimsel İşlemleri*, Ankara: Ürün Yayınları.
- Yavuz, M. H. (2002), *Masallar ve Eğitimsel İşlevleri*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Yıldır, E. (Ocak 1984), *Masallar ve Çizgi Roman*, Töre.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayınları.
- Zeyrek, D. (1990). “-mİş’in Masallardaki İşlevi Üstüne”. *Dilbilim Araştırmaları*. Ankara: Hitit Yayıncılık. [79-84].

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Erhan KILIÇASLAN
Doğum Yeri ve Tarihi	Çermik-03/03/1987
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Fırat Üniversitesi
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri	22-24 Mayıs tarihlerinde Siirt Üniversitesi, Southern Üniversitesi ve Kırıkkale Üniversitesi işbirliği ile Düzenlenen “Bilimin Işığında Eğitim Liderlik Üzerine Uluslararası Konferansa” bildiri sunarak katılım.
İş Deneyimi	
Stajlar	
Projeler	
Çalıştığı Kurumlar	2013-2017 Büyüktepe Ortaokulu 2017-.... Kuyu Ortaokulu
İletişim	
E-Posta Adresi	kilicaslan_erhan@hotmail.com
Tarih	26.07.2019